HET

LEVEN EN WERKEN

VAN

DR. WILLIAM CAREY,

Evangeliebode onder de Heidenen in Bengalen.

VOOR NEDERLANDSCHE LEZERS BEWERKT

DOOR

J. DOUWES, Jr.,

Predikant te Leens.

UITGEGEVEN TEN VOORDEELE VAN HET NEDERLANDSCHE ZENDELINGGENOOTSCHAP.

TE GRONINGEN, BIJ

J. B. WOLTERS.

1856.

CAREY'S

LEVEN EN WERKEN.

HET

LEVEN EN WERKEN

VAN

Dr. WILLIAM CAREY,

Evangeliebode onder de Heidenen
in Bengalen.

VOOR NEDERLANDSCHE LEZERS BEWERKT

DOOR

J. DOUWES, Jr.,
Predikant te Leens.

UITGEGEVEN TEN VOORDEELE VAN HET NEDERLANDSCHE
ZENDELINGGENOOTSCHAP.

TE GRONINGEN, BIJ
J. B. WOLTERS.
1856.

GEDRUKT BIJ J. VAN DER WOUDE, TE GRONINGEN.

INHOUD.

Blz.

VIERDE HOOFDSTUK.

VIJFDE HOOFDSTUK.

ZESDE HOOFDSTUK.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

NEGENDE HOOFDSTUK.

HET LEVEN EN WERKEN

VAN

Dr. WILLIAM CAREY,

EVANGELIEBODE ONDER DE HEIDENEN
IN BENGALEN.

INLEIDING.

Levensbeschrijvingen van voortreffelijke zendelingen zijn bij uitstek geschikt, om ons den aard en den omvang, de noodzakelijkheid en de uitkomsten, de moeijelijkheid en de voortreffelijkheid van het zendingswerk onder de Heidenen te doen kennen. Wanneer dat werk ons in de geschiedenis van een man, wiens leven er geheel aan gewijd was en die daarin de meest afwisselende ervaringen opgedaan heeft, van een man in wien de heilige zendingsgeest bij uitnemendheid leefde, als in een spiegel voor oogen gesteld wordt, dan moeten wij den zendingsarbeid wel lief krijgen en, zoo wij althans met hart en zin Christenen zijn, ons krachtig opgewekt vinden, om, naar ons vermogen en de gelegenheid ons geschonken, mede te arbeiden aan de groote zaak van God en Christus, de zaligheid der menschheid. Met den wensch en de bede tot God, dat het lezen van Carey's levensgeschiedenis dit ook hier of elders moge uitwerken, bied ik dit werkje mijne Nederlandsche Medechristenen bescheidenlijk aan.

De man, wiens leven en werken wij zullen beschouwen, (hier hoofdzakelijk de berigten volgende, die in het Baseler Magazin für die neueste Geschichte der ev. Missions- und

Bibelgesellschaften, Jahrg. 1837, opgeteekend zijn), is een der merkwaardigste personen uit de zendingsgeschiedenis. Hij was de eerste, die door een klein Christelijk genootschap uitgezonden werd, om het Christendom te planten aan de monden van den Ganges, uitgezonden in een tijd, toen de noodzakelijkheid en het belang der zending onder de Heidenen nog zeer weinig erkend werden. Talloos waren de moeiten die hij overwinnen moest, doch vast zijn geloof, onbezweken zijn moed; en bovenal in 't oog vallend de leiding van God, die hem langs een weg vol beproeving vormde tot een der uitnemendste boden van het Godsrijk onder de Heidenen. De man, die eerst schoenmaker was, daarna leeraar bij eene christelijke gemeente, vervolgens zendeling en eindelijk, behalve zendeling, hoogleeraar in vele oostersche talen; die, toen hij, na een veertigjarigen zendelingsarbeid, deze aarde verliet, in het heidensche Indië een licht ontstoken had, waardoor millioenen afgodendienaars zouden gezegend worden, en, met behulp van inlandsche geleerden, den bijbel of gedeelten er van in 40 talen had overgebragt; hij verdient om zijne innige vroomheid en nederigen christenzin niet minder dan om zijne uitgebreide werkzaamheid en verwonderlijke geleerdheid, door velen gekend en gewaardeerd te worden. En mogt hier of daar, zeggen wij met onze bovenvermelde berigtgevers, een christelijk gezinde jongeling in het beeld van Carey zijne eigene levensbestemming zien en zich de goddelijke krachten bewust worden, welke hij daarvoor mag ontvangen hebben, dan zou dit wel de aangenaamste en heerlijkste vrucht zijn, welke deze mededeeling immer konde dragen!

EERSTE HOOFDSTUK.

EERSTE TIJDVAK VAN CAREY'S LEVENSGESCHIEDENIS. ZIJNE VORMING TOT ZENDELING, EN INTREDE IN DE ZENDELINGSLOOPBAAN.

William Carey werd den 17 Augustus 1761 te Paulerspurry, een eenvoudig dorp in het graafschap Northampton, in Engeland, geboren. Zijne ouders waren arm: want zijn vader, die schoolmeester was, moest van sobere inkomsten een zwaar huisgezin onderhouden. Schoon de opvoeding van William niet verwaarloosd werd en de kinderen van den schoolmeester van zelve iets boven de andere kinderen des dorps vooruit hadden, ontbrak het toch den toekomstigen geleerde aan al wat maar eenigzins wetenschappelijke opleiding heeten kon. Met de godsdienst werd hij daardoor bekend, dat zijn vader hem vroegtijdig gewende aan het lezen der heilige schriften en van stichtelijke boeken en aan het gezet bijwonen der openbare godsdienstoefening in de dorpskerk, waar bij vervolg afdeelingen van Gods woord werden voorgelezen. Dit een en ander verschafte hem eene zekere mate van algemeene bijbelkennis, inzonderheid van de geschiedkundige gedeelten; doch zijne opvoeding schijnt niet de strekking te hebben gehad, om hem te doen beseffen, dat de godsdienst eene zaak van het hart en van het leven

is. Tot zijn veertiende jaar bleef dan ook het bijbellezen en de bijwoning der openbare godsdienst hem meer last dan lust: zijne aangenaamste lectuur waren geschiedenissen, reisbeschrijvingen en zinnebeeldige voorstellingen, zoo als Bunyans „Reis eens Christens naar de eeuwigheid," welk boek echter, naar zijne eigene getuigenis, geen diepen indruk op zijn gemoed maakte.

Reeds vroeg echter legde Carey een ongemeenen lust aan den dag om iets nuttigs te leeren: reeds in zijn zesde jaar was hij soms als anderen sliepen met rekenen bezig. En wanneer hij iets begon, dan zette hij dat voort tot het einde zonder dat moeijelijkheden hem moedeloos konden maken. Zijn dorst naar kennis wies met de jaren. In de ouderlijke woonkamer bewaarde hij in elken hoek allerlei insekten en vogels om hunne levenswijze waar te nemen. Teekenen en schilderen werden zijne lievelings-bezigheden; waarin hij ook zonder onderrigt aanzienlijke vorderingen maakte. Wanneer hij op het veld was, had hij steeds zijne oogen overal, ten einde zijne kennis van de planten, vogels en insekten te vermeerderen; en vond hij iets nieuws, dan kon hij zich daar bijkans niet aan verzadigen. Gelijk aan de nijvere bij, bragt hij dan altijd iets nuttigs mede naar huis. In zijns vaders tuin, dien hij met groote zorgvuldigheid in orde hield, bleef geen plekje over, dat hij niet met bloemen of de eene of andere hem lief gewordene plant bezette.

Groot gevaar liep Carey in zijne jeugd om door den omgang met loszinnige makkers geheel bedorven te worden: reeds was hij aan het vloeken, liegen en houden van oneerbare gesprekken zeer gewoon; en ofschoon zijn vader hem met alle gestrengheid van dien omgang zocht af te houden, hij vond toch telkens weder gelegenheid om aan diens waakzaam oog te ontkomen. Doch beter dan de aardsche vader voor het behoud van zijn kind waken kon,

waakte de hemelsche Vader, die Carey tot eene grootsche bestemming wilde opvoeden. Onder Gods genadig bestuur moest vooral eene smartelijke ligchaamskwaal tot het behoud zijner ziel dienstbaar worden.

Van zijn zevende jaar af leed hij aan eene pijnlijke huidziekte, die hem niet toeliet, zich aan de stralen der zon bloot te stellen. Daardoor was hij voor allen arbeid op het veld of buiten 's huis ongeschikt. Zijne ouders konden wegens hunne armoede weinig voor hem doen, maar waren er toch op bedacht, om hem in tijds een nuttig handwerk te laten leeren. Alzoo werd hij in zijn veertiende jaar besteld bij een schoenmaker in het dorp Hackleton. Doch zijn leermeester stierf, toen hij naauwelijks twee jaren bij hem had gearbeid. De meester, bij wien hij nu in dienst trad, was een ijverig lid der lands- of episcopale kerk en een man van onberispelijke zeden, die, zoo als Carey zelf getuigt, de kunst bezat, om hem zijne gebreken zoo levendig voor te houden en af te schilderen, dat hem dit geheel onverdragelijk werd en hij niet zelden de grenzen der welvoegelijkheid jegens hem overschreed. Carey had zich inzonderheid het liegen tot eene gewoonte gemaakt, en zijn meester was daar een onverzoenlijke vijand van. Nu behoorde een van Carey's kameraden in dat ambacht tot hen, die zich van de landskerk hadden afgescheiden, en deze jongeling onderhield hem dikwijls met ernst over het heil zijner ziel. Hoewel godsdienstige indrukken in dien tijd aan zijn gemoed nog vreemd waren en hij op allen, die zich van de kerk gescheiden hadden, om eene afzonderlijke godsdienstige vereeniging te vormen, met verachting nederzag, maakten toch deze gesprekken, waaraan zijn meester gewoonlijk deelnam, geen geringen indruk op zijn geweten. Zijn hoogmoed liet hem niet toe, zich gewonnen te geven, maar toch ontwaakte allengs bij hem een gevoel van onrust en ontevredenheid met zich zelf. Hij gevoelde, dat hij iets miste, zonder nog te weten, wat dit

was, en dacht er niet aan, dat slechts eene waarachtige bekeering des harten hem helpen konde.

Die godsdienstiggezinden, welke in de doode vormen der toenmalige heerschende kerk geene voldoening voor hun gemoedsleven vonden en zich daarom van haar gescheiden hadden (dissenters worden zij gewoonlijk genoemd), hielden in dat dorp hunne bijzondere stichtelijke zamenkomsten. Carey bezocht die echter niet, maar zou ze toen uit vijandschap nog liever uit elkander gedreven hebben. Doch daar de onrust van zijne ziel steeds toenam en zijn metgezel voortging hem te vermanen en hem van tijd tot tijd een godsdienstig boek te lezen gaf, ontstond er ongemerkt in zijn gemoed eene geheele verandering. De evangelische waarheden begonnen hem aangenamer te worden; hij besloot driemaal elken zondag de godsdienstoefening te bezoeken en des avonds aan de zamenkomsten der dissenters deel te nemen, denkende langs dezen weg de rust voor zijne ziel en het welgevallen van God te zullen vinden. Van het vloeken en liegen en van andere grove zonden, aan welke hij zich overgegeven had, deed hij nu afstand, en hij beproefde soms in de eenzaamheid te bidden; maar nog was hij, volgens zijne eigene getuigenis, met het diep bederf van zijn hart en met zijne behoefte aan een verlosser van de zonde geheel onbekend. In dezen tijd gebeurde iets, aan hetwelk hij later nooit zonder schrik en dankzegging denken konde, en dat wij hier mededeelen volgens zijn eigen verhaal. Het was namelijk in dien oord de gewoonte, dat de handwerkersleerlingen bij de bekenden van hunnen meester om kersmis rondgingen, om kleine gaven te verzamelen. Zoo kwam Carey bij een koopman, die hem tusschen een schelling en een dubbeltje liet kiezen. Hij koos natuurlijk den schelling, maar toen hij kort daarna zich daar iets voor wilde koopen, bevond hij, dat het slechts een koperstuk was. Om nu toch het gewenschte te verkrijgen, nam hij een schelling van het geld zijns mees-

ters, en legde daarvoor het onechte geldstuk in de plaats. Dit bedrog veroorzaakte hem den hevigsten zielestrijd, en hij bad ernstig, dat het bedreven kwaad verborgen mogt blijven, terwijl hij aan God beloofde, dat hij dan voor het vervolg zich voor zulke slechte dingen zou wachten. Doch de genadige God, zegt hij, liet hem dit booze stuk niet gelukken; zijn meester onderzocht de zaak naauwkeurig; de koopman verklaarde, hem den koperen schelling gegeven te hebben, en zoo zag hij zich aan de verwijtingen van zijn geweten en aan de verachting der menschen blootgesteld. Hij meende op het gezigt van ieder zijner dorpsgenooten zijne schande te lezen en durfde bijna niet buiten 's huis komen. Van nu af ving hij aan, ernstiger dan ooit den Heer te zoeken.

In dezen gemoedstoestand hoorde hij eens eene leerrede, in welke de prediker zijne toehoorders ernstig vermaande, om Christus na te volgen, naar aanleiding van Hebreën 13: 13, „zoo laat ons dan tot Hem uitgaan buiten de legerplaats en zijne smaadheid dragen." In deze woorden meende Carey een duidelijken wenk te vinden, dat hij, om een waar Christen te worden, zich van de openlijke landskerk afscheiden en aan de gesmade partij der dissenters aansluiten moest. Deze voorstelling was nu wel, gelijk hijzelf later inzag, geheel verkeerd; want hij werd daarbij geleid door de onjuiste meening, dat de staatskerk van Engeland de legerplaats was, waarin de naamchristenen zich veilig hielden tegen den smaad van het kruis van Christus, en dat hij verpligt was, met de afgescheidenen den smaad van Christus te dragen; doch het gevolg was, dat hij in de stichtelijke oefeningen der dissenters meer van het Evangelie van Christus hoorde, dan hij in de koude, geestelooze godsdienstoefeningen der toenmalige openlijke kerk had kunnen vernemen.

Nu meende hij, op den goeden weg te zijn; maar toen hij eens met een man uit een naburig dorp een langdurig gesprek over de godsdienst hield en de gelegenheid om met

hem te twisten gretig aangreep, bragt deze hem weenende onder het oog, dat zijn hart en wandel nog in het geheel niet met de voorschriften van het Evangelie overeenstemden, en dat hij zich nog in een diep ellendigen toestand bevond. Nu geraakte hij op nieuw in groote verlegenheid en gevoelde zich krachtig opgewekt, om de vergeving zijner zonden en geheel zijn heil bij Christus den gekruiste te zoeken, terwijl hij zijne inzigten door grondiger onderzoek van Gods woord zocht te verhelderen. Nu vereenigde hij zich met eenige gelijkgezinden in dat dorp tot eene afzonderlijke kleine gemeente. Weldra werd hij door hen uitgenoodigd, om in hunne vergaderingen over eene schriftplaats het woord te voeren en oogstte bij die meestal zeer eenvoudige lieden met zijne toespraken grooten bijval in, iets dat, naar zijne getuigenis, zijn hart meer nadeel dan voordeel aanbragt. Ook door bewoners van een naburig dorp werd hij weldra uitgenoodigd, hen in hunne stichtelijke zamenkomsten voor te gaan. Ja, men verlangde ook in zijne geboorteplaats, die eenige uren van zijne toenmalige woonplaats verwijderd was, dat hij eenmaal in de maand tot hen kwam, om hen in hunne zamenkomsten te stichten. Drie jaren lang hield hij dit werk vol, hoewel hij zelf eene nog zeer onvolkomene en weifelende kennis van het Evangelie bezat, en, daar hem iedere gelegenheid ontbrak, om met grondige godgeleerden bekend te worden, aan het eigen onderzoek der Heilige Schrift overgelaten was. Een boek over den waren weg der zaligheid van den Ew. Hall, hem door een vriend ter hand gesteld, bragt hem eindelijk tot meer vastheid en bleef nog tot in latere jaren eene bron van voedsel voor zijne ziel.

Tot de levensomstandigheden uit dit eerste tijdperk behoort ook nog, dat hij, na het schoenmakershandwerk geleerd te hebben, al spoedig op die kostwinning was gaan trouwen; maar daar zijn handwerk hem slechts tamelijk gelukte en zijn huisgezin allengs aangroeide, was hij spoedig in behoeftigen

toestand geraakt. Voor zijne betrekkingen zocht hij dit wel zoo veel mogelijk te verbergen, om hen niet te bedroeven; maar zijn broeder, die het ontdekte, wist door vlijt gelden te besparen, waarmede hij hem bijstond. Een korten tijd was Carey ook als schoolonderwijzer op een dorp werkzaam geweest, doch ook dit werk wilde hem niet van de hand, zonder twijfel omdat hij toen veel meer lust en geschiktheid tot zelf leeren en onderzoeken, dan tot onderwijzen van anderen had, en onder zijne leerlingen den juisten, vasten trant en toon niet vinden kon. Later schertste hij dikwijls over deze zijne onbekwaamheid en zeide: „Zoo dikwijls ik den meester spelen wilde, hebben de kinderen over mij den meester gespeeld."

Na eenigen tijd werd zijn nadenken gewekt door de vraag, die toenmaals zoo vele gemoederen bezig hield, over de wettigheid van den kinderdoop, en of het met den geest des Evangelies niet beter overeenkwam, slechts zulke volwassenen, die waarlijk tot een levend geloof in Jezus Christus gekomen zijn, tot den doop in zijnen naam toe te laten. Het laatste beweren, gelijk bekend is, in Engeland de zoogenaamde Baptisten, bij ons de Doopsgezinden. Carey kwam tot de overtuiging, dat hij zich op nieuw moest laten doopen en werd lid van het genootschap der Baptisten. De Baptistengemeente te Olney, aan welke hij zich aangesloten had, koos hem weldra onder hare predikers. „Ik herinner mij nog zeer goed," zegt Carey, „dat de eerste toespraak, die ik in haar midden hield, zoo ruw en onbeschaafd was, dat zij den naam van predikatie geenszins verdiende."

Zoo zien wij Carey langzamerhand tot zijne groote bestemming rijpen. Hij was nu Christenleeraar bij eene kleine gemeente; doch daar de lieden, waaronder hij zich bevond, arm waren, bleef zijn ambt ontoereikend, om in de behoeften van zijn gezin te voorzien. Het schijnt, dat hij weldra zijne eerste gemeente met eene andere, eveneens kleine, te

Leicester, verwisseld heeft: maar ook hier was zijn toestand ongemeen moeijelijk, te meer, daar deze menschen in vele twisten leefden, welke hij slechts na groote moeite eenigzins tot bedaren bragt. In dezen tijd schijnt hij zich ook in zijne uren van verpoozing veel met den tuinbouw te hebben bezig gehouden; maar daar hij menigmalen van woonplaats moest veranderen, was het geene geringe teleurstelling voor hem, wanneer hij eene wildernis in een schoonen tuin had omgeschapen, dien dan weldra te moeten verlaten. Ook dit was onder het bestuur der Voorzienigheid eene voorbereiding en vooroefening voor zijne toekomstige werkzaamheid, waarin hij tevens een beeld van zijn hem door den Heer aangewezen levenslot aanschouwen mogt.

Carey gevoelde zich nog niet regt op zijne plaats. Allengs ontstond in zijne ziel het verlangen, om een bode van Christus in de heidenwereld te worden; een verlangen, dat hem steeds magtiger aangreep en geheel zijn binnenste vervulde. Reeds in het jaar 1784 ontstond in de vrome Baptistenvereeniging, waarvan hij lid geworden was, ten tijde dat nog in alle andere Christengemeenten van Engeland en van alle landen de belangstelling in de zendingszaak sluimerde, de gedachte, dat de vrienden van het Godsrijk, op den eersten maandagavond van iedere maand, zich in het gebed vereenigen zouden, om voor de algemeene verbreiding der kennis van Christus onder de volken der aarde den Vader der barmhartigheid te smeeken: deze gedachte, waaraan de later allerwege ingevoerde maandelijksche bidstonden hun ontstaan te danken hebben, werd door eene kleine vereeniging te Nottingham, nog in datzelfde jaar uitgevoerd. Carey, die in 1787 aan het hoofd der kleine Baptistengemeente te Moulton was geplaatst, voegde zich spoedig bij hen: en van dit oogenblik af was geheel zijn hart brandende, om onder de arme Heidenen den ondoorgrondelijken rijkdom van Christus te verkondigen. Ten dien einde maakte hij

zich, zoover hem de hulpmiddelen daartoe te dienste stonden, niet slechts met de aardrijkskunde der heidenlanden en den toestand dier volken, maar ook met de beginselen der Latijnsche, Grieksche en Hebreeuwsche taal bekend; en alles, wat hij zich voornam, stond meer of min met dezen wensch zijner ziel in betrekking. Zoo dikwijls hij met de hoofden der Baptistengemeenten vergaderd was, liet hij niet na de zendingszaak ter spraak te brengen, ten einde hen op te wekken, om in hunne gemeenten voor haar te werken. Verscheidene dezer leeraren vingen dan ook weldra aan, opzettelijke leerredenen tot opwekking van den in de christelijke gemeente ingesluimerden zendingsgeest te houden.

In het voorjaar van 1792 was den ijverigen Carey opgedragen, om in eene openlijke vergadering dezer zendingsvereeniging, die weder te Nottingham zou gehouden worden, tot de gemeente te spreken. Terwijl hij de plaats Jes. 54: 2, 3 tot grondslag zijner beschouwing legde, vatte hij al het vuur zijner heilige zendingsliefde in de twee volgende opwekkingen zamen: 1. verwacht iets groots van God! 2. onderneemt iets groots voor God! Zijn geloovige voordragt maakte zulk een diepen indruk op de gemoederen zijner hoorders, dat eenparig het besluit genomen werd, om een plan te ontwerpen tot oprigting van een genootschap voor de uitbreiding van het Christendom onder de Heidenen, en dat aan de eerstvolgende Predikanten-vereeniging, welke dien herfst te Kettering zou gehouden worden, voor te leggen.

Niet gering waren de zwarigheden, die deze *eerste* oprigting van een tot nog toe in de protestantsche wereld onbekend *zendelinggenootschap* in den weg stonden. „Wij waren," zoo schrijven de stichters, „in dit werk nog geheel onervaren; geen deel van de heidenwereld was ons bekend, dat meer dan andere heidenlanden eene geopende deur voor onzen arbeid aanbood; wij hadden geen geld, om de aanzienlijke kosten van zulk eene onderneming te bestrijden;

onze ligging in het binnenste des lands was voor de briefwisseling met het buitenland ongunstig; de mannen, die de eerste leiding van het werk op zich nemen moesten, woonden zoo ver van elkander, dat een gedurig zamenkomen onmogelijk was; bovendien werd onze Baptisten-vereeniging nog met het gevaar bedreigd, van door dit werk in velerlei aanraking te komen met onbekeerde menschen en daardoor besmet te worden." Nogtans werd den 2 October 1792 „onder vrees en beven," zoo als het berigt zich uitdrukt, door eene kleine te Kettering bijeenkomene vergadering het besluit genomen, om in den naam van God en in het vertrouwen op zijne kracht eene eerste proeve te wagen om het zalige Evangelie Gods onder heidensche volkeren uit te breiden, — en zoo ontstond het *Baptisten-zendelinggenootschap*, 'twelk onder alle sedert dien tijd opgerigte protestantsche zendelinggenootschappen eene eerste plaats bekleedt. Er werd eene collecte gehouden, welke 140 gulden opbragt; de eerste geldsom, die den grond hielp leggen tot het onmetelijke zendingswerk van onze dagen. Het eerste bestuur van dit genootschap bestond uit William Carey, John Ryland, Reynold Hogg, John Sutcliff en Andreas Fuller, allen eerwaardige mannen, wier namen wij in de levensgeschiedenis van Carey gedurig aantreffen. Weldra bood Carey zich aan, om met zijn huisgezin naar de monden van den Ganges te trekken en onder de heidensche Hindoes het woord des eeuwigen levens te verkondigen; en het genootschap nam het besluit, om hem en de zijnen, zoo goed het dit vermogt, in dit werk te ondersteunen.

Juist in dezen tijd kwam de in de zendingsgeschiedenis bekende William Thomas, die verscheidene jaren in Bengalen geleefd, de taal van dat land geleerd en als heelmeester te Calcutta gewoond had, te Londen; hij was uit Indië naar Engeland wedergekeerd, om bij de christelijke vrienden aldaar geldelijke ondersteuning tot het doen eener zendingsproeve

in Bengalen te zoeken en naar eenen medehelper om te zien. Na naauwkeurig onderzoek naar het karakter van dezen man, besloot het bestuur des genootschaps, hem met Carey tot arbeider in des Heeren wijngaard aan te nemen, en hen beide met hunne gezinnen af te zenden. Zoo bereidde Gods hand langzamerhand den weg, om tot de uitvoering dezer reusachtige onderneming te geraken.

Met een heilig verlangen zag Carey de gewigtige roeping, tot welke hem de Heer reeds lang op velerlei wijze voorbereid had, te gemoet. „Een hoofddoel des Evangelies," zoo schreef hij in dezen tijd aan zijnen vader, „is ons te leeren, dat wij geheel ons leven onverdeeld aan de dienst van God wijden. Ik vermaan u, geliefde broeders, schrijft Paulus, bij de barmhartigheid Gods, dat gij uzelven offert als eene levende, heilige en Gode welgevallige offerande; want dat is uwe redelijke godsdienst. Zich zelven Gode als een offer ten heiligen gebruike toe te wijden, dat is de groote roeping des Christens, die gaarne zijne bestemming wil vervullen. Daarom beschouw ik mij als een, die aan de dienst van God alleen toebehoort en nu in deze dienst treden zal. Ik heb den last ontvangen, om als een bode van Christus naar de arme Hindoes in Oost-Indië te reizen, en broeder Thomas, die reeds vijf of zes jaren in dat land als heelmeester doorgebragt heeft en de taal van dat volk verstaat, zal mij als medearbeider vergezellen. De Hindoes zijn het zachtaardigste en vriendelijkste volk der wereld, maar in grove onwetendheid en duisternis verzonken. Mijne vrouw wil met onze kinderen voorshands in het vaderland achterblijven en zal de noodige ondersteuning bekomen; mogt zij intusschen kunnen besluiten, met mij te reizen, dan zal het genootschap de kosten dragen. Wij denken in de eerstkomende maand April Engeland te verlaten. Ik hoop, dierbare vader, dat gij mij gewillig den Heer zult overgeven, om het moeijelijkste, maar ook tegelijk eervolste en gewigtigste werk te ver-

rigten, waartoe ooit een menschenkind geroepen wordt. Ik heb menig offer te brengen. Ik moet mij van dierbare familiebetrekkingen en van vele geliefde vrienden losrukken, en nog nooit heb ik zulk eene uitbarsting van smart gezien als den laatsten zondag, gedurende onze godsdienstoefening plaats had. Maar ik heb nu eenmaal de hand aan den ploeg gelegd."

Doch vanwaar nu het noodige geld voor deze onderneming te bekomen? De uitrusting alleen zou, zelfs bij de zuinigste berekening, wel 6000 gulden moeten kosten, eene som, die de krachten van het kleine genootschap te boven ging. Nu werd in een opzettelijk geschrift de ellendige toestand der heidenwereld geschilderd en de geheele Christenbevolking van Engeland opgeroepen, om aan het reeds lang in vergetelheid geraakte gebod des Heeren: predikt het Evangelie aan alle creaturen! gehoor te geven, en deze eerste zendingsproeve door gaven te ondersteunen. Ook aan de ijverigste hoofden der verstrooide Baptistengemeenten in het koningrijk werden brieven gezonden, om hunne krachtige medehulp in te roepen. Het gevolg was, dat binnen weinige maanden meer dan het dubbele der som, die geraamd was, uit vrijwillige giften zamenvloeide; 'twelk de leden des genootschaps dankbaar als eene schikking der goddelijke Voorzienigheid aanmerkten, daar weldra bleek, dat men bij het zuinig berekenen vele uitgaven over het hoofd gezien had, zoodat van deze verdubbelde som naauwelijks nog eenige guldens in kas bleven.

Nog andere en grootere zwarigheden verhieven zich tegen de uitvoering van het plan. Daar dit eerste zendingswerk in den boezem van eene onbeduidende, kleine kerkelijke vereeniging, die der Baptisten, ontstaan was, zoo kon men reeds vooruit verwachten, dat zich in de aanzienlijker kerkgenootschappen krachtige tegenspraak tegen hetzelve zou laten hooren. Er verscheen dan ook weldra een scherp tegenschrift, waarin luide geklaagd werd over „dat reuzenwerk, dat, in de

duistere schuilhoeken van vrome conventikels uitgedacht, zoo veel kracht en geld naar verwijderde landen voeren wilde, terwijl in het vaderland zelf nog zoo veel te doen was." Tegenwerpingen als deze worden zelfs nu nog gedurig gehoord, niettegenstaande de geschiedenis van den jongsten tijd zonneklaar heeft bewezen, dat juist de ijver voor de uitbreiding des Christendoms onder de Heidenen in verre landen de meestgezegende terugwerking uitoefent op de geestelijke belangen der Heidenen, die in ons midden zijn. Want is het hart van den Christen slechts eerst in liefde tot zijne medemenschen ontstoken, dan heeft het ruimte voor het medelijden met elke ligchamelijke en geestelijke ellende. De instellingen van weldadigheid zijn in alle christelijke landen meer dan verdubbeld, waar een levendige zendingsgeest ingang in de harten gevonden heeft; en het verdient opmerking, dat in Duitschland, in Engeland en in Nederland de liefdegaven, waardoor instellingen van binnenlandsche weldadigheid bestaan, voor het grootste gedeelte uit dezelfde bron vloeijen, die ook de dorre Heidenlanden met de stroomen des levenden waters bevochtigt. Niet zelden zal men ontwaren, dat zulken, die het aanwenden van zoo vele kosten tot verlichting der heidensche volkeren veroordeelen, omdat, gelijk zij zeggen, er nog zoo vele Heidenen in ons midden wonen, juist diegenen zijn, aan welke de Heidenen in het vaderland het minste te danken hebben. Een zeker menschenvriend te Philadelphia beproefde eens, gelden te verzamelen voor pas opgerigte meisjesscholen in Indië. Nu trof hij soms zulken aan, die beweerden, het met hun geweten niet te kunnen overeenbrengen, om hunne liefdegaven zoo ver weg te zenden, zoo lang er in hunne eigene woonplaats nog zoo veel behoefte was. Maar spoedig ondervond onze menschenvriend, dat zij de rust van hunnen naasten omtrek slechts zeer zelden door hunne liefdadigheid en geldelijke ondersteuningen verstoorden, terwijl daarentegen zij, die

toonden voor de arme Hindoe-meisjes iets over te hebben, tegelijk als zulken bekend waren, die niet zelden rijke gaven op het altaar der behoeften in het vaderland offerden. Een ander ijverige zendingsvriend in Engeland ontmoette eens eenen bekende, die het oprigten van meisjesscholen in Indië uit de hoogte veroordeelde; en het dwaasheid noemde, groote geldsommen naar het verre heidenland te zenden, zonder te weten, hoe zij daar besteed werden, terwijl zoo vele armen zonder werk in het naastbijgelegen dorp gevaar liepen, den hongerdood te sterven. Ik ben bereid, antwoordde de zendingsvriend, aan de armen van dat dorp 100 gulden te geven, zoo gij hetzelfde doen wilt. Zóó meen ik het niet, hernam de eerste, maar wanneer men toch voor buitenlandsche ongelukkigen wat geven wil, waarom gaat men dan zoo ver van hier? Denkt liever aan de ongelukkige Ieren! Ik ben bereid, hernam weder de zendingsvriend, 100 goudstukken aan de arme Ieren te geven, wanneer gij hetzelfde doet. Ook zóó heb ik het niet gemeend, was nu het antwoord. — Neen, het is noch zóó, noch zóó, dat deze soort van beschuldigers het eigenlijk meent, maar zij trachten slechts door hunne beschuldigingen hun eigen gebrek aan liefde als met een sluijer te bedekken.

Ook in de Baptisten-vereeniging zelve rezen bezwaren tegen de onderneming. Sommige medeleden waren uit bekrompenheid van godsdienstig inzigt tegen het zendingswerk ingenomen, daar zij het met de leer der vrije verkiezing, zoo als zij die begrepen, niet wisten te rijmen. Anderen werden door allerlei bedenkingen, de moeijelijkheid en den twijfelachtigen uitslag der onderneming betreffende, teruggehouden. Onder al de Baptistenleeraars der hoofdstad Londen was slechts één der zaak toegedaan, en het voorstel, om daar eene hulpvereeniging voor deze zaak op te rigten, werd met eene groote meerderheid van stemmen verworpen. Carey wendde zich in deze verlegenheid tot den edelen, ook in

Nederland door zijne schriften bekenden predikant John Newton, die niet tot de Baptistenkerk behoorde, maar die hem met de teedere liefde eens vaders bemoedigde, om, trots allen tegenstand, toch in zijn voornemen te volharden. „Maar hoe dan," vroeg Carey den grijzen dienaar van Christus, „wanneer de Oost-Indische Compagnie ons na onze aankomst in Bengalen weder naar huis zendt?" — „Dan kunt gij daaruit besluiten," antwoordde hij, „dat uw Heer in Bengalen niets voor u te doen heeft; heeft Hij echter daar een werk voor u, dan kan u geene menschenmagt in de uitvoering verhinderen."

Wij vernamen reeds, dat Carey voorshands zonder zijne vrouw naar Indië zou vertrekken. Al wat men beproefde, om haar tot de reis te bewegen, was tot nog toe te vergeefs geweest. Het uiterste, waartoe zij hare toestemming gaf, was, dat hun oudste zoon Felix zijnen vader zou vergezellen. Nogtans bleef Carey onwrikbaar aan zijne zendingsroeping vasthouden, hoe vele moeijelijkheden en smartelijke opofferingen het hem ook mogt kosten. Misschien zal menigeen zijne handelwijze in dezen ter naauwernood goedkeuren; maar om hem juist te beoordeelen, moeten wij ons zoo veel mogelijk in zijn gemoedstoestand verplaatsen. In zijne ziel leefde de overtuiging, dat het zijn pligt was, den Heidenen het Evangelie te verkondigen, voor zoo ver geene volstrekte physieke onmogelijkheid hem daarvan weerhield. Dit beschouwde hij als een pligt, hem even heilig als een discipel van Christus te zijn. En mogt men al over het raadzame zijner onderneming verschillend oordeelen, over de zuiverheid zijner bedoeling kon bij niemand, die hem kende, eenige redelijke twijfel bestaan. Bovendien was Carey van voornemen, weder naar Engeland terug te keeren, zoodra de zending in het Heidenland vasten voet zou verkregen hebben, ten einde dan zijne echtgenoote te overreden, zich onder gunstiger omstandigheden met hem naar Indië te begeven.

Nog eens zou het geloof van Carey op de proef gesteld worden, voordat hij de reis naar Indië kon ondernemen. Reeds hadden beide zendelingen te Ryde, eene havenstad van Engeland, hunne benoodigdheden aan boord gebragt, toen de scheepskapitein, gewaarschuwd door een nameloozen brief, verklaarde, geene menschen met zich te kunnen nemen, die van de Oost-Indische Compagnie geen verlof tot verblijf in Indië hadden ontvangen. Welk eene teleurstelling! Terneder geslagen kwam Carey te Londen terug. Doch ziet, slechts weinige dagen later las men in de dagbladen, dat eerlang een schip onder vreemde vlag, bij hetwelk men geen verlof van de Oost-Indische Compagnie noodig had, naar Bengalen zou afzeilen; nu wist de welberadenheid van Thomas andere nog bestaande hindernissen geheel uit den weg te ruimen; ja, door de herhaalde vriendelijke toespraken van dezen gaf nu, zelfs boven alle verwachting, ook Carey's echtgenoote hare toezegging, om mede te reizen, en men trof met den nieuwen scheepskapitein een veel voordeeliger accoord, dan vroeger bedongen was. Nog eenige dagen — en den 13 Junij 1793 begaf zich het schip met onze zendelingen onder zeil naar het verre Oosten.

TWEEDE HOOFDSTUK.

REIS NAAR INDIË. AANKOMST. RAM BOSCHOR. EERSTE INDRUKKEN. HUISELIJK LIJDEN. ONBEZONNENHEID VAN THOMAS. GELDGEBREK. REIS NAAR DE SUNDERBUNDS.

De zeereis was vrij voorspoedig, en het verblijf op het schip werd den reizigers zoo gemakkelijk en aangenaam mogelijk gemaakt. Carey's echtgenoote alleen was en bleef droef te moede wegens het verlaten van haren geboortegrond, en geleek niet zelden aan de vrouw van Lot, hoewel zij na het omzeilen van de Kaap de Goede Hoop van tijd tot tijd wat meer moed scheen te vatten. Carey en Thomas hielden des zondags tweemalen godsdienstoefening voor de schepelingen, en, hoewel zij daarvan niet zoo veel vrucht zagen als zij wel wenschten, toch werden sommige gewoonten en kwade zamensprekingen allengs beteugeld. De scheepskapitein, een braaf en wellevend man, die hun menige vriendelijkheid bewees, beloofde ook, hen bij den Deenschen Gouverneur te Serampore, zes uren van Calcutta, te zullen aanbevelen, ingevalle de Engelsche Gouverneur-Generaal hun het verblijf op den Britschen bodem van Indië niet mogt willen toestaan. Toen de reizigers tegen de zuidelijkste spits van Afrika gekomen waren, hadden zij een kortstondigen, maar geweldigen storm door te staan, doch Gods hand be-

waarde hen. Den 7 November bereikten zij de kust van Bengalen.

Uit Carey's eerste schrijven van daar ontleenen wij het volgende: „Ik hoop, dat ons kleine zendelinggenootschap in zijn werk voortgaan en zich uitbreiden zal, en dat de millioenen Heidenen in de wereld het zalige Evangelie Gods vernemen mogen. Daar ligt het arme Afrika, zoo nabij Engeland; het groote en volkrijke eiland Madagascar is slechts een weinig verder; ook Zuid-Amerika en de talrijke eilanden in de Indische en Chinesche zeeën zullen, vertrouw ik, door de vrienden van Christus niet vergeten worden. Naar alle zijden opent zich een groot arbeidsveld: millioenen ongelukkige Heidenen, die in de ellende van afgodendienst, bijgeloof en onwetendheid verzonken liggen, roepen luide tot ons om hulp. O, dat toch spoedig vele arbeiders in den wijngaard van onzen Heer Jezus Christus uitgezonden en de Heidenen tot de zaligmakende kennis der waarheid gebragt mogten worden!

„Nadat wij den 7 November de straat van Balassore binnengeloopen waren, gingen Br. Thomas en ik in eene boot aan land. De arme Ram Boschoe, die vroeger door Thomas onderwezen en gedoopt was, wachtte ons op; maar tot onze groote droefheid vernamen wij, dat hij weder zijne knieën voor de afgoden buigt. De afgodische Hindoes stieten hem van zich en de Europesche Christenen lieten hem aan zijn lot over, en zoo was hij met zijn geheele gezin den hongerdood prijs gegeven. „Ik wist," zeide hij tot ons, „dat immers ook de Roomsch-katholieken beelden aanbidden; ik had den bijbel niet gelezen en dacht nu, misschien wordt de beeldendienst daarin wel geboden; het was mij maar te doen om een stukje brood voor mij en de mijnen; maar het Christendom is mij toch nog altijd het liefste." Dezen Ram Boschoe heb ik nu tot mijn taalmeester aangenomen. — Wij hebben ons tot den Gouverneur gewend met het verzoek, om een stuk onbebouwd land te bekomen, ten einde ons daar te vestigen;

verkrijgen wij dat, dan denken wij daar eene vrijplaats te stichten voor inboorlingen, die om het Evangelie uit hunne kaste verstooten worden."

In een brief aan zijne zusters van den 1 December 1793 schrijft Carey: „Ik word meer en meer overtuigd, dat Thomas, mijn medearbeider, een opregt Christen is, hoewel hem, gelijk ons allen, nog vele zwakheden aankleven. Wij denken er thans ernstig aan, om ons te Serampore met der woon te vestigen. De inwoners dier stad zijn deels Roomsch-katholieke Portugezen, deels Mohamedanen; maar in den naasten omtrek wonen vele heidensche Hindoes en daar is arbeids genoeg voor ons, gelijk buitendien duizend predikers in Indië den schoonsten werkkring zouden vinden om het Evangelie te verkondigen.

„Het land is bij uitstek bevolkt en de inwoners schijnen het woord gaarne gehoor te zullen geven. Er is veel bedrijvigheid onder het volk; ook zijn de menschen spraakzaam en weetgierig; maar zoodra men zich onder hen begeeft, dan ontmoet men overal teekenen van afgoderij: bloemenkransen, boomen en kleine tempels, aan de goden gewijd. Toch luisteren deze menschen gaarne toe en overal, waar men komt, kan men gemakkelijk een aantal bij elkander krijgen. Zoo vereenigt zich alles, om ons moed in te boezemen; ook behoeft hij, die slechts een vonkje van de liefde tot Christus in zijn hart heeft, slechts de oogen te openen en den onwetenden en dierlijken toestand der inwoners te zien, om tot gloeijenden ijver voor Christus ontvlamd te worden.

„De grond is zeer vruchtbaar, maar naauwelijks voor de helft ontgonnen. Wij hebben hier vele soorten van vruchten, die men in Engeland niet kent. Heerlijke ananassen groeijen hier in het wild; ook zijn wij thans midden in den oogst en de dagen zijn hier nu zoo warm, als in Engeland in de maand Junij, de nachten daarentegen zoo koud als in September. Geheel Bengalen vormt eene verbazend groote

vlakte, op welke geen heuvel en naauwelijks hier en daar een steen te vinden is. Wilde dieren zijn hier vele en sjakals vindt men allerwege. Het land wemelt van slangen, van welke sommigen meer dan zes voet lang zijn. De tijgers houden zich steeds drie of vier uren ver van ons verwijderd en blijven in hunne bosschen, zoodat wij in den regel hier van hen niets meer te vreezen hebben, dan gij in Engeland. Over 't geheel is dit land uitnemend schoon. Ik hoop, de taal spoedig te zullen leeren. Mijn taalmeester, Ram Boschoe, is een zeer verstandige, en, zoo als ik durf gelooven, vrome man. Mijne hoop op het welgelukken van het werk is groot; maar schrikwekkend is de onwetendheid en het bijgeloof van het volk, en zoo sterk de verkleefdheid der menschen aan hunne kasten, dat zij liever het leven afleggen, dan zich daarvan laten scheiden. Deze kastendwang is zonder tegenspraak eene der sterkste ketenen, waarmede de Satan de zielen der menschen geboëid houdt; en zijne werkingen zijn verschrikkelijk. De Heer strekke zijn magtigen arm uit en geve goddelijke kracht aan het woord!

„Ik hoop, dat uwe zielen welvaren, en ik bid u, dat gij u niet al te zeer aan deze wereld hecht; zij zal weldra voorbijgaan, en wie op het vleesch zaait, zal verderfenis maaijen. Sluit u vast aan Christus aan en wandelt waardiglijk het geloof in Hem. Overigens beveelt den Heer uwe wegen. Kiest liever het lijden dan de vreugde dezer wereld, en laat het uwe dagelijksche bemoeijing zijn, om voor God te wandelen en aan Hem vast te houden, als ziende den Onzienlijke. Wat mij betreft, ik moet u, helaas! belijden, dat er nog veel traagheid, vleeschelijke zin en wereldlust in mijn hart woont; doch mijne ziel kan nergens rust vinden dan in mijnen God en in het volbrengen van zijn werk op aarde. Ik ben nog niet in staat, den armen Hindoes de blijde boodschap van Christus te prediken, dewijl ik hunne taal nog niet spreken kan; maar reeds verschaft mij de voorbereiding

voor het werk mijner bediening veel genot, en ik beloof mij iets groots, wanneer ik eens in staat zal zijn, onder de Heidenen te gaan en hun den onnaspeurlijken rijkdom van Christus te verkondigen."

De eerste maanden van hun verblijf in Indië gingen op deze wijze onder velerlei voorbereidingen tot hunne vaste vestiging en aanstaande werkzaamheid aangenaam voorbij; doch weldra moesten zij eene menigte van beproevingen ondervinden, zoo zwaar en vreeselijk, als welligt later weinige zendelingen bij hun eerste optreden in het Heidenland ondervonden hebben. Carey werd daardoor zoozeer in het binnenste zijner ziel geschokt, dat slechts het vaste geloof aan een almagtigen God, die hem ter zijde stond en door wien hij tot dat werk geroepen was, hem kracht schenken kon, om onder deze stormen staande te blijven. Wij herinneren ons, dat Carey's echtgenoote zich slechts met moeite had laten overhalen, om hem naar Bengalen te vergezellen. Later kwam een hevig berouw over dezen stap in hare ziel boven, en toen zich nu na hunne aankomst op den Indischen bodem zwarigheden van allerlei aard opdeden, was zij ieder oogenblik in gevaar, moed en beradenheid te verliezen. Ook de weinige tijdelijke middelen, die zij medegebragt hadden, waren maar al te spoedig ten einde. De zorgen vermeerderden zich met den dag, zonder dat zich een uitzigt opende om ze te boven te komen. De arme vrouw verdiende wel het innigste medelijden, te meer omdat zij voor de groote roeping van haren man noch ligchamelijk noch geestelijk opgewassen was. Met een ziekelijk ligchaam en een tot droefgeestigheid geneigd gemoed, zag de teedere moeder haar gezin jaarlijks zich vermeerderen, zonder eene enkele vriendin ter zijde te hebben, die hare zielesmart kon helpen dragen en zonder buiten hare hut een mensch te kunnen verstaan. Hare hut was zoo armzalig als die van een inboorling, en daarbij slechts door de gunst van een inboorling toegestaan,

Uit Maniktulla schreef Carey aan zijnen vriend Sutcliff onder anderen het volgende: „Ik heb reeds zoo veel van de taal geleerd, dat ik vele woorden en een paar spreekwijzen versta; maar daar er rondom mij zoo veel Engelsch gesproken wordt, gaat het leeren der taal niet zoo schielijk als ik wenschte. Mijne vrouw en mijne beide oudste kinderen liggen sedert vier weken ziek. Dit bekommert mij zeer, maar ik hoop, dat tot Gods eer uit deze droefenis eenig nut zal voortkomen. God laat mij eene zeer goede gezondheid genieten. Zoo slechts de mijnen een hart voor de zendingszaak hadden, zou de zwaarste last van mijne schouders afgenomen zijn; maar de pracht en weelde, waarin hier de Europeanen plegen te leven, betoovert hunne gemoederen zoo zeer, dat zij zich in het schoonste land der wereld ongelukkig en onder honderdduizend menschen alleen gevoelen. Dit drukt mijn gemoed geweldig neder, maar ik bezwijk niet en vergeet alles, wanneer ik mij slechts aan Gods woord verzadigen kan. Broeder Thomas is een goed man, maar hij deugt alleen op zee, waar hem zijne leefwijze iederen dag voorgeschreven is; voor de zendingszaak maakt hem zijne zwakheid van karakter ongeschikt. Ik heb hem lief en leef met hem in vrede; maar Ram Boschoe is meer een man naar mijn hart; jammer, dat zijne menschenvrees hem zoo menigen valstrik legt. Ik hoop, binnen korten tijd een klein kuddeken van kinderen Gods onder deze in het verstand verduisterde menschen vereenigd te zien. Nog ben ik met hunne godsdienstige begrippen tamelijk onbekend. Zij vereeren éénen hoogsten God, en hebben vrij juiste begrippen van zijne eigenschappen; maar houden hem tegelijk voor de oorzaak des kwaads. Hunne gewaande Goden zijn doorgaans afgestorvene menschen, die onder hen uitgemunt hebben, of andere nuttige schepselen. Veelwijverij is onder hen zeer gewoon, leugen en bedrog de grondfout van hun karakter."

15 Jan. „Mij is nu zoo veel land als ik slechts wensch

voor geringen prijs aangeboden. Ik ging dus tot Thomas, om uit de kas eenig geld te halen, maar alles was uitgegeven en Thomas had nog bovendien schulden gemaakt. Dit ontmoedigt mij zeer; ik ben een vreemdeling in dit land, zonder een enkelen christelijken vriend, heb een groot gezin en geen geld. Ik beschuldig mij zelven, dat ik mijn klein vermogen aan Thomas toevertrouwde. Ik dacht, hij kent beter het land, wijl hij er reeds vele jaren leefde. Niet voor mij zelven ben ik bezorgd, maar voor mijn huisgezin en voor mijn onnadenkenden broeder. Hij moet 4000 gulden hebben, om zich te redden, en wanneer hij niet spoedig iets erlangt, dan is hij voor ons verloren. Ik ben voornemens, wanneer ik kan, 600 gulden te leenen; met dit geld trek ik naar de wildernis en bouw daar eene hut voor mij en de mijnen. Er zijn in dien oord vele slangen en tijgers; maar de slangen zullen u niet schaden, zegt Christus tot hen, die Hem navolgen."

22 Jan. „De tijdelijke omstandigheden veroorzaken mij veel kommer, maar des Heeren woord is onwankelbaar, en Hij zelf heeft mij alles, wat ik noodig heb, beloofd. Mijne vrouw is nog dieper in zwaarmoedigheid weggezonken; maar mijn oog ziet op tot de bergen, van welke mijne hulp komt (Psalm 121: 1). Leefde ik slechts meer voor God en had ik slechts meer berusting in zijnen wil, dat zou mij boven al het andere verheffen. Intusschen maakt dit mij gelukkig, dat ik in mijn beroep ben, en dat dit beroep een werk Gods is."

23 Jan. „Van hoe veel belang is het toch, zelfs in de kleinste dingen de getuigenis van een goed geweten te hebben. Mijn tijdelijke nood is nog altijd dezelfde. Wel kon ik nu een stuk land hebben, om te ontginnen, maar uit geldgebrek kan ik het niet aanvaarden. Thomas oefent te Calcutta de heelkunst uit, koopt en verkoopt, verteert 400 gulden in de maand, heeft 12 dienaars en wil nu eene koets

houden. Te vergeefs heb ik mij tot hem gewend; het schijnt, alsof hij van plan is, de zending in haren eersten kiem te verstikken. Ik heb slechts nog éénen Vriend, doch deze is ook genoegzaam om mij in alle ligchamelijke en geestelijke nooden te helpen. Mijn hart bloedt over mijnen vriend Thomas, over mijne vrouw en kinderen, over het zendelinggenootschap in het vaderland, dat in zijne eerste proeve zoo teleurgesteld is, over de zendingszaak zelve, die in haren aanvang reeds misschien een doodelijken slag heeft gekregen. Maar waarom bedroeft gij u, mijne ziel, en zijt onrustig in mij? Misschien neemt de zaak eene betere wending dan ik verwachtte; immers, den Heer zijn alle dingen bekend en Hij zorgt voor het zendingswerk. O, had ik wat meer tevredenheid, meer blijmoedigheid voor God! God zij geprezen, ik gevoel zijnen vrede in het hart, ik kan mij over den aanvang van het werk verheugen, en zal mij verheugen, al moet ik ook op dezen wilden, onbebouwden akker alleen arbeiden, of zelfs in deze onderneming mijn leven opofferen. Hoe verlang ik naar den tijd, dat ik aan dit arme volk in zijne eigene taal uit de volheid des harten de zaligheid Gods zal kunnen verkondigen."

24 Jan. „Ik wenschte wel, dat ik altijd een zachtmoedigen geest in mij mogt bewaren; maar dat is moeijelijk. Gister werd ik diep getroffen door de zelfzucht van mijnen vriend, die zich om mij, mijn huisgezin en de zending niets bekommert, hoewel ik niet gelooven wil, dat hij opzettelijk zoo handelt. Heden morgen begaf ik mij naar eenen heer, aan wien ik aanbevolen was en die als Christen bekend staat; doch ik vond hem aan de speeltafel en hij had voor mij geene ooren. Daarna bezocht ik een evangelischen prediker uit Engeland, die mij met koele hoffelijkheid ontving. Ik bleef bijna een uur bij hem. De man liet dadelijk merken, dat zijne geestelijke waardigheid hem ver boven mij verhief, zonder dat hij mij eene verkwikking aanbood, ofschoon hij wist,

dat ik onder de brandende zon een weg van verscheidene uren afgelegd had. Heden gevoel ik mij rustiger, maar gister avond stormde het zeer in mijn binnenste."

25 Jan. „Ik maak de noodige toerustingen voor onze verhuizing naar de wildernis; ook hield ik mij heden bezig met het herzien van een hoofdstuk mijner overzetting van het eerste boek van Mozes in het Bengaalsch. Sommige zaken hebben in deze taal geen naam, doch ik kon mij zonder groote moeite behelpen. Ik heb groote stof tot dankbaarheid, doch mijn hart is nog zoo ondankbaar."

27 Jan. „Heden morgen ging ik naar Bahayut, om eene boot te huren voor den overtogt over de meren naar de plaats, waar wij denken ons te vestigen. Door de schuld mijns medearbeiders is weder eene maand voorbijgegaan, zonder dat ik veel meer doen konde, dan mijne taalkennis te vermeerderen en met sommige inboorlingen kennis te maken. Een priester, wien ik de bijbelsche Scheppingsgeschiedenis voorlas, vond er veel genoegen in, maar meende, dat daarin ook van de gewesten onder de aarde had moeten gesproken worden."

28 Jan. „Heden morgen ging ik naar Calcutta, om eene kleine geldsom te leenen, doch verkreeg niets, 'twelk mij zeer bedroefde. Des avonds greep ik naar mijne zendelings-instructie, en de liefde, die mij daarin tegenademt, nam mijn geheele hart in, hoewel mijne ziel sedert eenigen tijd geheel ledig van liefde schijnt te zijn. Doch de Heer weet, dat ik niet alleen bereid ben, alles te dulden, maar ook, indien ik tot een offer geofferd moet worden bij de offerande en bediening des geloofs, zoo verblijd ik mij en zal mij nogmaals verblijden (Phil. 2: 17). O, welk een heerlijk lot is de gemeenschap Gods, en welk eene schande is het, dat ik niet altijd aan Hem, aan Hem alleen genoeg heb!"

1 Febr. „Ik bragt dezen dag met toebereidselen tot ons vertrek door, en was des avonds zeer vermoeid, na-

dat ik bijna zeven uren in de brandende zonnehitte had doorgebragt. Intusschen had ik het genoegen, met een paar Bengaalsche geldwisselaars te Calcutta over de noodzakelijkheid van het geloof in den Heer Jezus te kunnen spreken. Een van hen was zeer gevat en beproefde mij door spitsvondige vragen te verstrikken; toen hij zich eindelijk zelf in het net zag, liep hij spoedig naar zijne wisselbank. Wanneer God deze menschen eens door zijnen geest van zonde, geregtigheid en oordeel overtuigt, dan zal de Heiland hun ten zegen worden. Doch de menschelijke natuur is overal dezelfde, en ieder bewijs der waarheid loopt onder onze handen weg, zoo lang de heilige Geest niet medegetuigt in onze harten."

4 Febr. „Heden hebben wij in eene boot onze reis in des Heeren naam aangevangen, om beneden Calcutta in de onbewoonde streken van het lagere stroomgebied onze woonplaats op te slaan. Wij moesten onzen weg door de zoogenaamde Sunderbunds nemen. Dit is eene onmetelijk groote, ondoordringbare boschwoestijn, overal door groote stroomen doorsneden, welke de monden van den Ganges vormen. Zij beslaat eene uitgestrektheid van bijna 100 uren, wordt door menschen in 't geheel niet bewoond, slechts tijgers, luipaarden, rhinocerossen, wilde stieren enz. dolen op haar slijkerigen bodem rond. Het gezigt van deze wildernis verschafte mij een verheven genot, doch ik durfde het niet wagen, den oever te betreden, dewijl men zich niet zonder gevaar ook maar weinige schreden van de boot verwijderen kan. Den 6den kwamen wij des morgens aan eene plaats, met name Teharta, aan, waar de Oost-Indische Compagnie een bangalow (Indianenhut) opgerigt heeft, en waar zeker heer Schort, opzigter der zoutfabrijk, woont, die ons tot zoo lang in zijne woning vriendelijk opnam, totdat de onze gereed zou zijn. Hoewel deze man ons geheel onbekend is, en zich om de godsdienst niet in het minste bekommert, was

hij toch zoo welwillend, van ons niet slechts het verblijf bij hem, maar ook allerlei levensmiddelen aan te bieden, hetwelk wij met des te meer dankbaarheid uit Gods hand ontvingen, daar onze voorraad geheel opgeteerd en er zelfs niet voor éénen dag meer in de boot voorhanden was."

8 Febr. „Heden morgen trok ik naar Haschnabad, om mij een stuk gronds uit te zoeken. De geheele omtrek lag ter mijner keus; ik bepaalde mij op Collatullah. In de nabijheid zijn verscheidene dorpen en de levensmiddelen zijn er goedkoop. Slechts de rivier Jupona scheidt ons van Teharta, waar de heer Schort woont. Daar deze man omtrent alle godsdienst onverschillig is, kan ik mij bij hem niet regt te huis gevoelen. Mijne ziel is ledig en met tijdelijke dingen vervuld; ach Heer, maak Gij mijn hart rein en woon in hetzelve door uwen geest!"

DERDE HOOFDSTUK.

CAREY'S ROEPING NAAR MULDAH AAN DEN BOVEN-GANGES. VERTREK. VESTIGING TE MUDNABATTY. BRIEVEN. DOOD VAN ZIJN KIND. REIS NAAR DE GRENZEN VAN TIBET.

Hoe groot ook de moeijelijkheden mogten zijn, in welke Carey en de zijnen door de onbedachtzaamheid van zijnen medearbeider Thomas gewikkeld waren, toch moest juist deze man in de hand van God het middel worden, om hem voor zijn zendingsijver eene betere toekomst te openen. Thomas was namelijk gedurende zijn vroeger verblijf in Bengalen in kennis geweest met een godsdienstig en welgesteld man, den heer George Udney, met wien hij echter later in eene minder goede verstandhouding geraakt was. Deze heer bezat aanzienlijke goederen te Muldah in de provincie Dinagepore, en daar hij thans door zwaar huisselijk lijden bezocht was, besloot Thomas de reis van 80 uren derwaarts af te leggen, ten einde zijnen ouden vriend zijne dienst als geneeskundige aan te bieden. Vreugdetranen werden er van beide zijden gestort, toen zij elkander weder zagen, en beiden waren bereid, de onaangename herinneringen van vroeger uit hun geheugen te wisschen en elkander weder de hand van vriendschap toe te reiken. Udney was juist bezig met twee indigo-

fabrieken in dat distrikt op te rigten en noodigde Thomas en zijnen hulpbehoevenden vriend Carey uit, het opzigt over die fabrieken te aanvaarden, waarbij zij niet alleen een genoegzaam levensonderhoud, maar ook vele gelegenheden vinden zouden, om den armen inboorlingen de kennis der zaligheid mede te deelen. Carey's dagboek zal ons omtrent de toedragt dezer gebeurtenis nadere opheldering geven.

1 Maart 1794. „Juist toen ik ijverig bezig was met in de wildernis der Sunderbunds eene hut te bouwen, ontving ik heden eene uitnoodiging, om naar Muldah te komen en het opzigt over eene indigo-fabriek op mij te nemen. Daar Gods Voorzienigheid mij hiermede onverwacht een weg geopend heeft tot een eerlijk bestaan, heb ik den voorslag aangenomen en denk na eenige dagen met mijn gezin de lange en bezwaarlijke reis van bijna 100 uren derwaarts te ondernemen. Ik moet dus nog langer in den onzekeren toestand zijn van niet te weten, hoe en waar ik mijn zendingswerk regt zal aanvangen; doch nu heb ik toch de hoop, niet alleen mijn gezin verzorgd te zien, maar ook onder de talrijke arbeiders, die aan mijn opzigt zullen onderworpen zijn, voor het geloof in Christus te kunnen werken. Ook zoo ik hier gebleven ware, zou ik in de noodzakelijkheid geweest zijn, het grootste gedeelte van mijn tijd aan de ontginning van den bodem te besteden. Ware mijne ziel slechts niet zoo dor en door duizend dingen verstrooid. Ik ben bezorgd, dat ik nimmer voor de Heidenen zal deugen, dewijl het leven der godzaligheid nog zoo zwak in mij is. Soms schijnt het mij toe, alsof al de zaligheden des geloofs, die ik vroeger smaakte, voor altijd vervlogen zijn, en dat mijn tijd voorbij gaat, zonder dat ik den gewenschten haven van het gezegende zendingswerk binnenkomen kan. Ik ben vol bezorgdheid; doch niet geheel zonder hoop; maar ik heb veel wijsheid van boven noodig, veel dapperen moed, veel ijver der

liefde voor de eer van God, veel geloofstrouw. Bezat ik deze eigenschappen, dan ware mijne ziel een welbevochtigden hof gelijk; nu gelijkt zij wel op de dorre woestijn, waarin ik woon."

Alle aanteekeningen van Carey in zijn dagboek omtrent dezen tijd ademen eene min of meer droefgeestige stemming. Geen wonder, want brandende van begeerte om het werk aan te vangen, voor 'twelk hij vaderland en vrienden verlaten had, was hij in het vreemde land aangekomen; en tot dusver had hij nog niets dan teleurstellingen ontmoet; rondom zich vond hij geene gelijkgezinden, die hem zijn leed konden helpen dragen; de Europeanen, met welke hij van tijd tot tijd in aanraking kwam, waren ongodsdienstige menschen en meestal vijandig gezind tegen het zendingswerk. De heer Schort, bij wien hij thans gehuisvest was, bewees hem wel veel vriendschap, maar in zijn huis was geen zweem van godsdienst. „De afgodendienaars," schrijft Carey, „zijn in hun blind bijgeloof veel ijveriger, dan vele Christenen. In een naburigen tempel waren onlangs meer dan 10,000 afgodendienaars bijeen, die voor een gedeelte uit afgelegene verte gekomen waren. Aan de feesten ter eere van hunne goden besteedt menige rijke soms meer dan een lak, d. i. honderdduizend ropijen (à ƒ 1,20), en velen van hen zouden liever sterven dan op zulke dagen arbeiden." De brief, die Carey's bepaalde aanstelling tot zijn nieuwen post brengen en hem naar Muldah roepen zou, bleef langer weg dan hij gedacht had. Een geheele maand ging nog onder wachten en onzekerheid voorbij. Zou hij ook geheel uitblijven? „Niets is er rondom mij, waarop ik mij ook maar een oogenblik verlaten kan. Nu, dat zij zoo als 't wil. Toch heb ik mijnen God! En zijn woord is en blijft getrouw. En al ware ik ook van iedereen verlaten en door allen vervolgd, en al ware ook het duistere bijgeloof der Heidenen duizendmaal erger dan het werkelijk is, toch is mijne hoop op dit getrouwe woord van God gegrond; want het zal mij over allen tegenstand en alle be-

zwaren doen triomferen. De zaak van God zal zeker overwinnen en ik zal door zijne kracht uit het lijdensvuur voortkomen, gelijk het goud dat door vuur gelouterd is." Zulke betuigingen van zijn vast vertrouwen op de alles leidende en alles wél makende wijsheid en goedheid Gods vinden wij in Carey's dagboek overal tusschen de uitboezemingen van diepgaande zielesmart. „Bedenk ik slechts," schrijft hij ergens, „dat Hij zelf de begeerte, om den Heidenen het Evangelie te verkondigen, in mijn hart gelegd heeft, dan kan ik op zijne beloften vertrouwen, en voel mij gesterkt." Eindelijk kwam de gewenschte brief, en Carey verheugde zich in het vooruitzigt van eerlang weder met zijnen medearbeider vereenigd te worden en met hem te zullen arbeiden aan de vertaling der heilige Schriften. Nu hoopte hij ook weder eenigen omgang te zullen krijgen met hartelijke Christenen, ten einde daardoor het onderling geloof te verlevendigen. Het meest verheugde hij zich echter daarover, dat hij nu weldra in staat zou zijn, om zonder ondersteuning van het zendelinggenootschap in zijne eigene behoeften te kunnen voorzien, en maandelijks nog iets over te sparen voor het doen drukken van den bijbel in het Bengaalsch; terwijl hij onder de talrijke arbeiders der fabriek gelegenheid hoopte te vinden, om het Evangelie der zaligheid te verkondigen.

Den 23 Mei was het oogenblik daar, waarop Carey in eene boot de reis naar Muldah in het hooger gelegen gebied van den Ganges, werwaarts Gods vinger hem scheen heen te wijzen, kon ondernemen. Op een tak van den Ganges zeilde hij langzamerhand de rivier Isamutty in en uit deze in den geweldigen Ganges-stroom, totdat hij van Baulea, waar hij den 8 Junij aankwam, over een meer de reis naar Muldah voortzette en den 14 Junij aldaar door den heer Udney met de meeste vriendelijkheid ontvangen werd. Volgens de schikking van dezen moest hij zich te Mudnabatty, een dorp 14 uren ten noorden van Muldah gelegen, vesti-

gen, om de daar gestichte indigo-factorij te besturen; alwaar hij dan ook den 21 dier maand met de zijnen aankwam. Een brief, dien hij van hier den 5 Augustus aan het Baptisten-zendelinggenootschap in Engeland schreef, geeft ons omtrent zijne uitzigten voor de zendingszaak eenige mededeeling. „Ik heb," schrijft hij onder anderen, „de uitnoodiging van den heer Udney als eene liefderijke leiding van God aangemerkt, daar zij zoo ongezocht tot mij kwam, in de behoeften van mijn gezin volkomen voorziet en mij tegelijk gelegenheid verschaft onder meer dan duizend Heidenen, die onder mijn opzigt zullen staan, te werken voor de zaak des Evangelies. Daarom kon ik geen oogenblik aarzelen, die roeping als uit Gods hand aan te nemen en mijne nog onvoltooide hut in de wildernis te verlaten. Ik woon nu hier te Mudnabatty, aan de rivier Tamquam, in het distrikt Dinagepore, ongeveer 48 uren van de grenzen van Tibet; Thomas is in een ander dorp, Moypaldiggy, gevestigd. Hier is nu onze zendingspost; en indien een inboorling wegens zijn geloof aan het Evangelie zijne kaste verliest, kunnen wij hem hier gemakkelijk eene nuttige bezigheid geven. De heer Udney geeft aan ieder van ons maandelijks 200 ropijen (pl. m. 240 gulden) tractement, en daarom haast ik mij, aan het zendelinggenootschap te berigten, dat ik van nu af met mijn huisgezin zonder verdere ondersteuning van hetzelve zal kunnen leven, terwijl ik van harte wensch, dat wat anders voor mij bestemd was, nu tot de vestiging van een tweeden zendelingpost besteed moge worden. Echter zal het steeds de vreugde van mijn hart zijn, met het genootschap in dezelfde verbindtenis te blijven en de briefwisseling met hetzelve voort te zetten. Het eenige, wat ik verlang, is, dat mij de bruikbaarste geschriften en godsdienstige tijdschriften, die in het vaderland uitgegeven worden, mogen worden toegezonden. Niet minder aangenaam zou het mij zijn, zoo ik allerlei landbouw-werktuigen en nuttige tuinzaden kon bekomen, om

den woesten grond in den omtrek te ontginnen. — Eene wijde deur is hier geopend, en ik heb goede hoop op het welgelukken van den arbeid. Ik kan de taal des lands nog niet vloeijend spreken, maar het wordt met iederen dag beter. Wij hebben eene kleine vereeniging van zes leden tot stand gebragt, om ons onderling te stichten. De heer Udney en zijne moeder zijn godsdienstige menschen. Van tijd tot tijd hebben wij in zijn huis eene godsdienstige zamenkomst van ongeveer twintig personen, die echter zelden alle bijeen zijn, dewijl zij op een afstand van 40 uren van elkander wonen. De hinderpalen, welke in dit land de Evangelieverbreiding onder de Heidenen in den weg staan, zijn ongemeen groot en zouden onoverkomelijk zijn, zoo niet de almagtige en getrouwe God ons ter zijde stond. De boeijen der kasteninrigting zijn zoo verschrikkelijk, als geen Europeaan begrijpen kan. Oorspronkelijk was het kastenonderscheid slechts voor het burgerlijke leven ingerigt, doch thans is het in alle levensbetrekkingen ingeweven, en leugen en bedrog zijn er de natuurlijke gevolgen van. Doch het Evangeliewerk is met God begonnen en onze God zal het ook weten te voltooijen."

In een anderen brief aan zijnen vriend Sutcliff van den 9 Augustus 1794 schrijft Carey het volgende: „Aan de gevaren, waaraan ons leven in dit land blootgesteld is, denken wij zeer weinig. Eenige ziekten, b. v. de roode loop en de koorts, zijn hier zeer gewoon, daar bij dag de hitte ongemeen sterk en des nachts de lucht zeer koel is. Mijne vrouw en mijn oudste zoon hebben daar veel aan geleden. Ik daarentegen bevind mij onder dit klimaat veel beter dan in Engeland en was nooit zoo gezond als nu. Voor wilde dieren behoeven wij niet te vreezen, ofschoon er vele tijgers, buffels en wilde zwijnen om ons rondzwerven. De tijgers grijpen hier de menschen niet zoo ligt aan als in de Sunderbunds, maar des te vreeselijker slagting maken zij onder

het vee. Slangen zijn hier menigvuldig en van sommigen is de beet zoo doodelijk, dat een mensch, daardoor getroffen, soms binnen vijf minuten dood nedervalt. Voor krokodillen is niemand bevreesd. Er is een in een vijver, slechts tien schreden van mijne deur, en toch slapen wij iederen nacht gerust met opene deuren. Het geheele land is een onafzienbaar uitgestrekt dal, zonder dat men een heuvel ook maar van tien voet vinden zal, zoo niet de kunst hier of daar eene verhevenheid opgeworpen heeft. De Ganges en de Bramaputra doorstroomen deze vlakte. Ieder van deze beide stroomen is ten minste een uur, op sommige plaatsen echter vier uren breed, en heeft eene menigte bewoonde eilanden tusschen zijne oevers. — De volkstaal is zeer rijk aan woorden en ik houd haar voor schoon. Ik kan haar nog ter naauwernood spreken; maar mijn kleine vijfjarige zoon spreekt haar vlot. Eigenlijk worden er in het geheele omliggende land twee talen gesproken, namelijk het Bengaalsch, dat de Bramienen en hoogere klassen der Hindoes spreken, en het Hindostansch, een mengelmoes van Bengaalsch en Perzisch, dat door de Mohamedanen en de lagere klassen der Hindoes gesproken wordt. Eerlang hoop ik u een afschrift mijner vertaling van het eerste boek van Mozes en de drie Evangeliën, Mattheus, Marcus en Johannes, in het Bengaalsch, benevens eene Bengaalsche spraakkunst en een klein woordenboek in manuscript toe te zenden, waaraan gij zeker wel eene plaats in uwe boekenkas zult willen geven. Over mij zelven heb ik niet veel te zeggen; toch mag ik voor u het blijmoedig vertrouwen mijns harten uitspreken, dat God, die ons op zulk eene verwonderlijke wijze den weg hierheen gebaand heeft, de verkondiging zijns woords tot bekeering van vele Heidenen zegenen en zóó de wenschen en gebeden van onze broeders en zusters in Engeland genadig verhooren zal. Hij alleen is de grond mijner hoop, en met blijmoedig vertrouwen op Hem heb ik de hand aan dit groote werk gelegd."

De gansche maand September lag Carey ziek aan de daar te lande heerschende koorts. Zijn jongste vijfjarig zoontje werd ook aangetast en bezweek. Slechts met moeite kon hij het lijkje begraven krijgen. Eerst wilde niemand eene kist maken; ter naauwernood lieten vier Muzelmannen zich overhalen een kuil te graven; en toen het lijk ten grave gebragt zou worden, was er van de 300 arbeiders geen enkele te vinden. Eindelijk, nadat men drie uren ver in het rond gezonden had om iemand hiertoe te vinden, boden zich een paar inboorlingen, die uit hunne kaste verstooten waren, tot dat werk aan. Deze weigering geschiedde niet uit minachting voor Carey en de zijnen, maar omdat ieder inboorling, die zulk werk verrigt, buiten zijne kaste gesloten wordt. De Hindoes verbranden hunne lijken of werpen ze in den Ganges, waar ze door de roofvogels en visschen verteerd worden. De in Hindostan wonende Muzelmannen begraven wel hunne dooden, maar dit geschiedt slechts door de naaste bloedverwanten, en ook zij schuwen zoozeer elke aanraking van een gestorvene, dat zelfs de bamboes-stokken, waarop een lijk vervoerd is, niet meer gebruikt mogen worden. Die afkeer van lijken herinnert onwillekeurig aan het Oude Testament. Carey schrijft, dat zulke punten van overeenkomst tusschen de Hindoes en het Joodsche volk zoo menigvuldig zijn, dat men, in het leven der eersten rondziende, gedurig aan zegswijzen der Schrift en Joodsche gebruiken denkt. Eens maakte zijn pundit (taalmeester), bij de behandeling eener harmonie der vier Evangeliën in de Bengaalsche taal, hem de opmerking: „maar, mijnheer! zonder twijfel zijn de Joden oorspronkelijk niet anders dan Hindoes geweest.” — Karakteristiek was ook het volgende voorval. De Muzelmannen vormen eigenlijk geene afzonderlijke kaste, maar achten zich toch zoozeer boven de Hindoes verheven, dat men hen er niet toe bewegen kan om met de laatsten te eten. Dewijl nu de bovengenoemde vier mannen voor het kind van Carey een

graf gedolven hadden, verklaarde de Mundal (bestuurder) van hun dorp, dat niemand met hen en hunne huisgenooten eten en drinken of tabak rooken mogt. De arme menschen kwamen nu bij Carey hun nood klagen, en deze liet den Mundal bij zich komen. Toen de man zich trachtte te verontschuldigen en zeide, dat hij met die lieden wel eene pijp tabak rooken, maar niet uit één schotel eten konde, werden hem twee bewakers toegevoegd en hem aangezegd, dat hij òf openlijk voor aller oogen met hen eten moest, òf zich laten welgevallen naar Dinagepore voor den regter gebragt te worden. Hij bleef langen tijd besluiteloos, totdat hij eindelijk, door den honger genoopt, er toe over ging, om in tegenwoordigheid van alle dorpelingen met hen te eten en te drinken.

Tot herstelling zijner gezondheid deed Carey, op voorstel van de heer Udney, in gezelschap van zijn vriend Thomas, een uitstap van eenige weken naar de grenzen van Tibet. „Den 27 November," zoo verhaalt hij, „kwamen wij te Ranigunge, nadat den vorigen nacht een tijger te vergeefs beproefd had, onze boot op het water aan te tasten. Midden in de rivier plaatste zich een buffel in onzen weg, en eerst nadat Thomas hem vier kogels in het lijf geschoten had, ging hij weder rustig heen. In eene kleine boot zetteden wij onzen togt voort tot aan den voet van het gebergte, dat Bengalen van Butan en Tibet scheidt. In de grensplaats bragten wij een nacht door bij eenen Britschen luitenant, met name Sloane, die hier met 70 Indische soldaten de grenzen tegen de strooptogten der Fakirs bewaakt. De indruk, dien deze officier op ons maakte, was niet de aangenaamste. Eene eeuwigheid, zoo als deze man wenscht en zoekt, zou voor mij inderdaad eene hel zijn. Des anderen daags keerden wij terug naar Ranigunge, dewijl het boschgras, dat tot eene hoogte van 15 voeten den weg verspert, ons het voortzetten van onze reis naar de toppen van het gebergte,

waar wij slechts 28 uren van verwijderd waren, onmogelijk maakte. De buffels, die ons tegenkwamen, zijn geweldige dieren, waarmede de grootste os in Engeland in geene vergelijking komt. Wij zagen er een, wiens hoornen aan de punten minstens zes voet uit elkander stonden. Thomas schoot hem vier kogels in het lijf en een in den kop; nu verwijderde hij zich zoo rustig, alsof er niets gebeurd was. Deze dieren doen groote schade op de rijstvelden, die zij soms geheel verwoesten. Zij zijn zeer traag van natuur, maar als zij woedend zijn, loopen zij zoo snel, dat men ze ook op het beste paard niet kan ontkomen." — Den 6 December kwam Carey behouden en met verfrischte krachten te Mudnabatty terug.

VIERDE HOOFDSTUK.

ZENDELINGSWERKZAAMHEDEN. MOEIJELIJKHEDEN WEGENS DE VOLKSTAAL. WAARDE VAN EEN CHRISTELIJK VERKEER. BRIEF AAN HET BAPTISTEN-ZENDELINGGENOOTSCHAP. BIJBELVERTALING. TIBET VOOR DEN ZENDINGSARBEID GESCHIKT. ONGUNSTIG OORDEEL OVER CAREY'S TIJDELIJKE BEZIGHEDEN. ZIJNE VERDEDIGING. GOEDE VERSTANDHOUDING MET DEN HEER THOMAS.

In den loop des jaars 1795 zette Carey onder vele wisselingen van zijn in- en uitwendig leven den aangevangen arbeid te Mudnabatty voort. Het kwam er nu vóór alles op aan, den eersten goeden weg te vinden, langs welken den afgodischen Hindoes het heil in Christus nabij gebragt kon worden. Deze baan moest in Bengalen nog geopend worden. Wel hadden reeds sedert vijftig jaren Duitsche zendelingen in het zuiden van Indië met gelukkig gevolg het werk der Heidenbekeering ondernomen, en de edele Schwarz, die in deze dagen zijn zalig levenseinde nabij was, had den boden van Christus een schoon voorbeeld gegeven, dat door hen om strijd moest nagevolgd worden. Maar in het volkrijke Bengalen was nog niets voor de verbreiding des Christendoms geschied; het eerste zendingswerk aan de boorden van den Ganges moest nog beproefd worden, en de onder-

vinding zou nog het antwoord moeten geven op de gewigtige vraag, of zulk eene onderneming ook te zwaar zou zijn voor de krachten der Christenen in Europa.

Doch wij willen het liefst onzen vriend zelven hooren, zoo als hij in zijne dagboeken en brieven zijne ervaringen mededeelt.

Jan. 1795. „Hoeveel reden heb ik toch, om te klagen over mijn gebrek aan geestelijk leven! En naauwelijks heb ik den tijd om mijn dagboek voort te zetten, daar ik dagelijks de werkzaamheden van 400 tot 500 menschen besturen moet. Des zondags verkondig ik den inboorlingen in de omliggende dorpen het woord des Heeren, en wel, zoo als ik hopen mag, niet zonder eenige vrucht."

9 Febr. „Ik gevoel mij nog zeer belemmerd, wanneer ik aan deze arme Heidenen het woord der zaligheid zal verkondigen; want mij ontbreekt nog te zeer de noodige kennis van hunne taal, en ik ben gedurig in gevaar, om evangelische waarheden uit te drukken met woorden, waaraan heidensche voorstellingen kleven. Deze arme menschen hebben niet eens een naam voor hun hart, en indien ik hun zeg, dat de zonde uit het hart des menschen voortkomt, dan moet ik een woord (dele) gebruiken, dat een stuk vleesch in het menschelijk ligchaam, een hart zoo als ook de dieren hebben, beteekent. Toch geloof ik, dat Gods woord eindelijk over alle hindernissen zal zegevieren."

Eene der grootste moeijelijkheden, met welke een zendeling, vooral in de eerste jaren van zijnen arbeid, te kampen heeft, ligt in de armoede en zedelijke verdorvenheid der volkstaal, in welke hij het woord moet verkondigen. Zoo als het Carey ging, gaat het de meeste zendelingen. Voor de geestelijke zaken des Christendoms vinden zij niet dan met groote moeite in de taal van een heidensch volk juiste en zuivere uitdrukkingen. Dit is inzonderheid het geval, wanneer de zendeling, zoo als Carey, met een dialect te doen heeft,

dat slechts door de landbewoners gesproken wordt, die met hunne eigene moedertaal onbekend zijn. De echte Bengaalsche taal toch bezit wel uitdrukkingen, die dat beteekenen, wat wij *het hart der menschen*, *de liefde* enz. plegen te noemen, en ofschoon in haar geene geheel overeenkomende benaming voor het *geweten* des menschen te vinden is, kan men toch door eene korte omschrijving deze voorstelling genoegzaam uitdrukken, b. v. indien men het geweten *het inwendig oordeel over goed en kwaad* noemt. Niet zoozeer *de armoede* aan woorden, als veeleer het uit de afgoderij voortvloeijende *misbruik* der woorden is de steen des aanstoots, waaraan de christelijke zendeling zich bij het aanleeren eener taal zoo dikwijls wordt. Iedere taal draagt de noodzakelijkheid in zich, om voor verstandsbegrippen en bovenzinnelijke voorwerpen, voor zoover het volk die kent, zich gepaste woorden te scheppen. Zijn nu deze voorstellingen reeds in zich zelve onrein en valsch, dan wordt daardoor in gelijke mate ook het spraakgebruik verontreinigd, dat zich aan die voorstellingen geknoopt heeft, en er behoort bij den christelijken zendeling veel tijd, veel geduld, veel vlijt en opmerkzaamheid toe, om dit verband allengs los te maken en met de reiniging der godsdienstige begrippen te gelijk ook de taal te reinigen en te heiligen. In het Hindoesche godsdienststelsel b. v. is het begrip van het hoogste wezen niets dan eene abstractie, een ledig gedachtenbeeld zonder werkelijke, natuurlijke of zedelijke, eigenschappen, een ijdel gewrocht der verbeeldingskracht. En toch is dit ledige gedachtending, dit absolute NIETS volgens de voorstelling der Hindoes, de oorspronkelijke bron van alle geestelijk bestaan in geheel het gebied der schepping. Het doordringt alles, het omvat alles, ja het is zelf alles; en het Al is niets anders dan deze bovenzinnelijke gedachte. En daar nu naar de voorstelling der Hindoes alles slechts één is, en dit één alles veroorzaakt, zoo wordt daarmede alle vrijheid van wil en alle verantwoor-

delijkheid der zedelijke schepselen vernietigd. Alle onderscheid van zedelijke begrippen gaat daardoor verloren, en de aanduidingen dezer begrippen worden in de taal slechts nog als volkswaan geduld. Elke vereeniging van het geestelijke met het ligchamelijke en zelfs dat wat wij deugd en ondeugd en de gevolgen daarvan plegen te noemen, is voor den denkenden geest en het godsdienstige bewustzijn der Hindoes, die het verzonken zijn van al het enkele in het geheel voor 't hoogst en éénig goed houden, eene bloote dwaling, welke den menschelijken geest van de geboorte af pleegt te benevelen. Vandaar draait alles bij hen in een eeuwigen cirkel, dien niets kan verbreken en uit welks wieling geene menschelijke magt hen rukken kan.

Ook de poësie der Hindoes heeft met de volksafgoderij veel bijgedragen, om den stroom der menschelijke gedachten te vergiftigen. Daardoor is het spraakgebruik inderdaad zoo verdorven, dat voor godsdienstige zaken naauwelijks een enkel woord hunner taal met zekerheid gebruikt kan worden, zonder dat men de valsche beteekenis van hetzelve door omschrijving behoeft te verdringen. Wil men over God en zijne eigenschappen, over hemel en hel, over heiligheid en zonde met hen spreken, dan is het zoo goed als onmogelijk, om de ziel van den Hindoe een juist begrip hiervan mede te deelen, zonder dat men eerst iedere zaak verklaard hebbe, daar zijne afgodendienst elke dusdanige uitdrukking in iets fabelachtigs en onwaars ingekleed heeft. Zeker is er naauwelijks eene volkstaal in de wereld, die door de afgodendienst niet ontwijd is. Noch de taal der Engelschen, noch de talen der Germaansche volken zijn van deze vlekken geheel gereinigd, hoewel reeds vele eeuwen voorbijgegaan zijn, sedert het Heidendom uit onze landstreken verdrongen werd. Niet slechts de namen van de dagen der week, maar ook vele andere uitdrukkingen, waarvan wij ons dagelijks bedienen, herinneren ons aan deze overblijfsels van het oude Heiden-

dom en zijn als 't ware zoo vele valsche muntstukken, welke de afgoderij der vroegste tijden gestempeld heeft.

Doch wij keeren tot Carey's dagboek terug. „De grootste zegen," schrijft hij, „dien een mensch op deze aarde geniet, is de omgang met Christenen. Hierdoor heeft hij duizenderlei zedelijke opwekkingen, welke slechts hij weet te schatten, die ze ontberen moet. In dit treurig geval bevind ik mij tot mijne diepe smart; en indien ik val, is geen vriendenhand gereed, mij weder op te rigten. Een zendeling, die onder de Heidenen leeft, is tot zijne eigene hulpbronnen beperkt. Met niemand kan hij zijne gedachten, gevoelens, wenschen en uitzigten bespreken. Midden onder eene talrijke bevolking is hij als een kluizenaar. Deelneming in zijn lot moet men van geene onbekeerde Heidenen verwachten. Tusschen zijne dagelijksche werkzaamheden en zijne stille wenschen komen duizend moedbenemende ervaringen in, die zijne ziel bedroeven. Daardoor wordt zijn geloof en zijn geduld op de zwaarste proef gesteld. Er ligt daarom eene diepe wijsheid in de handelwijze van onzen Heer, dat Hij zijne jongeren steeds twee aan twee uitzond: — een wenk, dien de zendelinggenootschappen niet moeten voorbijzien. De zendeling heeft voor zijn eigen godsdienstig leven, tot raadpleging, tot vertroosting en bijstand, een trouwen medehelper noodig, die hem ter zijde staat."

In een brief aan zijne zusters, van den 11 Maart 1795, schreef Carey onder anderen: „De heerlijke zegen van een christelijk verkeer kan in dit land slechts schaars genoten worden; want hoewel wij zeer dierbare christelijke vrienden in de nabijheid hebben, zijn zij toch acht of tien uren van ons verwijderd; en daar het reizen hier te lande zeer moeijelijk is en slechts te water geschieden kan, zien wij elkander zelden."

Den 13 Augustus van dat jaar schreef hij aangaande zijne werkzaamheden aan het Baptisten-zendelinggenootschap

onder anderen het volgende: „Met behulp van mijn taalleeraar houden wij hier des zondags tweemaal godsdienstoefening, waarbij gezongen, gebeden, een hoofdstuk gelezen en in de Bengaalsche taal uitgelegd wordt. Daar mij nog altijd slechts weinige uitdrukkingen te dienste staan, is mijn prediken hier geheel anders, dan het in Engeland was. Met de bijbelvertaling gaat het langzamer voorwaarts, dan ik gedacht had. De beide eerste boeken van Mozes zijn voor den druk gereed; het derde is begonnen. Wij hebben het plan laten varen, om gegoten letters uit Engeland te laten komen, daar wij ze, hoewel tienmaal duurder dan ginds, in Bengalen bekomen kunnen; doch elke opoffering wordt rijkelijk opgewogen door de overtuiging, dat wij den armen Heidenen van dit land met de heilige Schrift een schat in handen geven, grooter dan alle schatten der wereld."

In een brief aan zijnen vriend, den heer S. Pearce, van den 2 October lezen wij: „Ik kan u juist niet van zondaren schrijven, die tot de kudde van Christus toegebragt zijn; maar toch mag ik menige zaak vermelden, die den komenden dag van Christus in dit land verkondigt. De naam van onzen Heer Jezus Christus is in deze streken niet langer onbekend, en enkele gedeelten der Schrift, die ik vertaald heb, worden aan honderden der inboorlingen, niet zonder zegen voor hen, gelijk ik durf hopen, voorgelezen en verklaard. Wat ons werk hier bijzonder moeijelijk maakt, is de omstandigheid, dat de tongval der inboorlingen alhier van het zuiver Bengaalsch zoozeer afwijkt, dat het arme volk dit laatste slechts zeer gebrekkig verstaat; en hoewel het Bengaalsch eene rijke schoone taal is, vol zeggenskracht, heeft het volk hier voor godsdienstige zaken toch maar weinige uitdrukkingen. Dit ontmoedigt mij echter niet: ik voel in mij een toenemend verlangen, om steeds volkomener te worden in het werk des Heeren, dewijl ik weet, dat mijn arbeid niet ijdel is in den Heer. Mij troost des Heeren woord: „De

maaijer ontvangt zijn loon en verzamelt vrucht voor het eeuwige leven." Moge *ik* ook, gelijk David, slechts bestemd zijn om bouwstoffen te verzamelen; terwijl het een' ander gegeven zij, den tempel te bouwen, toch wil ik mij daarom niet minder verblijden.

„De vertaling der heilige Schrift is mij een bij uitstek aangenaam werk. Behalve de twee eerste boeken van Mozes, zijn ook twee of drie Evangeliën voor den druk gereed. Met verrassing heb ik opgemerkt, dat het derde deel der wortelwoorden in mijn Hebreeuwschen bijbel mijnen taalleeraar bekend is, en dat vele Hebreeuwsche woorden in de Bengaalsche taal algemeen gebruikt worden. Niets zou mij grootere vreugde schenken, dan indien mijn dierbare broeder Pearce tot onze hulp herwaarts overkwam; maar ik weet niet, of een man als gij, die in het vaderland een zoo gewigtig ambt bekleedt, zijn post aldaar verlaten mag; en 't zou mij ook smarten, wanneer gij hier verscheidene jaren doorbrengen moest, zonder een woord over den Gekruisigde te kunnen spreken. Bovendien, het prediken is in Indië geheel iets anders, dan het in Engeland is; de kunst van scherpzinnige bewijsvoering baat hier niet veel; weinig, en dat warm uit de ziel gevloeid en den gemoederen der inboorlingen nabij gebragt — dat is hier behoefte. Mannen, wier harten van liefde tot Christus branden, zijn hier op de regte plaats, zij het ook dat zij overigens geringere geestesgaven hebben. In allen gevalle echter zal men wijs handelen, wanneer ons spoedig medehelpers toegezonden worden; want ons leven is onzeker, en het zou een groot nadeel zijn, indien onze zendingspost uit gebrek aan mannen, die de taal en zeden des volks kennen, eenige jaren onvervuld moest blijven.

„Ik verheug mij, dat ons zendelinggenootschap er op bedacht is, om een paar Evangelieboden naar Afrika te zenden. Bij voorraad moeten deze broeders welberaden zijn,

om zich veel opoffering te getroosten. Het beste oordeel ik het, zich daar op den landbouw toe te leggen, ofschoon daarbij vele hindernissen moeten overwonnen worden; want insekten, vogels en wilde dieren vereenigen zich daar, om elke opbrengst van den grond te vernietigen. Vooral zou ik hun raden, in Afrika zich op een hoog bergland te vestigen, en zooveel mogelijk alle bosch in hunne nabijheid uit te roeijen. Dit is voor het leven en de gezondheid der zendelingen volstrekt noodig. Zij moeten ook nimmer op den naakten grond slapen, en wegens de talrijke muskieten hunne legers met gordijnen omhangen. Verder zullen zij wel doen, wanneer zij zooveel mogelijk onder de inboorlingen leven, en op ieder woord hunner taal zorgvuldig acht geven. Het gemakkelijkst zullen zij de taal leeren, zoo zij kinderen hebben; want dezen vatten de taal het spoedigste, en de vader kan haar het best van zijne kinderen leeren. Mijne kinderen spreken de volkstaal bijna zoo goed, als de inboorlingen zelve. Denkt ons genootschap aan nog meer zendingsproeven, dan zouden wij een zeer groot land daarvoor aanbevelen, aan 'twelk men zelden denkt; ik bedoel het koningrijk Tibet. Wanneer daar twee zendelingen heengezonden mogten worden, dan konden wij hun voor hunne vestiging van hier uit van veel dienst zijn, hen soms bezoeken en eene geregelde briefwisseling met hen onderhouden; want wij zijn hier slechts ongeveer 40 uren van de grenzen van dat land verwijderd. Br. Thomas en ik zijn voornemens, eerlang eene reis derwaarts te ondernemen, en hopen daar wel eene geschikte plaats voor een zendingspost te zullen kunnen vinden."

Eenigen tijd later, in December van dat jaar, schreef hij aan het zendelinggenootschap ook nog het volgende: „Wij en onze kinderen zijn, God dank, wel. Met opzigt tot de Heidenen om ons henen, wenschte ik u gunstiger berigten te kunnen geven; intusschen vertrouwen wij, dat wij onze dagen onder hen geenszins vruchteloos besteden. Mijn op-

zigterspost heeft mij onlangs een groot gedeelte van dit distrikt, dat ongeveer 200 dorpen telt, rond doen reizen. Ik sliep des nachts in mijne boot, wandelde dagelijks zes tot acht uren rond en sprak van plaats tot plaats met de inboorlingen over het koningrijk Gods. Op deze wijze denk ik voort te varen, zoo lang het drooge jaargetijde duurt. Tot nog toe heb ik weinig vrucht van mijn' arbeid gezien; de meeste hoop schenkt mij een jonge Bramien van 18 jaar, die mij dikwijls bezoekt en een levendig gevoel voor eeuwige dingen in zijn hart draagt. Ook hebben wij van eenige inwoners van Dinagepore, de hoofdstad van het distrikt, brieven ontvangen, waarin zij ons verzoeken hun te zenden, wat wij van het woord Gods vertaald hebben. Over 't geheel is het uitzigt op de bekeering der Heidenen rondom ons niet zoo duister, dat wij den moed te verliezen hebben. Vele natuurlijke hindernissen, zoo als b. v. de onbekendheid met hunne taal, zijn voor een goed deel overwonnen, en Gods belofte betuigt ons, dat de zedelijke hindernissen eveneens overwonnen zullen worden."

Carey's vrienden in Engeland waren niet regt tevreden, dat hij met Thomas een tijdelijk beroep in Indië aanvaard had, en waren zoowel voor hen beide als voor het gelukken van het zendingswerk ernstig bezorgd, daar zij vreesden, dat hun zendelingsberoep er al te zeer onder lijden zou. Doch hunne handelwijze liet zich zeer goed verdedigen. Ten allen tijde is het voor een christelijken zendeling onder de Heidenen eene zeer gevaarlijke zaak, nevens zijn geestelijk beroep, zich tegelijk met eene aardsche kostwinning in te laten en van de twintig, die het deden, kwam misschien naauwelijks een er zonder schade voor zich en voor de zaak des Heeren af. Doch Carey en zijn medearbeider hadden van het genootschap, van 'twelk zij uitgegaan waren, geene bepaalde toezegging voor hun levensonderhoud in de heidenwereld bekomen; en de ondersteuning was aanvankelijk zoo gering en

onregelmatig, dat zij met de hunnen aan het nijpendst gebrek ter prooi zouden geweest zijn, indien zij hun levensonderhoud alleen van de gaven des genootschaps afhankelijk gemaakt hadden. Daarenboven, Carey had dit beroep niet gezocht; en hij moest er wel eene goddelijke vingerwijzing in zien, dat deze roeping juist op een tijdpunt tot hem kwam, toen in den kring van zijn huisgezin de tijdelijke nood het hoogste geklommen was; ook was deze werkzaamheid zelve van dien aard, dat zij hem voor de uitbreiding des Evangelies onder Europeanen en Hindoes nieuwe wegen opende.

Carey zelf beantwoordt de gemaakte bedenkingen in een brief van den 11 Januarij 1796, en wel op eene wijze, die zijn christelijk karakter eer aandoet. „Ik moet bekennen," schrijft hij aan de medeleden des genootschaps, „dat uwe bedenkingen mij eenigzins bevreemd hebben, daar ik altijd meende, dat het genootschap zelf ons een gepast aardsch bedrijf als het beste middel tot ons levensonderhoud aanbevolen had. Mijn tot nu toe in dit opzigt gehouden gedrag voor u te regtvaardigen, komt mij niet toe; want het is grondstelling bij mij geworden: wanneer mijn gedrag zich zelf niet regtvaardigt, dan verdient het geene regtvaardiging. Of wij traag of vlijtig zijn, door den echten zendingsgeest of door zucht naar aardsch gewin gedreven worden, dat past *mij* niet te zeggen; daarvoor mogen onze werken spreken. Slechts dit moet ik doen opmerken, dat van mijne bezolding mijn gezin slechts het voor zijn onderhoud onontbeerlijke ontvangt, terwijl al het overige aan de verbreiding van evangelische kennis door schoolonderwijs en bijbeloverzetting besteed wordt, 'twelk mij maandelijks eene vaste uitgaaf van 40 gulden veroorzaakt. Maar al ware het ook in de maand 400 gulden, zoo zou ik mij toch het genoegen, deze som te bestrijden, door niets ter wereld laten ontnemen. Dit noem ik alleen daarom, om u te toonen, dat geldzucht mij niet in mijne tegenwoordige betrekking gebragt heeft. Ik ben

inderdaad arm en zal arm blijven, totdat het woord van God in de Bengaalsche en Hindostansche taal gedrukt en bekend gemaakt is, en het volk geen verder middel tot onderrigt noodig heeft.

„Over de wijze, waarop ik in dit land het Evangelie verkondig, zou ik u nog gaarne iets mededeelen; maar ik weet niet hoe. Om het u duidelijk te maken, zal ik een voorbeeld gebruiken. Stelt u een groot heidensch dorp voor, ongeveer twee uren van hier, Chinsurah genaamd. Door eenigen vergezeld, ga ik derwaarts. Daar gekomen, zie ik een van gebakken steen fraai gebouwden afgodstempel. Om de opmerkzaamheid te wekken, vraag ik: wat is dat? Men antwoordt: hier bevindt zich de godin Thakuranni. — Leeft zij? — O ja! — Welnu, dan moet ik haar eens zien. Nu treed ik voorwaarts, terwijl de lieden roepen: neen, mijnheer, neen, het is slechts een steen. Ik beklim de trappen des tempels en begin nu in het aangezigt der steenen godin te getuigen van de dwaasheid der afgodendienst en mijne toehoorders te wijzen op den eenigen levenden God, die den hemel en de aarde gemaakt en ons met schuld beladen zondaren zijnen eeniggeboren Zoon ter onzer zaligheid gezonden heeft. Zoo staat het ongeveer met de wijze, waarop ik den inwoners de kennis van God in Christus Jezus zoek bij te brengen. Velen van hen luisteren gaarne toe, terwijl anderen hun tegenzin tegen het Evangelie luide te kennen geven. De Bramienen vreezen hunne inkomsten te zullen verliezen; de aanzienlijke klassen zijn bezorgd voor de waardigheid hunner kaste; en de armen vreezen de wraak hunner goden. — Het verheugt mij, dat gij uw oog hebt laten vallen op de vestiging van een zendingspost in Afrika. Moge de zegen van God op deze onderneming rusten. Maar denkt ook aan Tibet, aan Pegu, aan het verbazend groote Hindostan in het westen en het noorden. De koningrijken Oude, Kaschmir, Kaboel enz., hoe wemelen zij van heidensche volken, en nog

hebben zij de ster in het oosten niet gezien. Maar ik ken uwen ijver; moge de Heer u hulpbronnen openen, even rijk als uw ijver voor zijne zaak is."

Wij hebben reeds meermalen over Carey's medearbeider, den heer Thomas, gesproken. Weinige Christenen zouden naast zulk een karakter vreedzaam de loopbaan vol beproeving in het heidenland hebben bewandeld. Een brief, dien Thomas zelf in dezen tijd aan zijne vrienden in Engeland schreef, toont echter, hoe wederzijdsche hoogachting en zelfs vereeniging in de liefde plaats vinden kan tusschen mannen, die in temperament, smaak en wijze van handelen hemelsbreed van elkander verschillen, maar in de groote grondstellingen des Evangelies en in één gemeenschappelijk heilig doel overeenstemmen. „Gij ziet," zoo schrijft hij, „tusschen den heer Carey en mij menigerlei verscheidenheid, en welligt is deze nog grooter, dan gij zien kunt. Zijt daarover echter niet bezorgd; want al zijn onze neuzen niet gelijk, toch zijn onze harten één. Één hart, één Heer, één geloof, één doop, dit is onze leuze. Ik bewonder de genade van God, die zóó uiteenloopende menschen, als Carey en ik, tot één zamensmelten kan; want wij denken slechts in zulke zaken verschillend, waarbij verschil van beschouwing en handelen geen schade doet. Niet zelden laat de een zich door den ander overtuigen; altijd verheugen wij ons, elkander te ontmoeten, en ik durf zeggen, wij hebben elkander hartelijk lief. Dikwijls brengen wij onze hoofden bij elkander en maken groote plannen, van welke tot nog toe weinig uitgevoerd is; maar wij hebben ook met moeijelijkheden te kampen, grooter dan gij denken kunt. Onverzoenlijke vijanden; wangunstige oogen, die alle onze schreden bespieden; de zonderlingste meeningen over onzen wandel en onze voornemens. Sommigen meenen, dat wij van plan zijn, om geheel Indië onderst boven te keeren; anderen, dat wij het zendingswerk vaarwel gezegd hebben en in de wegen van Bileam vuil

gewin najagen; sommigen houden ons voor wijzen, anderen noemen ons gekken; sommigen meenen een weinigje gezond verstand bij ons te hebben gevonden, anderen verklaren ons voor krankzinnig. Al deze tegenstrijdige meeningen hebben welligt haar nut. Ik zou hierover een geheel boek papier kunnen volschrijven. Slechts over ééne moeijelijkheid nog een weinig. De menschen hier in den omtrek spreken eene taal, die uit Perzisch, Bengaalsch, Hindostansch en Arabisch zamengeflanst is, zoodat wij hen en zij ons niet half zoo goed verstaan, als wanneer wij nader bij Calcutta waren. De meeste inwoners zijn geene Hindoes, maar Mohamedanen. —

„PS. De regering heeft onlangs een bevel uitgevaardigd, volgens 'twelk ieder Europeaan, die niet in dienst der Oost-Indische Compagnie aangesteld is, zijn naam, verblijfplaats en beroep aangeven, en, om langer in het land te mogen blijven, een borgtogt van 24,000 gulden of twee aanzienlijke borgen voor die som stellen moet. Deze maatregel is ongemeen drukkend, en velen hebben geweigerd, aan dien eisch te voldoen. Wat zou er van ons worden, zoo wij hier niet als onbekende indigo-arbeiders aangesteld waren?"

VIJFDE HOOFDSTUK.

TELEURSTELLINGEN. BEDE OM HELPERS. TEGENSPOED VAN DEN HEER UDNEY. ONTWERP TER VESTIGING EENER ZENDELING-KOLONIE. BENGAALSCHE VERTALING DER HEILIGE SCHRIFTEN. AANKOMST VAN DEN ZENDELING FOUNTAIN. KOSTBARE LEEFWIJZE IN INDIË. BEDROEVENDE EN BEMOEDIGENDE OMSTANDIGHEDEN.

De brieven, welke Carey in dezen tijd aan zijne vrienden in Engeland schreef, geven eene zoo duidelijke schildering van zijne dagelijksche ervaringen en zijne werkzaamheid in het zendelingsberoep, dat wij liefst hem zelven tot onze lezers laten spreken.

Aan den heer Fuller schreef hij uit Mudnabatty, den 17 Junij 1796, onder anderen het volgende: „Weinige dagen geleden ontving ik uwe brieven, welker inhoud mijn hart zeer verheugde. Konde ik u even groote vreugde geven door een verhaal van den voortgang des Evangelies in dit land, o hoe gaarne zoude ik het doen! Maar in plaats dat wij vooruit gaan, schijnen de omstandigheden eene steeds meer afschrikkende gedaante aan te nemen. Ik moest mijn taalleeraar ontslaan, dewijl hij zich aan een misstap schuldig gemaakt had, waardoor deze maatregel vereischt werd, indien er op de zaak des Evangelies, die hij aanhing, geen smaad

vallen zoude. Deze omstandigheid smart mij diep, daar hij de bruikbaarste man was, dien ik tot nog toe onder de inboorlingen leerde kennen, en mij bij het werk der bijbelvertaling gewigtige diensten bewees. Dit werk gaat intusschen langzaam vooruit, en de vijf boeken van Mozes, alsmede de gezamenlijke schriften des Nieuwen Testaments zijn reeds vertaald. Ik heb thans een jongen pundit bij mij, van wien ik iets goeds verwacht.

„Gij vermaant ons, om den moed niet te verliezen, wanneer wij ook op het oogenblik nog geene vrucht van onzen arbeid aanschouwen mogen. Ik hoop, de Heer zal ons voor zulke moedeloosheid bewaren, maar ik ben bezorgd, dat de christelijke vrienden in het vaderland de hoop op het welgelukken van onzen arbeid verliezen. Het is wel waar, wat eenigen van hen omtrent mijne vroegere brieven opgemerkt hebben, dat ik bij mijne komst onder dit volk gunstiger over hetzelve dacht en snellere werking van de Evangelieprediking onder hen verwachtte, dan de latere ervaring geleerd heeft. Maar deze warme uitstortingen mijner ziel schreef ik in vertrouwelijke brieven aan vrienden, zonder zelfs te droomen, dat zij ooit aan eene scherpe kritiek zouden onderworpen worden. Ik ben gewoon, over de menschen zóó lang goed te denken, totdat ik voldoende redenen heb, om mijne gedachten te veranderen. Ook betreffende het drukken mijner overzettingen van den bijbel waren mijne verwachtingen te hoog; de zaak gaat langzamer dan ik mij voorstelde; nogtans blijf ik bij mijn besluit, om alles, wat ik van mijne inkomsten kan besparen, daaraan te besteden. Zendt ons toch spoedig eenige medehelpers toe. Ons leven is onzeker; en mogt de Heer ons tot zich roepen, voordat andere broeders gereed stonden, in onze plaats te treden, dan zou dit het aangevangen zendingswerk veel nadeel doen. Hartelijk verheug ik mij, dat gijlieden een paar zendelingen naar West-Afrika gezonden hebt. Niet minder werd ons hart ver-

kwikt door het berigt, dat in ons vaderland een aantal opregte Christenen van alle evangelische gezindten zich tot een genootschap vereenigd hebben, om het woord des levens tot de Zuidzee-eilanders te brengen. Lof en dank zij den Heer, die het Christenvolk uit zijnen slaap begint te wekken. Mogten ook deze eerste zendingsproeven niet terstond met het gewenschte gevolg bekroond worden, dat moet ons niet ontmoedigen; God zal zeker zijn arm openbaren en zijn Sion op aarde opbouwen."

In een lateren brief, van den 16 November 1796, berigt Carey zijnen vriend Fuller, dat de heer Udney, in wiens dienst hij was, door het verlies van eenige zijner koopvaardijschepen en door eene verschrikkelijke overstrooming zijner aanzienlijke bezittingen in het Boven-Ganges-gebied binnen korten tijd zoo zware verliezen geleden had, dat hij zou genoodzaakt zijn, zich van de beide indigo-factorijen, waarover Carey en Thomas het opzigt hadden, te ontdoen, en hunne bezoldiging in te trekken, daar de watervloed alle indigovelden voor jaren lang bedorven had. Nogtans stond zijn vertrouwen op den Heer vast, en hij was er zóó ver van daan, om voor zijne verzorging in de dienst van zijn goddelijken Meester bekommerd te zijn, dat hij veeleer juist nu zijnen vriënden in Engeland een veelomvattend ontwerp tot uitbreiding van den zendingsarbeid in Bengalen voordroeg. Hoewel dit ontwerp niet verwezenlijkt werd, is toch de mededeeling van hetzelve reeds daarom belangrijk, omdat het iets soortgelijks behelst, als ook in onze dagen door vele zendingsvrienden in Duitschland en te onzent aangeprezen wordt. „De ervaringen, die ik op mijn post gemaakt heb," schrijft Carey, „beschouw ik als zuivere winst, die voor de bevordering van het zendingswezen moet besteed worden. Ik weet nu, op welke verschillende wijzen men den bodem van Indië pleegt te ontginnen; ook heeft mij toestand mij genoodzaakt, te onderzoeken, hoe een Europeesch gezin in dit land het zuinigst

leven kan. Dit geeft mij aanleiding, u ter overweging eene zendingsproeve voor te stellen, die gelijkt op de manier der Moravische broederen. Te weten, zeven of acht zendeling-huisgezinnen moesten zich ergens in Indië gezamenlijk vestigen, zich op den landbouw toeleggen en in hun midden heidensche kinderen ter opvoeding opnemen. Deze gezinnen moesten een klein christelijk dorp vormen, een aantal rieten hutten voor zich oprigten, en het eten zoowel als alle overige levensbenoodigdheden gemeenschappelijk hebben. Naar mijne ondervinding zou het onderhoud van deze acht gezinnen niet veel hooger te staan komen, dan wanneer zich slechts een enkel huisgezin hier vestigde.

„Tot dit doel moesten ongeveer 200 bunders land gekocht en daarvan zoo veel ontgonnen worden, als voor hen en hun vee noodig was. Hiertoe zou ik bijzonder het noorden van Bengalen aanbevelen, omdat daar de luchtsgesteldheid veel frisscher is en alle benoodigdheden veel goedkooper zijn, dan in het zuiden. Deze gezamenlijke huisgezinnen zouden geen grooter personeel van dienstboden noodig hebben, dan nu een enkel gezin in Indië behoeft, omdat, door de kasten-inrigting, één Hindoe zijn geheele leven slechts één bepaald werk verrigten mag, wil hij zijne kaste niet verliezen. Wie voor de koeijen zorgt, mag niet wasschen, en wie wascht, mag geen vleesch aanraken of iets van de markt halen, en wie het huis schoon maakt, mag tot niets anders gebruikt worden. Daar van daan komt het, dat in Indië één enkele Europeaan acht tot tien knechten voor zijne bediening noodig heeft, terwijl één bediende gemakkelijk al het werk zou kunnen verrigten. Het loon der bedienden voor deze gezamenlijke gezinnen zou misschien op 150 gulden in de maand en hunne kleeding even zoo hoog te staan komen. De gemeenschappelijke tafel zou 120 gulden in de maand moeten kosten. Moesten nu deze acht huisgezinnen, van elkander gescheiden, elk op zich zelve leven, dan zouden zij

alle te zamen zonder eene maandelijksche uitgaaf van 1800 gulden, ook bij de uiterste zuinigheid, niet bestaan kunnen, terwijl hun gemeenschappelijk zamenleven niet hooger dan op pl. m. 500 gulden te staan komt, waarbij de opbrengst van het land nog niet eens in berekening gebragt is. Ook zoude er eene aanmerkelijke som bespaard worden, wanneer een gedeelte der bijdragen, die het genootschap zendt, in lakensche en wollen stoffen, schoenen, kousen, hoeden, tuinzaden, enz., bestond, daar men die zaken in Indië twee- of driemaal zoo duur als in Europa moet betalen.

„Met de vertaling van het Nieuwe Testament ben ik bijna gereed. Ik ben voornemens, ze nog eenmaal naauwkeurig te herzien en met den Griekschen tekst te vergelijken. Zal het Nieuwe Testament te Calcutta gedrukt worden, dan komen 10,000 exemplaren op de hooge som van 50,000 gulden te staan. Intusschen durf ik hopen, dat de hand van onzen God ons ook hierin het regte zal doen vinden. Andermaal zijn scherpe verordeningen van de regering uitgegaan, dat ieder Europeaan, die geen bepaald beroep uitoefent, noch zekere borgstelling leveren kan, het land moet ruimen. Het is nu de vraag, of wij ons bij de regering als zendelingen of als fabriekanten aangeven zullen? Hoewel de tegenwoordige gouverneur-generaal, Sir John Shore (later als lord Teignmouth president van het Britsche bijbelgenootschap), ons wezenlijk beroep kent, hebben wij ons toch tot dusver voor indigo-fabriekanten uitgegeven. Ik heb over Sir Shore en zijnen christelijken zin zeer gunstig hooren spreken, hetgeen ons veel van hem doet hopen.

„Br. Fountain, dien gijlieden ons tot medehelper toegezonden hebt, is hier zeer onverwacht aangekomen, zonder dat wij vooraf ook maar met een enkel woord van zijne komst verwittigd waren. Hij schijnt een veelbelovend man te zijn, en ik hoop, dat hij vele nuttige kundigheden bezit. Reeds heeft hij begonnen Bengaalsch te leeren. Daar hij bij mij

een taalleeraar vindt en ook maar één bediende noodig heeft, zoo zal voor zijne kleeding en overige uitgaven een maandelijksch inkomen van 30 ropijen (36 gulden) wel voldoende zijn."

In een brief van den 22 November 1796 schildert Carey eenige bedroevende en bemoedigende ervaringen, die hem bij zijn zendingswerk bejegend waren; onder anderen de noodzakelijkheid, waarin hij gebragt was, om eene voor korten tijd opgerigte school weder te sluiten, omdat zijn schoolmeester afvallig geworden was en hem verlaten had; maar ook, dat onder velen, die met blijkbare belangstelling het woord des levens hoorden, sommigen, zoo als hij hoopte, eerlang voor de aanneming des Christendoms rijp zijn zouden. „Gisteren," zoo verhaalt hij in denzelfden brief ook, „predikte ik in een naburig dorp. De menschen waren aandachtig, maar kwamen, gelijk meermalen, tot ons met de ontmoedigende taal: „Wij verstaan u zeer goed, maar er blijft niets van in onze harten; want wij zijn geene menschen, en kunnen dus niets leeren." Broeder Thomas moest hun nu bewijzen, dat zij menschen waren; want zij beweerden, zij waren sjakals en geene menschen. Dit zeggen zij ongetwijfeld slechts, om hunne traagheid te verontschuldigen en het Evangelie te kunnen afwijzen."

„Mijn werk als zendeling," schrijft Carey, den 20 December van dat jaar, aan een ander vriend, „gaat niet zoo vooruit, als ik wel wensch; toch vertrouw ik, dat wij hier in des Heeren dienst zijn. De vrees van om het Evangelie uit de kaste gesloten te worden, is zoo groot, dat nog geen Hindoe er toe heeft kunnen komen, om openlijk het Christendom te belijden. Van zeven hunner durf ik gelooven, dat zij zich op den goeden weg bevinden. Dit geeft mij veel moed, en ik twijfel niet, of zij zullen weldra den Heiland openlijk aannemen. Het geheele Nieuwe Testament en een gedeelte van het Oude is nu vertaald, en ik geloof, dat de vertaling van grove, zinstorende gebreken zui-

ver is. Spaart de Heer mij leven en gezondheid, dan hoop ik, binnen twee jaar met den geheelen bijbel gereed te komen; en dit zal een zegen zijn, dien hij, die in een christelijk land woont, niet regt kan schatten. Inderdaad, het onderscheid tusschen een volk, onder hetwelk het bijbelboek verspreid is, en een ander, dat het in 't geheel nog niet bezit, is ongeloofelijk groot. Dit zoudt gij zelf zeggen, wanneer gij de kinderachtige vrees, het duistere bijgeloof, de verdorvenheid van zin en de menigte van ondeugden zaagt, die in een land heerschen, welks inwoners aan de afgoderij zijn overgegeven. Niet alsof de Hindoes rondom ons geene kunstvaardigheid bezaten. Men vindt onder hen bekwame handwerkslieden, wevers, smeden, schrijnwerkers, ook grondige taalgeleerden, enz.; maar hun burgerlijke en zedelijk-godsdienstige toestand is beklagenswaardig. Wel bezitten zij vele geschrevene boeken, meest in buitenlandsche talen, in het Arabisch, Perzisch en Sanskrit; maar slechts de geleerden onder hen kunnen die boeken lezen, en daar de boekdrukkunst niet in het land uitgeoefend wordt, zijn al deze boeken zeer duur en moeijelijk te bekomen. Zoo lang ik hier ben, is het mij nog niet gelukt, een enkel volledig geschrift magtig te worden, hoewel ik de Sanskritsche taal met vlijt begonnen heb te leeren.

„Ik denk niet, dat wij elkander in deze wereld zullen wederzien. Indië is nu mijn vaderland geworden, en ik verlang ook geenszins, het weder te verlaten, al heb ik ook hier mijn geheele leven door slechts een sober tijdelijk bestaan te wachten. Meer dan dit verwacht en wensch ik ook niet; doet de Heer mij meer toekomen, dan behoort dit alleen aan de bevordering van zijn werk toe."

ZESDE HOOFDSTUK.

ONTWAKEN VAN DEN ZENDINGSGEEST IN ENGELAND. CAREY'S VREUGDE DAAROVER. DE HEER FERNANDEZ TE DINAGEPORE. STILLE VOORTGANG VAN HET ZENDINGSWERK. KIDDERPORE. PLAN OM DAAR EEN ZENDINGSPOST TE VESTIGEN. AANKOMST VAN VIER NIEUWE ZENDELINGEN. VERBOD OM ZICH IN INDIë TE VESTIGEN. DE EUROPEANEN IN INDIë. DE ZENDINGSPOST TE SERAMPORE GEVESTIGD.

Carey was nu het vierde jaar van zijn verblijf in Indië ingetreden. Zijn arbeid was tot dusver meestal door teleurstelling achtervolgd, en zijn geloof had de eene zware proef na de andere moeten doorstaan. Slechts langzamerhand kwam er eenig licht opdagen. In Engeland begon omtrent dezen tijd de zendingsgeest zich onder alle standen uit te breiden en op steeds krachtiger ondersteuning van het werk van Christus in de heidenwereld hoop te geven. De oprigting van het Londensche zendelinggenootschap, waaraan de uitstekendste mannen van Engeland deel namen, de uitzending van 35 zendelingen, die juist toen ter tijd naar de eilanden van de Stille Zuidzee stevenden, alsmede de gezegende aanvang eener zending op de West-Indische eilanden, vooral door den onvermoeiden ijver van Dr. Coke, lid van het Me-

thodistengenootschap, in het leven geroepen, hadden onder de Christenen in Engeland meer algemeen het verlangen opgewekt, om aan de groote zaak der Evangelieverbreiding onder de volken der aarde een werkzaam aandeel te nemen. Hoe moesten niet al deze verschijnselen het hart van den vromen Carey verblijden, die vier jaren vroeger *het eerst* in de heidenwereld was uitgegaan, ten einde de sluimerende kerk zijns vaderlands met een krachtig voorbeeld voor te gaan, en dat in een tijd, toen elke onderneming van dien aard algemeen als dwaasheid en dweeperij werd beschouwd. In een zijner brieven aan zijnen vriend Fuller, van den 23 Maart 1797, drukt hij zijne vreugde over dit ontwaken van werkdadigen christenzin uit. „Ik ben zeer verheugd, te vernemen, dat onze broeders in Schotland zoo rijkelijk tot bevordering der zendingszaak hebben bijgedragen. Het is mij eensdeels een verblijdend teeken, dat hun hart nu der zendingszaak genegen wordt; en anderdeels verkwikt de gedachte mijne ziel, dat het werk door hun gebed eene krachtige ondersteuning mag verwachten. Dat scharen van opregte bidders, die hartelijk tot God om het welgelukken onzer onderneming smeeken, zich aan ons aansluiten, dat is de aangenaamste verkwikking, die mij in deze wildernis geworden kan. Slechts één ding vrees ik, namelijk, dat zij te groote verwachting van eene spoedige vrucht hunner onderneming hebben en gevaar loopen, in hunnen ijver te verflaauwen, wanneer de vrucht zich niet zoo ras vertoont. In ieder ander opzigt heb ik geene vrees; want ik ben verzekerd, het werk van God moet overwinnen, en de overwinning zal niet al te lang uitblijven. Moge nog steeds het duistere bijgeloof en de kasten-heerschappij onder dit volk aan de vestiging van het Evangelie hinderlijk zijn, ik voor mij ken onder geen volk des aardbodems andere wezenlijke hindernissen dan deze twee: het ontbreken van Gods woord, en de zedelijke verdorvenheid van het menschelijk hart. Het eerste gebrek heeft God be-

gonnen weg te nemen, het tweede zal insgelijks binnen kort moeten wijken; want wanneer de Geest uit de hoogte over het gezaaide woord Gods uitgestort wordt, dan moet alle bijgeloof verdwijnen. Zijt derhalve goedsmoeds en bemoedigt ook anderen, want de nacht begint in Indië te verdwijnen en het waarachtige licht schijnt alreede. Misschien is het niet geheel onjuist, wat Br. Ryland meent, dat in Indië vooreerst algemeene kennis moet verbreid worden, om de kasten-heerschappij te overwinnen en den Heer den weg te bereiden. Thans verliest nog ieder inboorling, die tot het Christendom overgaat, zijne kaste. Dit is bij de nieuwbekeerden in de gemeenten van den heer Schwarz zonder uitzondering het geval geweest."

In denzelfden brief verhaalt Carey, dat hij in gezelschap van den heer Thomas een uitstap gemaakt had naar de naburige provincie Butan, waar zij oordeelden, dat met goed gevolg een zendingspost zou kunnen opgerigt worden; vervolgens schrijft hij, dat zijne uitzigten voor de Evangelieverbreiding thans minder donker zijn dan vroeger. De werkzaamheden van Br. Thomas waren gezegend; de op nieuw geopende school, die nu voornamelijk onder de leiding van Br. Fountain stond, werd gaandeweg meer bezocht; en een zekere Fernandez, een aanzienlijk man, Portugees van afkomst, getroffen door de prediking van Gods woord, scheen voornemens te zijn, bij zijn woonhuis op eigen kosten een christelijk bedehuis te stichten. Deze man, schrijft Carey, is bij de Hindoes zeer in aanzien, en heeft er veel toe bijgedragen, om hen gunstiger voor het Evangelie te stemmen.

Over den stillen voortgang zijner zendelings-werkzaamheden schrijft Carey aan het Engelsche Baptisten-zendelinggenootschap, den 10 Januarij 1799, het volgende: „Ik ben thans op reis naar Calcutta, om daar eene drukpers te koopen, die ik te Mudnabatty hoop op te rigten en tot welker aankoop de heer Udney het geld voorschieten wil. Wat de

vruchten der Evangelieprediking in deze oorden betreft, zoo moet ik, helaas, bekennen, dat zij tot nu toe ver beneden mijne en zeker ook uwe wenschen gebleven zijn. Toch is onze toestand geenszins hopeloos. De zendingszaak is onder Europeanen en inboorlingen beter dan vroeger bekend geworden, en hoewel ik juist niet van bekeeringen spreken kan, toch zijn er verscheidene Heidenen, die ons bij voortduring de beste hoop voor hunnen wasdom in de kennis van Christus geven. Wanneer wij te huis zijn, wordt den inboorlingen dagelijks één-, en des zondags tweemaal godsdienstonderwijs gegeven. Ook bezoeken wij iedere maand éénmaal de steden Muldah en Dinagepore, om den inboorlingen aldaar het Evangelie te verkondigen. Br. Thomas is naar Nuddea getrokken en heeft mij geschreven, dat zijn werkkring aldaar veelbelovend is, en dat hij dezer dagen een bekeerden Bramien, genaamd Radschi Krischnoe, denkt te doopen. Ook onze werkkring onder de Europeanen heeft zich in het verloopen jaar aanmerkelijk uitgebreid, en wij hebben te Muldah en Dinagepore kleine gemeenten verzameld, van welke ons sommige leden veel vreugde geven. Br. Fountain predikt dikwijls, niet alleen in het Engelsch, maar ook in het Bengaalsch, waarin men hem reeds vrij goed begint te verstaan.

„De vertaling en het drukken der heilige Schriften is eene zaak, die mij steeds bezig houdt. Het Nieuwe Testament en verscheidene boeken des Ouden zijn voor den druk gereed. Wij zouden met het drukken van het Nieuwe Testament reeds begonnen zijn, had niet Br. Fuller ons geschreven, dat wij van het genootschap voor 2000 exemplaren drukpapier verwachten mogen. Ik had gewenscht, dat men voor 10,000 exemplaren zond. Ik begeef mij nu naar Calcutta, om voor dit groote werk de noodige toebereidselen te maken. Een edelmoedige vriend heeft aangeboden, voor dit doel op rekening van ons genootschap de som van 2000

pond (24,000 gulden) voor te schieten, ten einde de noodige drukmaterialen aan te schaffen.

„Wij hebben tegenwoordig in onze school 40 leerlingen; hun getal zou nog grooter zijn, indien wij de kosten daarvoor bestrijden konden. Onder deze leerlingen bevinden zich verscheidene weezen, die wij geheel onderhouden. Ook onze vriend Fernandez wil te Dinagepore op eigene kosten eene soortgelijke school vestigen. Gij zult u niet verwonderen, wanneer ik u zeg, dat wij meer helpers in het zendingswerk noodig hebben; mannen van een gezond verstand, een zacht karakter, eene hartelijke liefde tot den Heer en veel ijver voor zijnen naam. Zoodra zij aankomen, moeten zij zich onverwijld naar Mudnabatty begeven, zonder iemand hier te lande iets van het eigenlijke doel hunner komst te zeggen. Elke moeijelijkheid van den kant der regering kan later gemakkelijker uit den weg geruimd worden, wanneer zij hier een tijdlang stil en vreedzaam geleefd hebben. Daar de regering aan niemand het verblijf in Indië toestaat, die geen bepaald beroep uitoefent, is het goed, dat zij het een of ander ambacht verstaan, hetwelk ook tot hun onderhoud bijdragen kan. Mogt intusschen de een of ander van hen zich genoodzaakt vinden, ronduit zijn zendelingsberoep te noemen, laat hij het dan maar gerust doen; want de regering moet toch ééns voor goed beslissen, of zij christelijke zendelingen in het land dulden wil, of niet. Wij hebben toch geene reden, ons beroep als zendelingen te verhelen, en kwam het mij over, ik zou het den gouverneur-generaal ronduit zeggen, dat ik een zendeling ben. Wijders wenschen wij zeer, dat het genootschap ons met geneesmiddelen voorzien moge, om zieken daarmede om niet te kunnen bedienen. Deze uitgaaf verkleint het kleine zendelingstractement al te zeer; ik moest verleden jaar eene rekening van meer dan 400 gulden voor uitgedeelde medicijnen betalen. Het getal lijders, die dagelijks bij ons hulp zoeken, is zeer groot; Br. Thomas was in

Gods hand het werktuig, om velen van hen het leven te redden. Zijne woning is steeds door kranken belegerd, en de roem, die van hem uitgaat, zou iederen geneesheer in Engeland tot eer verstrekken."

In een lateren brief, van den 1 April, berigt Carey, dat het hem gelukt was, te Calcutta de noodige Bengaalsche letters voor den bijbeldruk te laten gieten. De gezamenlijke schriften des bijbels zouden in vier deelen, groot 8vo, uitgegeven worden; hij verwachtte, dat de verkoop van het eerste deel de kosten van het drukken des tweeden dekken zou.

Reeds eenigen tijd had Carey voorzien, dat de heer Udney, wiens velden door overstrooming zooveel geleden hadden, zijne indigo-factorijen eerlang zou moeten opgeven. Hij had daarom zelf eene kleine indigo-plantage, niet ver van daar, aangekocht, om, wanneer het noodig zou zijn, voor de zijnen een toevlugtsoord te hebben. Omstreeks dien tijd werd hem door het zendelinggenootschap berigt, dat hetzelve voornemens was, vier zendelingen met hunne echtgenooten naar Indië te zenden. De door hem gekochte plek scheen hem eene geschikte plaats toe voor hunne vestiging; weshalve hij aanbood, haar aan het genootschap, zoo het dit mogt verlangen, af te staan.

28 Sept. 1799. „Sedert mijn laatste schrijven is de indigo-factorij van den heer Udney ter dezer plaatse werkelijk opgeheven, en mijn inkomen eindigt met den 31 December dezes jaars. Wij zijn niet weinig verlegen, maar ik ben toch niet moedeloos. God zal helpen, wanneer wij slechts op Hem vertrouwen. Wij zijn nu genoodzaakt, ons op de aangekochte plek, Kidderpore geheeten, te vestigen, waar ik, in afwachting van onze broeders, die komen zullen, Ward en Brunsden, voornemens ben, een paar woningen op te rigten. Om de kosten daarvoor ten naastenbij te bestrijden, zal ik op het genootschap een wissel trekken. Ik weet geen beteren weg,

om de zending in Indië staande te houden. Kidderpore ligt vijf uur van Mudnabatty, aan de Tamquam, en schijnt voor een zendingspost wel geschikt te zijn."

Wij zijn nu gekomen tot een keerpunt in de zendelingsloopbaan van onzen strijdenden vriend. Het distrikt, waarin hij tot dusver gewoond had, was voor de vestiging van een eenigzins belangrijken zendingspost niet zeer geschikt, daar noch de bevolking, noch het handelsverkeer aldaar van eenige beteekenis was. Toch mag men in de omstandigheid, dat Carey zich *dáár het eerst* vestigen moest, eene wijze schikking der Voorzienigheid opmerken: want onder de toenmalige gesteldheid vond hij voor den eersten zwakken aanvang der zendingszaak in Indië juist in dat verwijderd en onopgemerkt distrikt de veiligste vrijplaats. Allengs had de zendingszaak eene meer algemeene bekendheid, en zijn persoonlijk karakter hoogere achting bij vele Europeanen verworven, 'twelk door vermeerderde bereidwilligheid, om het zendingswerk te steunen, openbaar werd. Bovendien had hem hier zijne aangewende vlijt voor een uitgebreider werkkring in Indië voorbereid en geschikt gemaakt. Zoo was deze eerste wieg van het zendingswerk door Gods hand met wijsheid uitgekozen; maar zou dat werk tot grootere kracht en uitbreiding rijpen, dan moest het nu in eene andere, gunstiger landstreek overgeplant worden.

Alzoo kwamen tegen het einde van dat jaar (1799) vier nieuwe door het Baptisten-genootschap afgevaardigde zendelingen, Marschmann, Grant, Brunsden en Ward, met hunne echtgenooten en zekere miss Tidd, verloofde van den zendeling Fountain, op de Bengaalsche kust aan. Doch — angstige en bijna bijgeloovige bezorgdheid van de Britsche regering, dat de volken van Indië door den invloed van den christelijken zendingsarbeid tot oproer zouden aangespoord worden, was de oorzaak, dat hun streng verboden werd, het Britsche gebied in Indië te betreden! Ongeveer zes uren

boven Calcutta, op den westelijken oever der Hooglyrivier, ligt Serampore, eene toenmaals Deensche bezitting; daarheen namen zij nu de toevlugt, om voor hunne personen en hun werk eene bescherming te zoeken, die hunne eigene landslieden hun geweigerd hadden. De gouverneur dezer plaats, een kweekeling van den kort te voren overleden zendeling Schwarz, ontving hen met vreugde, en schonk hun ook in het vervolg onder vele moeijelijke omstandigheden onafgebroken zijne gunst. Vreemd en onchristelijk was voorzeker de maatregel der Britsch-Indische regering, slechts uit geheele miskenning van de heilige grondbeginselen des Christendoms en blind vooroordeel te verklaren. Toen Carey eenige jaren vroeger eens eene onbeduidende gunst van de hooge regering verlangde, gaf hem de gouverneur-generaal ten antwoord: „Gelooft gij niet, mijnheer, dat men onregt doet, wanneer men de Hindoes dwingen wil, Christenen te worden?" Waarop Carey hernam: „Mylord, dat te doen is onmogelijk. Den uitwendigen mensch kunnen wij wel dwingen een huichelaar te worden, maar geene magt is in staat, hem te dwingen een Christen te worden."

Zonder twijfel verschilt het veel, of eene regering de invoering des Christendoms door middel van geweld wil bewerken, dan of zij hun, die de betamelijke middelen willen aanwenden, om hetzelve in vrede onder een heidensch volk te vestigen, op allerlei wijze den weg verspert. De zendelingen verlangden in Indië niets anders, dan het eenvoudig verlof, om den inboorlingen het Evangelie te mogen verkondigen. Maar dit werd hun geweigerd; vele jaren lang werden hunne schreden met angstigen argwaan bespied; niet zelden werden zij met verbanning bedreigd. Wij behoeven ons daar niet al te zeer over te verwonderen, wanneer wij bedenken, dat ongodsdienstigheid en onzedelijkheid in die dagen het leven der Europeanen in Indië in hooge mate besmette. De regering, die zich tegen de Evangelieverbreiding

in Indië verzette, was van die ongodsdienstigheid slechts de weerklank. En terwijl zij de vreedzame verkondiging des Evangelies onder de Hindoes niet dulden wilde, nam zij niet alleen de afgoderij onder hare bescherming, maar ging zelfs zoo ver, dat zij zelve de heidensche plegtigheden handhaafde, om daarvan hare winst te trekken. Getuige de belasting, welke de duizende heidensche pelgrims aan de regering moesten betalen, om den afgodstempel te Jaggernaut te mogen bezoeken. Ja, zij ging nog verder. Hare eigene beambten onderteekenden het verlof, om weduwen op de brandstapels harer afgestorvene echtgenooten te laten verbranden. Deze schandelijke gewoonte had reeds twintig jaren vroeger gemakkelijk in geheel Indië kunnen uitgeroeid zijn, had de regering zelve niet op allerlei wijze het duistere bijgeloof in Indië in de hand gewerkt. „Hoe verschrikkelijk is het toch," zeide eens een zendeling tot een heidenschen priester, „dat gij Hindoes de levenden met de dooden verbrandt." „Dunkt u dat?" was het antwoord. „Maar waarom maakt gij Engelschen dan geen einde aan dezen gruwel? Gij zijt immers thans de heeren van het land!" „Wel," zeide de zendeling, „wij vreezen, dat wij daardoor u in uwe godsdienstige vooroordeelen aanstoot zouden geven." „Zonderling!" hernam gene, „gelooft gij dan niet, dat de aanstoot tegen onze vooroordeelen nog grooter is, wanneer wij voor de viering onzer afgodendienst aan de regering betalen moeten, dan wanneer gij ons onze dochters in het leven bewaardet?" — God zij gedankt, dat deze duistere tijden nu voor Indië zijn voorbijgegaan; nevens den dank, die Gode toekomt, zal het late nageslacht ook den naam van den edelen gouverneur-generaal, Lord Bentinck, die zich door de afschaffing van dezen gruwel bij de volkeren van Indië eene onsterfelijke verdienste verworven heeft, nimmermeer vergeten. — Doch laat ons tot onze geschiedenis terugkeeren.

Naauwelijks hadden de nieuwaangekomene zendelingen zich voorloopig te Serampore gevestigd, toen zij hun geliefden broeder Grant, na eene ziekte van weinige dagen, door den dood moesten verliezen. Dit was het eerste offer, dat zij, naar Gods ondoorgrondelijken raad, brengen zouden. Maar nu was het de groote vraag, van welker beantwoording het gelukken of geheele mislukken der zendingsonderneming afhing, welken weg in te slaan en waar zich voor goed te vestigen, om hunnen arbeid onder de Hindoes te beginnen? Wel had Carey, die hun door het genootschap als leider bij hun zendingswerk aangewezen was, eene woonplaats voor hen uitgezocht, namelijk Kidderpore, honderd uren stroomopwaarts, doch de Britsche regering had hunne reis derwaarts en vestiging aldaar niet toegestaan. Daarentegen had de welwillende Deensche gouverneur hen dringend uitgenoodigd, te Serampore te blijven en dáár hun arbeidsveld onder de talrijke heidensche bevolking te kiezen, terwijl hij hun alle bescherming en hulp beloofde. Dus scheen Gods Voorzienigheid zelve hun den weg aan te wijzen, dien zij inslaan moesten. Was het hun niet geoorloofd met hunnen broeder Carey naar Kidderpore te trekken, dan bleef er geen andere uitweg over, dan dat Carey tot het besluit kwam, zijn geliefd Kidderpore aan den Boven-Ganges te laten varen en bij hen te Serampore te komen, om hier gezamenlijk de eerste steenen voor den opbouw van den heiligen tempel Gods in Bengalen bijeen te brengen. Twee der zendelingen werden naar Mudnabatty afgevaardigd, om met hem over deze zaak te beraadslagen. Hoeveel aantrekkelijks de zoo onverwachte en schijnbaar door de Voorzienigheid zelve beschikte uitnoodiging naar Serampore ook voor Carey hebben mogt, toch scheen het, alsof onoverkomelijke bezwaren zich daartegen in den weg plaatsten. Door den aankoop van Kidderpore had Carey zich in een niet geringen schuldenlast moeten steken, waarvan hij zich niet wist te ontdoen; bij eene verplaatsing naar Seram-

pore zag hij, buiten het verlies zijner bezitting, de mogelijkheid niet in, om voor zich en zijn gezin een eerlijk bestaan te vinden; de huishuur alleen zou hem daar, matig berekend, op meer dan 600 gulden jaarlijks te staan komen; te Mudnabatty had hij reeds eenige nieuwbekeerden om zich verzameld en te Kidderpore reeds aanmerkelijke kosten besteed, om voor de komende zendelingen-woningen te bouwen en een tuin aan te leggen; dit alles zou nu voor altijd opgeofferd worden, om naar Serampore de armoede te gemoet te trekken. Maar, hoe moeijelijk hem ook de beslissing vallen mogt, na rijpe overweging lag hem toch zijne roeping naar Serampore te duidelijk voor oogen, dan dat hij weigeren zou den wenk van God te volgen. „Gister," zoo schrijft de zendeling Brunsden den 13 December 1799, „gister ontvingen wij een brief uit Mudnabatty, waarin onze broeder Carey ons meldt, dat hij zich toerust om bij ons te Serampore te komen. Wij verwachten hem en die met hem zijn alzoo binnen eene maand. Zoo als het nu is, hadden wij het ons niet voorgesteld, toen wij in Mei van dit jaar Engeland verlieten; maar de Heer bestuurt alle dingen naar den raad zijns willens. Ofschoon door deze wending der zaken onze geheele verwachting teleurgesteld schijnt, hebben wij toch den moed niet opgegeven. God zou het zeker den Deenschen gouverneur Bie niet in 't hart gegeven hebben, om ons met zooveel vriendelijkheid tot zich te noodigen, had Hij niet het voornemen, dit land met zijne waarheid te zegenen. Waarom werd het ons niet vergund, de rivier op te trekken en te Kidderpore onzen post te vestigen? Zonder twijfel, omdat het dan in de magt van den Britschen gouverneur gelegen had, ons te zamen in een schip te pakken en naar huis terug te zenden en op deze wijze de evangelische zendingszaak in haren wortel te verstikken. Maar dat wil de Heer niet, en daarom heeft Hij ons en ons werk hier eene vrijplaats aangewezen. De Deensche gouverneur,

die het Evangelie van harte belijdt en zich sedert meer dan 40 jaren in Indië bevindt, heeft reeds lang den wensch gekoesterd, om hier eene kerk te stichten, en heeft tot den opbouw reeds eene aanmerkelijke som bijeen verzameld. Wie zal zeggen, wat de Heer voornemens is, hier te doen?"

ZEVENDE HOOFDSTUK.

VESTIGING VAN DEN ZENDINGSPOST TE SERAMPORE. BESCHRIJVING VAN DEN NIEUWEN TOESTAND. VOORDEELEN, DAARAAN VERBONDEN. HET GODSDIENSTSTELSEL DER HINDOES EN ZIJN NADEELIGE INVLOED OP DE GEMOEDEREN. UITBREIDING VAN DEN WERKKRING. EENE KOSTELOOZE SCHOOL. ONTMOETING MET BRAMIENEN. DE GESCHIEDENIS VAN GOKUL EN KRISCHNA. HUN DOOP.

De vestiging van den zendingspost te Serampore vorderde zware offers. Alles was daar verbazend duur; het onderhoud der geheele zendingsfamilie, thans uit tien volwassene en negen jonge leden bestaande, zou, matig berekend, eene jaarlijksche ondersteuning van wel 10,000 gulden vereischen. Het verlies van Kidderpore bragt eene schade aan van ongeveer 6000 gulden. Doch onze zendelingen vertrouwden op God en op den ijver hunner christelijke vrienden in Engeland: en hun vertrouwen werd niet teleurgesteld! — Wij willen ook nu Carey en zijne medearbeiders zelven laten spreken, ten einde hun wedervaren op dat nieuwe arbeidsveld te vernemen.

In een brief aan zijne zusters, geschreven uit Serampore den 14 Januarij 1800, meldt Carey: „Voor eenige dagen ben ik met de mijnen behouden hier aangekomen, om

mij ter dezer plaatse onder de bescherming der Deensche regering te vestigen. Ons leven was in de laatste maanden een bestendig heen en weder trekken en vol moeiten. Ook het vroege afsterven van onzen broeder Grant heeft ons hart eene diepe wonde geslagen; intusschen zijn wij allen wél en hebben alle dingen gemeen. Ieder van ons is vol verlangen, om zijn tijd en zijne krachten aan de zendingszaak te wijden. Dit gedeelte des lands is veel meer bevolkt dan de omtrek van Mudnabatty, en daar blijkbaar de hand van God ons hier heen geleid heeft, zoo vertrouw ik ook, dat zijne gunst ons nabij zijn en onzen arbeid zegenen zal. Serampore ligt slechts zes uren van Calcutta verwijderd. Wij hebben hier ten eersten een huis gekocht, waar wij allen te zamen wonen en één gelukkig huisgezin uitmaken. Nu begint reeds menige zaak zich op te helderen, die eerst zoo donker en raadselachtig voor onze oogen stond. Waren wij te Mudnabatty gebleven, dan zou waarschijnlijk de Britsche regering, die tegen ons en ons werk een onbillijk wantrouwen koestert, alles gedaan hebben, om het oprigten eener drukpers aldaar te verhinderen; ook zou het bijna onoverkomelijke moeiten gehad hebben, de drukmaterialen derwaarts te krijgen. Hoewel onze verplaatsing hierheen een aanmerkelijk geldverlies veroorzaakt heeft, toch zal over het geheel het verkregen voordeel tegen het nadeel ruim opwegen. Reeds hebben wij bijna 300 exemplaren van het Evangelie van Mattheüs in omloop gebragt; het drukken van het Nieuwe Testament gaat ras voort en zal voltooid zijn, nog voordat deze brief in uwe handen komt."

Uitvoeriger berigt over zijn nieuwen toestand geeft Carey in een brief, dien hij den 17 Januarij 1800 uit Serampore aan Dr. Ryland schreef. „Serampore is eene fraaije stad en slechts weinige uren van de hoofdstad van Britsch-Indië verwijderd. Zij dient tot toevlugtsoord voor allen, die in Calcutta schulden gemaakt hebben en door hunne schuldei-

schers vervolgd worden, waarom zij ook niet in den besten reuk staat. Werkelijk schijnen mij ook hare inwoners toe, de slechtsten onder de slechten te zijn; de Portugezen, die hier wonen, zijn niet veel beter. Het achtingwaardigste gedeëlte der bevolking bestaat uit Denen, waaronder de gouverneur door zijne vriendelijkheid jegens ons uitmunt. Reeds heeft zich om ons heen eene kleine gemeente van Europeanen verzameld, waaronder zich een hoofd-officier bevindt, die een tweede overste Gardiner is. Hij ligt te Barrakpore aan de overzij van de Hoogly in bezetting en brengt des zondags altijd eenige zijner officieren met zich naar de godsdienstoefening. De grootste bezorgdheid geven mij, onder de vele zorgen en moeiten onzer vestiging, de hooge kosten, die wij ons genootschap berokkenen. Gaarne wil ik, om zijn last niet te verzwaren, al het geld, dat ik met Kidderpore verloren heb, varen laten, hoewel mijn gansche vermogen daar in is. De hooge huishuur, die hier betaald moet worden, maakt het verkieslijk; één gemeenschappelijk huis aan te koopen, wat dan ook voor den prijs van 7200 gulden geschied is. Deze koopprijs verslindt ons geheele vermogen, zoodat wij gebrek zullen hebben, indien het genootschap ons niet ten spoedigste nieuwe ondersteuning zendt. Bovendien hebben wij nog 4800 gulden noodig voor den bijbeldruk, terwijl onze bezolding ten minsten 9000 gulden jaarlijks bedraagt. De vruchten van onzen arbeid kunnen lange onzigtbaar blijven, hoewel al onze broeders reeds moedig handen aan 't werk gelegd hebben. Misschien worden onze christelijke vrienden in het vaderland het lange wachten moede; misschien worden juist zulken, die pilaren van ons genootschap zijn, spoedig door den dood weggenomen; doch de Heer zal het voorzien! Br. Marschmann is een der bekwaamste arbeiders, die gij uitgezonden hebt. Ik heb hem hartelijk lief; ook zijn de anderen alle mij zeer dierbaar. Zij zijn allen mannen Gods."

In een gemeenschappelijken brief van den 10 October van hetzelfde jaar, dien de zendelingen van Serampore aan hun genootschap schreven, verhalen zij met ingenomenheid van den eersten stillen voortgang van het heilige werk, door den Heer aan hunne handen toevertrouwd. „Br. Carey," schrijven zij, „houdt iedere week vijf- of zesmaal opzettelijke toespraken tot de inboorlingen, behalve de menigvuldige gesprekken, die hij dagelijks met hen heeft. Wij hebben een aantal evangelische gezangen in de Bengaalsche taal gedrukt, vervaardigd door een Hindoe, Ram Boschoe (ons reeds van vroeger bekend). Ook is eene toespraak tot de Laskaren (mohamedaansche zeelieden) onder de pers, een voor de Mohamedanen nuttig geschrift, vervaardigd door Br. Pearce. Ook wordt nog een ander klein geschrift van Ram Boschoe gedrukt, waarin de dwaasheid en het gevaar van de afgodendienst der Hindoes aangetoond wordt. Dit stukje is vooral tegen de Bramienen gerigt en heeft overeenkomst met de donderende vlugschriften, die in de eeuw der reformatie tegen de luije, onwetende en vleeschelijk-gezinde priesters van Rome gerigt waren. Wij hopen ook den druk des Nieuwen Testaments binnen korten tijd ten einde te kunnen brengen, daar hij reeds tot de Handelingen der Apostelen gevorderd is. Verscheidene Europeanen in dezen omtrek hebben op een exemplaar van dit Nieuwe Testament met 20 gulden ten behoeve der zending ingeteekend. Wij doen wat in ons vermogen is, om de uitgaven van het drukken te verminderen; toch zullen zij groot zijn.

„Alzoo trachten wij onder duizend moeijelijkheden en bezwaren steenen aan te brengen voor den hier te stichten tempel des levenden Gods. Menigeen gaat ons voorbij en spot met ons voornemen: doch onze hoop rust op God. Kondet gij ons somtijds zien, zoo als wij van onze wandelingen langs de dorpen, in welke wij het Evangelie verkondigd hebben, gezamenlijk huiswaarts keeren, dan zoudt gij ons ook

wel vragen: welke reden zijn dit, die gij wandelende onder elkander verhandelt, en waarom ziet gij zoo droevig? Nu verhaalt de een van ons eene bemoedigende omstandigheid, die hem voorkwam, dan haalt een ander een woord der belofte aan, straks vermeldt een derde iets uit zijne ervaring, dat hem vervulling der belofte was, en zóó trachten wij midden tusschen de vreeselijke bolwerken, die de vorst der duisternis rondom ons opgeworpen heeft, elkander moed en vertrouwen op den Heer onzen God in te boezemen. In dit land werken de meest verderfelijke beginsels en krachten zamen, om den voortgang van het Evangelie te storen.

„De Bramienen worden in dit land nog veel meer vereerd en hebben veel grooter gezag, dan ooit in de duistere middeneeuwen met de Roomsche priesters het geval geweest is. De menschen zijn hier allen door den ijzeren kastendwang onbewegelijk vastgeketend. Het verlies eener kaste heeft ten gevolge, dat de ongelukkige, wien dat treft, niet slechts door zijne landgenooten, maar zelfs door zijne eigene kinderen gehaat, verafschuwd en vervolgd wordt. Al de teedere banden, die het hart van den vader aan het kind, van den echtgenoot aan zijne gade, van het kind aan zijne ouders binden, moeten voor altijd verscheurd worden, wanneer een Hindoe zijn hart opent voor het geloof in Christus. Dat is de verschrikkelijke vesting, die de duivel hier opgeworpen heeft. Hierbij komt nog, dat wij de taal nog niet vlot spreken, dat wij volstrekt geen aanzien in de burgerlijke maatschappij hebben, dat onze Britsche landslieden den naam van Christus door hunnen wandel smaadheid aandoen, dat eene gloeijende zonnehitte ons neerdrukt, enz. Dikwijls moeten wij met den Apostel uitroepen: wij worden in alles verdrukt, doch niet benaauwd; twijfelmoedig, doch niet mismoedig; vervolgd, doch niet verlaten; nedergeworpen, doch niet verdorven (2 Cor. 4: 8, 9). Immers, wij hebben het profetische woord, dat vast is; wij hebben de duidelijke bewijzen, dat God ons leidt en

den weg baant, om zich in dit duistere land een volk te verzamelen. Onze droefenissen zijn groot; maar de genade en trouw van onzen God is toch tot nu toe nog veel grooter geweest.

„Het godsdienststelsel der Hindoes is met de eenvoudigste grondstellingen van het gezond verstand zoozeer in strijd, en in hunne godsdienstige boeken worden zoo vele snijdende tegenstrijdigheden gevonden, dat men met grond verwachten mag, een ook slechts middelmatige trap van algemeene kennis zal, wanneer zij eenmaal onder het volk verbreid is, eene belangrijke werking doen. De beste weg daartoe is, dat jongelingen uit de Hindoes zelven tot christelijke leeraars van hun volk opgeleid worden. Niets staat der algemeene verbreiding van het Evangelie in Britsch-Indië zoozeer in den weg, als de belemmering, die de regering zelve haar tot nog toe in den weg gelegd heeft. De milde regering, onder welke *wij* leven, is gezind, ons bij alle met bedachtzaamheid in 't werk gestelde ondernemingen te beschermen. Inderdaad schijnt ook het vertrouwen, waarmede de inboorlingen ons te gemoet komen, met elken dag grooter te worden. Onze gedrukte boeken en bladen nemen zij met groote begeerte aan, en wij zijn zeker, dat ze in ruimen kring gelezen worden. De een zegt, hij heeft zijn boek aan een verwijderden vriend ter lezing gegeven; een ander ontmoet ons op weg en zegt geheele plaatsen op, die hij uit onze schriften van buiten geleerd heeft; een derde maakt aanmerkingen over hetgeen hij gelezen heeft. De Bramienen echter leggen groot misnoegen over ons prediken en drukken aan den dag, en sommigen beginnen te bespeuren, dat wij gekomen zijn, om aan hunnen handel met menschen-zielen een einde te maken. Over 't algemeen kan men wel zucht naar vooruitgang onder het volk opmerken. De handel heeft nieuwe gedachten en nieuwe wenschen opgewekt, zoodat honderden gaarne de Engelsche taal zouden leeren, zoo dit

slechts kosteloos geschieden konde. Wij hopen hun hiertoe eerlang de gelegenheid te kunnen verschaffen, en dan zal onze taal het gezegende middel zijn, om christelijke kennis onder het volk te verbreiden. Thans hebben wij de handen nog vol met dringender bezigheden.

„Het getal kinderen, die onze Bengaalsche kostelooze school bezoeken, bedraagt 50, meestal zeer jonge leerlingen. Zoodra hunne verstandelijke vermogens zich beginnen te ontwikkelen, beproeven wij de evangelie-waarheid in hunne teedere gemoederen te planten. Sommige inboorlingen hebben er dan ook reeds over geklaagd, dat wij de gemoederen van hunne kleinen vergiftigen. Wij hebben veel vreugde van onze beide zonen, Felix en William Carey, de een 15, de ander 13 jaren oud, in wier harten de liefde van Christus woont, en die een innig verlangen naar de redding der arme Heidenen aan den dag leggen. Doch te midden van deze ervaringen van christelijke blijdschap en bemoediging dringt zich de smart over het verlies van onzen trouwen broeder Fountain, die den 20 Augustus van dit jaar de eeuwige rust is ingegaan. Dit is nu de tweede medearbeider, dien wij sedert twaalf maanden van onze zijde verloren hebben. Het einde van onzen vriend was vrede, en hij ging uit deze wereld weg in het levendig geloof in dengenen, die hem heeft lief gehad tot in den dood."

Eenige verdere mededeelingen over den liefelijken voortgang van dit eerste zendingswerk in Indië geeft ons een brief, den 23 November van dat jaar door Carey aan zijnen vriend Fuller geschreven. „Toen ik voor eenige dagen het nabijgelegen Calcutta bezocht, ontmoette ik op straat den Ew. heer Buchanan (een Engelsch geestelijke aldaar), die mij zelfs in zijn huis noodigde. Hij gewaagde van de goede gezindheid van den gouverneur-generaal jegens de zendingszaak, en sprak zijne overtuiging uit, dat wij te Calcutta volkomen veilig zouden geweest zijn en in de gansche stad het

vangelie hadden mogen verkondigen. — Br. Thomas heeft ..langs een Hindoe, met name Fakira, van Birhoom medebragt, op wiens hart de prediking des Evangelies diepen druk gemaakt heeft. Ik hoop zoowel hem als onzen vriend .ernandez dezer dagen door den doop aan Christus te zullen mogen wijden. — Van Ram Boschoe hebben wij veel verwachting. Hij heeft twee degelijke stukken tegen de Bramienen geschreven.

„Ons zendingswerk heeft sedert korten tijd een zeer bemoedigend aanzien verkregen; de Bramienen beginnen zich op het hevigste tegen het Evangelie te verzetten, en reeds de naam van Jezus Christus is een gruwel in hunne ooren. Toch kunnen zij niet verhinderen, dat zij gedurig tot zwijgen gebragt en beschaamd gemaakt worden. Voor eenige avonden begaf ik mij met Br. Ward op weg, om een naburig dorp te bezoeken; naauwelijks waren wij buiten Serampore, toen eenige Bramienen ons tot zich riepen. Br. Ward wilde verder gaan, maar ik hield het voor beter, met hen in gesprek te treden. Weldra begonnen zij te redetwisten, en een van hen wierp de schuld der zonde regelregt op God. Ik tastte hem nu, zoo goed ik konde, in zijn eigen geweten aan; beriep mij op de omstanders, of die man niet een zondaar was; verklaarde hem, dat hij, schoon hij zich een God noemde, desniettemin als een mensch sterven en daarna voor den regterstoel van God rekenschap van zijn gedrag afleggen moest, en vermaande hem dringend, tot Christus, als den éénigen Verzoener der zonde, zijne toevlugt te nemen."

In een lateren brief, aan den heer Sutcliff, vervolgt Carey de geschiedenis van dit merkwaardige jaar (1800) tot aan deszelfs einde.

„De werkzaamheden van het drukken," schrijft hij, „vorderen meer tijd en moeite, dan ik gedacht had; inzonderheid veroorzaakt de tot nog toe ongeregelde spelling der Bengaalsche taal tallooze moeijelijkheden. Het komt mij zeer goed

te pas, dat ik eenig Sanskrit geleerd heb, omdat hierin de wortels van het Bengaalsch en dus de regels voor de juiste spelling dezer taal gelegen zijn. Tot hiertoe heeft de Heer geholpen. Ik hoop u met de eerste scheepsgelegenheid een paar exemplaren van het Bengaalsche Nieuwe Testament te kunnen toezenden. Al onze broeders en zusters geven mijn hart groote vreugde. Zij zijn met den echten zendingsgeest bezield, en leveren een navolgenswaardig voorbeeld, dat Christenen van verschillende geestes-ontwikkeling en verschillenden gemoedsaard zeer wel eendragtig in één familiekring met elkander wonen kunnen, wanneer slechts de liefde van Christus aller harten bezielt. Hunne verscheidenheid moet slechts daartoe dienen, om ons allen in de christelijke ontwikkeling verder te brengen. Al onze broeders vangen reeds aan, met de inboorlingen in hunne taal te spreken. Ik moet inzonderheid Gods gunst jegens mij roemen, dat twee van mijne zonen mij reeds hoop geven, dat zij voor het werk van Christus opgroeijen. De oudste hunner, Felix, trekt dikwijls met Br. Ward uit, om de Heidenen tot het deelgenootschap aan het koningrijk Gods uit te noodigen."

4 Dec. „Heden avond ontvingen wij een bezoek van Gokul en Krischna. De laatste is een man, dien wij voor eenige weken het schouderbeen gezet hebben; de eerste is zijn vriend, die reeds lang het Evangelie met opmerkzaamheid hoorde. Met beiden hebben wij ernstig gesproken, en Gokul verhaalde ons, dat hij zijne vrouw den wensch zijns harten had bekend gemaakt, om Christen te worden en zich geheel aan den Heer Jezus over te geven. Zij had hem bittere verwijten daarover gedaan en was weggeloopen naar haren vader. Hij daarentegen was vast besloten, nimmermeer van Christus te scheiden, al mogt men hem ook gouden bergen beloven; en nu braken tranen van liefde uit zijne oogen. In Krischna's huis staat de zaak geheel anders. Zijne vrouw en zijne zuster wenschen met hem een eigendom van den Heer Jezus te worden. Wij bezochten hem een' der volgende da-

gen in zijne woning, en de bewoners kwamen ons met de betuiging te gemoet, dat wij hunnen huize groote zaligheid gebragt hadden, want zij hadden nu den regten weg ten leven gevonden. Ik sprak nu met hen over den rijkdom der genade van Christus; en zij verklaarden, bereid te zijn, hunne kaste en alles, wat zij hadden, voor Christus op te offeren. Verscheidene buren waren bij dit gesprek tegenwoordig en luisterden aandachtig toe. Krischna heeft vier dochters, die alle met hem Christus toebehooren."

18 Dec. „Onze broeder Brunsden ligt zeer gevaarlijk aan de koorts: wij vreezen, weder een broeder uit onzen kring te moeten verliezen. Doch wij zijn stille en hopen op God. Gokul, Krischna en het huisgezin des laatsten geven ons veel blijdschap; doch wij kunnen ons slechts verblijden met beving, daar het hart des menschen zoo bedriegelijk is. De naam van Christus verwekt bij vele Hindoes groote verbittering; zoodra Hij genoemd wordt, loopen zij eensklaps weg en spreken smaad en laster over Hem uit. Wij houden dit intusschen voor een goed teeken, want nog voor korten tijd openbaarde zich geen tegenstand, omdat de menschen allen sliepen. Twee dagen geleden bezocht ik met Br. Marschman een naburig dorp, waar wij op het marktplein eene groote menigte volks aantroffen. Wij begaven ons in hun midden, en ik betuigde hun, dat wij de boden waren van een grooten vriend, die hun door ons een kostbaren schat liet aanbieden, zoo zij dien slechts aannemen wilden. Een oud man zeide: wat hebben wij schatten van nooden? zoo ik God heb, dan heb ik genoeg. Welnu, zeide ik, dat is juist de schat, dien ik u brengen wil; maar zeg mij toch, hoe kunt gij dezen schat deelachtig worden? Gij zijt een zondaar en God is heilig. Gij kunt over deze rivier niet komen, zonder eene boot; en zoo komt gij ook tot God niet zonder een Middelaar. En nu verkondigde ik aan allen Christus, die om onze zonden aan het kruis gestorven is.

„Den 22 Dec. hebben Gokul en Krischna hunne kaste vaarwel gezegd en kwamen des avonds met de beide vrouwen, wenschende door den doop in de gemeente van Christus ingelijfd te worden. Zij werden door ons over hun geloof in Christus ondervraagd, en verklaarden allen hun brandend verlangen, om met Hem verbonden te worden. De zaak baarde weldra groot opzien in de stad, en er werd een geregtelijk onderzoek omtrent hen ingesteld; doch zij bleven vast bij hun besluit, om door den doop in de gemeente van Jezus opgenomen te worden. Gokul's vrouw inzonderheid stelde eene laatste poging in het werk, om haren man tot het geloof zijner vaderen terug te brengen; maar te vergeefs. Op den laatsten dag des jaars trokken wij met elkander naar den oever der rivier, waar eene groote menigte Hindoes, Muzelmannen, Portugezen, Grieken en Armeniërs verzameld waren; en nadat ik eene ernstige toespraak tot hen allen en tot de doopelingen gehouden had, werden dezen, te weten Gokul, Krischna en vrouw, de zuster en beide dochters van den laatste, onder plegtige stilte in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes tot leden van Jezus' gemeente ingewijd.

„Gij ziet, dierbare vriend, hoe God voor ons heen den weg bereidt en den woorde zijner genade de overwinning schenkt. Lange hebben wij onder zware beproevingen gearbeid, maar eindelijk is de Heer opgestaan, om op ons werk het zegel des geestes te drukken. Moge Hij ons wijsheid verleenen, om deze nieuwgeboren kinderkens tot zijne eer op te voeden."

ACHTSTE HOOFDSTUK.

CAREY'S OORDEEL OVER ZICH ZELVEN. ZENDELINGSARBEID VAN NIEUWBEKEERDEN. DE ACADEMIE VOOR BURGERLIJKE AMBTENAREN IN HET FORT WILLIAM. CAREY'S AANSTELLING ALS LEERAAR DAARBIJ. ZIJNE STUDIëN. LEVENSWIJZE DER ZENDELINGEN. DOOD VAN THOMAS. BESCHRIJVING VAN CALCUTTA. VESTIGING VAN NIEUWE ZENDINGS-POSTEN. NIEUWE OPLAGE VAN HET BENGAALSCHE NIEUWE TESTAMENT. MOEIJELIJKHEDEN. SMARTELIJKE ERVARINGEN MET NIEUW-BEKEERDEN. OVERZETTING DER BIJBELS. UITBREIDING VAN HET ZENDINGSWERK. OPRIGTING VAN EEN BIJBELGENOOTSCHAP. VERDER VERBREIDE WERKZAAMHEID. ONVERWACHT VERBOD, DOOR DE REGERING UITGEVAARDIGD. BLIJDE HERVATTING VAN HET WERK.

Het nu voorbijgegane jaar 1800 was in het leven van Carey hoogst merkwaardig geweest, daar het hem vergund had, zijn geheelen tijd en al zijne krachten onverdeeld in de zendingszaak te besteden. Vroeger stond zijn ambt van opzigter over eene indigo-factorij hem dikwijls belemmerend in den weg, zoodat hij aan het verlangen zijns harten, om de kennis des heils onder de Heidenen te verbreiden, niet zóó kon voldoen, als hij wel wenschte. Thans bragt Gods wijsheid

in zijn leven, zoo vol afwisseling, eene nieuwe onverwachte wending, welke, schoon zij ook zijn tijd en krachten in beslag nam, toch bij de uitkomst daartoe dienen moest, dat in het magtige gebied van Britsch-Indië de oude slagboomen van het bijgeloof verbroken en wijde en vrije wegen voor de verbreiding der kennis van Jezus Christus onder de inwoners voor altijd ontsloten werden. Wij willen ons de toedragt dezer gebeurtenissen laten verhalen uit een brief, dien Carey den 15 Julij 1801 aan Dr. Ryland schreef.

„Wat ik vernomen heb van onzen waarden broeder Pearce," schrijft hij, „geeft mij groote blijdschap; maar nooit had ik zoo veel reden om over mij zelven ontevreden te zijn, als thans. Dierbare broeder! ik denk wel eens, dat er nooit iets in mij geweest is, 'twelk liefde tot God en menschen heeten mag. Het komt mij voor, alsof nooit naauwgezetheid van geweten, werkzame zorg voor het zielenheil mijner broeders, een levendig geloof, een regte ijver voor het werk van Christus, of eenige deugd of ware Christenzin in mijne ziel gewoond heeft. Dat buigt mij neder en maakt mij beschaamd voor Gods aangezigt, en toch bevind ik mij in een toestand, waarin ik eene veel grootere mate des geestes van Christus noodig heb, dan ooit in mijn vroeger beroep in Engeland het geval was. De Voorzienigheid schijnt mij enkel zulke werkzaamheden op te dragen, die eene groote mate van geestkracht en bekwaamheid, veel oordeel en standvastigheid vorderen. Wij hebben, gelijk gij misschien reeds weet, op den laatsten December van het vorige jaar zes bekeerde Hindoes, die God ons uit de Heidenen gegeven heeft, gedoopt; een paar anderen rijpen voor de openlijke belijdenis des Christendoms. Zij allen verschaffen ons groote vreugde; maar van onze zijde is er omtrent hen veel wijsheid noodig, want zij zijn, in vergelijking met Europeanen, slechts als groote kinderen te beschouwen, en hebben ieder oogenblik onze leiding en teregtwijzing van nooden.

„De wijze, waarop onze nieuwbekeerde vrienden hunnen landgenooten het Evangelie aanprijzen, is zeer innemend. Zij spreken van de liefde, waarmede Christus zijn leven voor ons opgeofferd heeft; deze liefde schijnt bij hen het één en alles te zijn. Hunne manier van onderhoud met anderen is ongeveer deze: Wel, Krischna, zegt een buurman, gij hebt alle gebruiken uwer voorouders vaarwel gezegd, hoe komt gij daartoe? Krischna antwoordt: Heb slechts een oogenblik geduld, lieve buurman, en ik zal u alles zeggen. Ik ben een groot zondaar. Ik beproefde in het geloof der Hindoes rust te vinden voor mijne ziel, en deed alles, wat uwe godsdienst voorschrijft; maar het hielp alles niets. Later hoorde ik van Christus, dat Hij mensch geworden was, alles voor ons gedaan en eindelijk zelfs zijn leven voor de zondaren opgeofferd had. Ik dacht, welk eene liefde is dat toch! En nu koos ik hier mijne rustplaats, en het is mij wèl geworden aan mijn hart. Ik heb den vrede met God gevonden. Oordeel nu eens zelf, lieve buurman, heeft ooit een van uwe goden u zulke liefde betoond? Is Durga, is Kali, is Krischnoe voor zondaars gestorven? Gij weet, zij hebben altijd slechts zich zelven gezocht, en geene liefde voor anderen gehad. — Dit is de eenvoudige wijze, waarop zij hunne landgenooten te woord staan, en niemand van hen kan daarop antwoorden. Zij kunnen slechts spotten, en dit verdragen onze Christenen met geduld.

„Het zal u reeds bekend zijn, dat ten vorigen jare in het fort William te Calcutta een collegie is opgerigt, waarin de jonge burgerlijke ambtenaren van Britsch-Indië gedurende een studiecursus van drie jaren tot hun beroep opgeleid zullen worden. Deze inrigting verdient den meest onverdeelden bijval; maar nooit kwam het mij in de gedachten, dat mij eene leeraarsplaats bij haar zou opgedragen worden. De heer predikant Brown, eerste geestelijke der regering, is verzorger dier academie en zijn plaatsvervanger is de predikant

Claudius Buchanan. Tot mijne groote verwondering werd ik uitgenoodigd, den post van leeraar der Oostersche talen bij haar op mij te nemen. Mijne broeders waren om verschillende redenen van oordeel, dat ik die roeping moest aannemen, voor zoo ver zij mij in mijn zendelingsarbeid niet hinderen zoude. Ik zelf gevoelde mij niet bekwaam, die plaats waardig en goed te bekleeden, en meende alzoo mijne bezwaren op dit punt rondborstig te moeten openleggen; maar de verzorgers der inrigting oordeelden, dat ik het zonder bedenken doen moest, en dat het zendingswerk daarbij geenszins nadeel lijden zou. Met vreezen en beven willigde ik nu in, en werd alzoo aan den gouverneur-generaal, Lord Wellesley, als den beschermheer van het collegie, voorgesteld. Tot dezen zeiden zij nu in mijne tegenwoordigheid, dat ik sedert meer dan zeven jaren in dit land *zendeling* geweest en *als zendeling* tot deze leeraarsplaats beroepen was. De gouverneur deed de éénige vraag, of ik het goed meende met den staat, en de pligten van dit ambt zou kunnen vervullen? waarop de heer Buchanan antwoordde, dat hij mij in het tegenovergestelde geval nimmer zou hebben voorgedragen. Ik moet er mij over verwonderen, dat de menschen eene zoo gunstige meening van mij koesteren; mijne liefde tot het land is trouw en eerlijk, maar mijne bekwaamheid tot dezen post is mij zeer twijfelachtig.

„Bij deze aanstelling kon ik het voor mijzelven niet verhelen, dat mij een gewigtige post werd toevertrouwd, en dat mij daarvoor niet de geringste letterkundige voorbereiding ten dienste stond. Ik heb mij derhalve onverwijld aan het werk begeven, om eene Bengaalsche spraakkunst te vervaardigen, die nu reeds voor de helft gedrukt is. Onzen in de Indische letterkunde welbedrevenen Ram Boschoe droeg ik op, eene geschiedenis van een hunner voormalige koningen in het Bengaalsch over te zetten, die insgelijks reeds in druk is. Dit is het eerste boek in proza,

dat ooit in de Bengaalsche taal geschreven is. Eveneens heeft onze pundiet eene verzameling van Sanskritsche fabelen in het Bengaalsch overgebragt, welke met behulp van het Sanskritsche woordenboek van Foster den eersten weg tot het lezen hunner dichterlijke schriften banen zal. Ik heb in mijne klasse dertien leerlingen, met welke ik den 4 Mei des vorigen jaars een aanvang heb gemaakt. Ook het Sanskrit moet ik onderwijzen, en bereid mij nu daarop voor, terwijl ik van deze taal eene spraakkunst en een woordenboek vervaardig, waaraan ik reeds sedert een paar jaren gearbeid heb. Serampore bevindt zich thans in de handen der Engelschen; de stad werd ingenomen, terwijl wij te bed lagen en sliepen. Gij kunt alzoo denken, dat daar geen bloed bij vergoten werd. Over ons kunt gij volkomen gerust zijn; want wij zijn nu onder de Engelsche regering even zoo veilig als onder de Deensche. Onze kleine gemeente bestaat thans uit zestien leden. Ook mijn tweede zoon heeft zich aan het werk Gods toegewijd; ik heb groote reden, zijnen naam daarvoor te prijzen."

Door dezen nieuwen post was Carey aan het zendingswerk in geenen deele onttrokken, daar hij voortdurend bij zijne broeders te Serampore kon blijven wonen, en slechts weinige uren der week aan zijn beroep te Calcutta behoefde te wijden. En juist deze aanstelling moest het middel worden, om den waardigen en der zaak des Christendoms toegenegenen gouverneur-generaal, Lord Wellesley, voor de zendingszaak gunstig te stemmen, en haar door zijn magtigen invloed allengs de geslotene baan tot de volken van Indië te openen. In een brief uit Serampore, in November 1801 aan zijne zusters geschreven, geeft Carey verdere narigten omtrent den stillen voortgang des werks.

„Wij maken," schrijft hij, „te zamen één enkel huisgezin uit, en ook in uitwendige dingen heeft Gods goedheid ons meer gezegend, dan wij ooit verwachten konden. Wij

hebben alle dingen met elkander gemeen, en niemand van ons bezit een bijzonder eigendom; zóó is het goed, want naar mijne overtuiging hangt het bestaan der zending van deze inrigting af. Tot hiertoe heeft ons de Heer geholpen. De gezamenlijke schriften van het Oude Testament zijn in het Bengaalsch overgezet, en het eerste deel derzelve zal eerstdaags in druk verschijnen, terwijl het Nieuwe Testament reeds in het licht is. Mijne beide oudste zonen zijn vervuld van liefde tot God, en een van hen vangt reeds aan, mede te arbeiden aan het werk der verzoening onder de Heidenen. Ik heb zes nieuwbekeerde Hindoes gedoopt, en sedert twaalf maanden wandelen zij waardiglijk de roeping, die zij door het geloof in den Zoon Gods ontvangen hebben. Ook onze tijdelijke aangelegenheden staan boven alle verwachting goed, zoodat wij thans twee aanzienlijke huizen en eene bloeijende school bezitten, terwijl wij een gemeenschappelijk inkomen van jaarlijks 24,000 gulden genieten. (De aanzienlijke bezolding van Carey is hier ongetwijfeld medegerekend.) De zending kan zich alzoo bijna zelve onderhouden. Wij mogen ons daarenboven in de welwillende gezindheid der Deensche en Engelsche regering verheugen. Wanneer ik dit alles beschouw, dan kan ik wel uitroepen: Laat nu, Heer, uwen dienstknecht heengaan in vrede, naar uw woord, want mijne oogen hebben uwe zaligheid gezien!

„Br. Thomas is den 13 October dezes jaars in treurige omstandigheden gestorven, daar hij het gebruik zijner verstandsvermogens verloren had. Dat wij drie geliefde medearbeiders door den dood verloren hebben, weet gij. Ik moet er mij over verwonderen, dat de Heer een zoo onvruchtbaren boom, als ik ben, nog langer staan laat; maar Hij is wijs en weet wel, wat Hij doet. Wij leven met elkander in de innigste liefde, en hebben allen slechts één hart en éóne ziel in het werk Gods. Mijne vrouw moet steeds het bed houden; haar toestand wordt, helaas! gaandeweg erger, en

ik vrees, de politie zal mij eerlang opleggen, haar te laten opsluiten."

In een brief van den 2 December 1802 geeft Carey aan zijne zusters eene korte beschrijving van Calcutta, die waardig is, hier ingelascht te worden.

„Calcutta is eene groote stad, welke zich bijna 2 uur in de lengte en ½ uur in de breedte uitstrekt. Haar zuidelijk deel wordt door Europeanen, Portugezen en Armeniërs bewoond; de overige deelen der stad hebben de verschillende kasten der Hindoes en de Muzelmannen in bezit. De Hoogly, die den westelijken tak van den grooten Delta des Ganges uitmaakt, vloeit strijkelings langs den westkant der stad. Hij is een klein kwartieruurs breed, en groote vloten komen op hem uit alle werelddeelen tot voor Calcutta's poorten. Aan het zuidelijk einde der stad bevindt zich eene groote vlakte, langs den oever der rivier, de Esplanade geheeten, alwaar een heerlijke, met hooge boomen beplante wandelweg naar het fort William leidt. Het fort zelf wordt voor het volledigste der wereld gehouden, en ik ben zeker, dat geen schip daar voorbij kan komen, 'twelk niet met gemak door deszelfs kanonnen zou kunnen verpletterd worden. De handel van Calcutta is zeer aanzienlijk. Uit alle deelen van Bengalen, Oude en de meer verwijderde westelijke provinciën, worden op de talrijke rivieren de waren in rijken overvloed aangebragt, en de uitvoer is naar alle landen zeer groot. Er zijn in de stad twee protestantsche kerken, in welke het Evangelie rein en zuiver verkondigd wordt; de eene is de kerk der regering, de andere de zendingskerk, welke voor weinige jaren door een Duitschen zendeling, den heer Kiernander, hier gebouwd is. Ook is hier eene Portugeesche en eene Armenische kerk. Het collegie gebruikt een aantal gehuurde woningen. Daar worden de Arabische, Persische, Sanskritsche, Hindostansche, Tamulische, zoowel als de Europesche talen, benevens andere nut-

tige wetenschappen onderwezen. Ook bevindt zich hier eene reeds schoone bibliotheek, welke, wanneer de inrigting blijft bestaan, in korten tijd zal vermeerderen. Van deze inrigting mag men veel goeds verwachten, daar de jeugdige ambtenaren der regering alzoo met de talen en zeden des lands bekend gemaakt worden.

„De levenswijze in deze stad is zeer onderscheiden, en vertoont de bontste mengeling, die men ergens ter wereld kan aantreffen. Hier ziet men Europeanen, in prachtige staatsiewagens, door schoone paarden getrokken en door een talrijken bediendenstoet begeleid; daar kinderen op een wagentje, waarvoor twee ossen gespannen zijn; ginds Muzelmannen op een ouden wagen, met rood omhangsel bedekt en bespannen met een paar paarden, die zich naauwelijks op de been kunnen houden; dan weder trekken ons alle soorten van draagstoelen voorbij van de verschillendste gedaanten, door mannen op de schouders gedragen, of karren met twee raderen van het zonderlingste maaksel, die, door buffels getrokken, langzaam voortrollen. Op de straten wandelen Europeanen van alle natiën, Armeniërs, Portugezen, Chinezen, Muzelmannen en Hindoes, in hunne volksdragten rond, die het zeldzaamste mengelmoes van talen spreken, terwijl de armen bijna zonder eenige ligchaamsbedekking zich voortslepen.

„Ware Christenen vindt men in deze groote hoofdstad slechts zeer weinig. Eenigen belijden, wel is waar, het Christendom, doch zij maken zich aan de wereld gelijk, en het getal dergenen, die hun leven naar het christengeloof inrigten, is buitengemeen gering. Het deïsmus is de meest gangbare godsdienstige denkwijze der Europeanen. De Armeniërs rigten zich in levenswijze en onverschilligheid omtrent de godsdienst naar de Engelschen. De Portugezen zijn, naar men zegt, onwetende katholieken en behooren tot de verachtelijkste klasse der inwoners. De meest schaamtelooze

ondeugd heerscht algemeen onder de inboorlingen en de anderen. De Europeanen oefenen hun beroep op zondag evenzeer als op elken anderen dag uit, alsook hunne vermaken en gezelschappelijke spelen; en wanneer iemand in Indië komt, blijkt het spoedig, wat hij in Engeland zou geweest zijn, indien hem daar niet een of ander teugel had tegengehouden."

Het jaar 1802 was in menig opzigt vruchtbaar voor de zendingszaak. Bij het begin des jaars werd een Hindoe, Petumber Schinschi, gedoopt, die tot aan zijn, na weinige jaren gevolgden, dood het geloof in Jezus Christus trouw bewaard heeft. Niet lang daarna kwamen inboorlingen uit het distrikt Jessore, die over het heil hunner ziel bezorgd waren en Nieuwe Testamenten begeerden. Den 4 April werd Syam Dass gedoopt, een man vol liefde tot Christus, die vijf maanden later op reis onder de handen van sluipmoordenaars zijn leven verloor. Ook een bedrieger, het hoofd eener wijdverbreide deïstische secte, meldde zich voor den doop aan, doch werd afgewezen. Eenigen tijd later kwamen drie Mohamedanen, die den weg des levens verlangden te kennen en de zendelingen uitnoodigden, zich in hun distrikt neder te zetten. Den 4 Julij werden vier anderen tot den heiligen doop toegelaten; ook kwam een Muzelman uit het hoogere Gangesgebied aan, om de zendelingen derwaarts te noodigen. Er had zich namelijk in den omtrek van Luckful eene talrijke vereeniging gevormd van zulken, die de afgodendienst hadden vaarwel gezegd en nu de ware godskennis zochten. Met dezen werd eene naauwere verbindtenis aangeknoopt, welke later rijke vruchten droeg.

In een brief van den 21 September schrijft Carey: „Mijn tijd is door de tweede uitgaaf van het Nieuwe Testament en mijne overige beroepsbezigheden zoo bezet, en mijn gemoed door onafgebroken taalstudiën zoo ingenomen, dat ik levendig gevoel, dat het hart ook te midden van bemoei-

jingen met het bijbelboek wereldsch worden kan. En toch kan juist dit werk niet geschieden, zonder voortgezette vlijt en opmerkzaamheid; mijn eenige troost daarbij is de gedachte, dat ik mij in het werk des Heeren bevind. De tweede uitgaaf des Nieuwen Testaments zal vele veranderingen, de taal betreffende, ondergaan; wij trachten haar zoo naauwkeurig mogelijk met den Griekschen tekst te doen overeenstemmen."

De herziening der tweede uitgaaf van het Nieuwe Testament legde den grond tot onaangename misduidingen, die later het Britsche bijbelgenootschap te Londen in eene moeijelijkheid bragten, welke slechts door eene nieuwe Bengaalsche vertaling kon opgeheven worden. De bekende eerwaardige Londensche predikant Rowland Hill had door een onschuldig woord de eerste aanleiding daartoe gegeven. Carey schijnt namelijk bij deze tweede uitgaaf met al te eenzijdige ingenomenheid voor de onderscheidende leerstukken der Baptisten-kerk, tot welke hij behoorde, te werk te zijn gegaan, daar hij met name bij de in het Nieuwe Testament voorkomende aanduidingen van den doop woorden koos, welke het onderdompelen in het water ten sterkste uitdrukten. Dit gaf Rowland Hill aanleiding tot het schertsend zeggen, dat volgens de vertaling der Baptistenzendelingen de kinderen in Indië bij den doop zouden moeten verdronken worden. De Bengalen hebben namelijk voor hunne godsdienstige wasschingen in het water van den Ganges niet minder dan zeven verschillende uitdrukkingen, al naar de verschillende trappen dezer wasschingen, welke van het besprengen met water tot het onderdompelen, en van het onderdompelen tot het werkelijk en opzettelijk verdrinken in den Ganges opklimmen. Carey had nu bij deze tweede uitgaaf voor het woord „doopen" zulk eene Bengaalsche uitdrukking gekozen, welke de enkele besprenging met water uitsloot en het diepste onderdompelen in het water aanduidde. Daarover bezwaarden zich later de zendelingen van andere

kerkgenootschappen, die zich allengs in Bengalen neerzetteden, en zij weigerden dit Nieuwe Testament, dat den kinderdoop volstrekt uitsloot, te gebruiken, zoolang dusdanige uitdrukkingen in de vertaling bleven staan. Carey meende, naar zijne overtuiging, hierin niet te mogen toegeven, en zoo bleef er voor het Britsche bijbelgenootschap niets over, dan weldra zijne aanzienlijke ondersteuning van den bijbeldruk te Serampore terug te houden. Zulke ervaringen konden het hart van onzen vriend, die zijne persoonlijke inzigten over dit leerstellige punt meende niet te mogen opofferen, niet anders dan pijnlijk aandoen. Hierbij kwamen nog andere bittere ontmoetingen zijne ziel krenken. Den 27 Februarij 1804 schrijft hij aan den heer Fuller:

„Onze toestand is in menig opzigt bedroevend: ik heb reden te vreezen, dat bij velen van onze Hindoesche vrienden het inwendige geloofsleven in het afnemen is. Wij hebben daarom heden onder elkander den naastvolgenden zondag tot een dag van boete, gebed en zelfbeproeving bepaald."

Inderdaad waren de omstandigheden ontmoedigend. Krischna had onder de kleine kudde scheuring veroorzaakt, en Gokul had moeten uitgesloten worden. Later kwamen echter beiden met berouw weder op den goeden weg terug. Intusschen kwam in het begin van dat jaar de waardige medehelper Chamberlain te Serampore aan, die gedurende eene reeks van jaren met zegen gearbeid heeft. Ook onder de Hindoes openbaarde zich weldra weder eene nieuwe, voor het Christendom gunstige beweging, en een aanmerkelijk getal van hen werd in de gemeente opgenomen. Ook het vertalingswerk ging met kracht voorwaarts. „Ik heb," schrijft Carey, „het genootschap berigt, dat wij bijbelvertalingen in het Hindostansch, Perzisch, de Mahratta- en Ulkultaal begonnen hebben. Zoo vele schoone gelegenheden als nu zullen wel bezwaarlijk ooit weder voor zoodanig werk gevonden worden. Wij kunnen taalgeleerden uit alle Indische volken

bekomen. Eene drukpers en eene aanzienlijke boekverzameling staat ons te dienste; ook hebben wij eenige vaardigheid in het vertalingswerk verkregen. Wij hebben onderling besloten, eenige nieuwe zendingsposten, ongeveer 40 uren van elkander verwijderd, op te rigten, die zich, gelijk wij hopen, door een klein bedrijf, b. v. lakenhandel, zelve zullen kunnen onderhouden. Vier broeders zullen steeds te Serampore blijven en de betrekking met deze posten onderhouden. Ook zal alle bezitting gemeenschappelijk goed en uitsluitend aan het doel der zending gewijd zijn. Br. Chamberlain zal den eersten post bij Cutwa, boven Nuddea, aan den oever van den Ganges, betrekken."

Eene moeijelijke vraag over de veelwijverij werd in dezen tijd door de zendelingen zóó beslist, dat, ofschoon het Nieuwe Testament den geloovigen het huwelijk met meer dan ééne vrouw verbiedt, toch de Hindoe, die bij zijn overgang tot het Christendom meer dan ééne vrouw had, niet verpligt zou zijn, die weg te zenden; intusschen zou het zendelingswerk hem niet kunnen opgedragen worden.

De zendingsarbeid verkreeg intusschen onder Gods zegen een steeds grooteren omvang. „In de laatste veertien dagen," schrijft Carey den 22 Augustus 1805, „zijn vele Hindoes in onze nabijheid ernstig op het heil hunner ziel bedacht geworden. Zeven inwoners van één dorp zijn door het lezen van onze kleine christelijke schriften opgewekt en vier van hen verlangen gedoopt te worden. Vier anderen, die onze godsdienstoefening te Calcutta sedert eenigen tijd bijwoonden, kwamen gister met de betuiging, dat zij gaarne door Christus wilden zalig worden. Kon er in Engeland niet meer voor de zendingszaak gedaan worden? Grootere kapitalen moeten in dit kanaal geleid worden. Zou niet eene openlijke jaarvergadering te Londen ook voor onze Baptisten-broeders groot gewin aanbrengen? Moesten niet de predikanten vooral het belang der zending op het oog houden en bevor-

deren? Ik zie het werk nog altijd op weinige schouders rusten. Wanneer vier of vijf mannen, die het in handen hebben, wegsterven, wie zal in het vaderland hunne ledige plaatsen aanvullen? Het Aziatisch genootschap te Calcutta heeft ons eene jaarlijksche bijdrage van 4500 gulden voor de vertaling en het drukken van Sanskritsche werken toegezegd. Wij hebben derhalve een begin gemaakt met de uitgave van het oudste en beroemdste gedicht der Hindoes, de Ramayan, waarin de heldendaden van Rama bezongen worden. De opbrengst van dit werk, met eene Engelsche vertaling, zal ten voordeele der zendingszaak zijn. Aan werk ontbreekt het niet. Ik heb eene vertaling der Veda's begonnen, en vergelijk daartoe verscheidene handschriften; vele persen zijn aan het werk met het drukken van het Mahrattische Nieuwe Testament en eene Sanskritsche spraakleer, en de drukproeven gaan driemaal door mijne handen. Zoo ook een Sanskritsch woordenboek, hetwelk de heer Colobrooke uitgeeft. Mijne Bengaalsche spraakkunst heb ik geheel op nieuw omgewerkt en vermeerderd, en eene Mahrattische spraakleer is onder handen. Bovendien houd ik mijne voorlezingen in het collegie en predik twee- of driemaal in de week. Ik noem dit alles niet, omdat ik mijn werk voor een last houd; het is mij veeleer een waar genot; maar ik wilde u gaarne doen begrijpen, waarom mijne brieven zoo schaarsch zijn. Ieder brief moet ten koste van een hoofdstuk des bijbels geschreven worden, dat ik in dien tijd konde vertalen."

Het doet goed aan het hart, den krachtigen ontwikkelingsgang van het zendingswerk, dat in de handen dezer wakkere mannen lag, te volgen. Carey schrijft den 10 December 1805 aan zijnen vriend Fuller: „Het verloopen jaar was het gezegendste, dat onze zending tot nog toe gezien heeft. Wij hebben in de maand October 13, in November 5 en in den loop van het geheele jaar 36 nieuwbekeerde Hindoes gedoopt. Ook weet ik niet, of de uitwendige omstan-

digheden ooit zoo gunstig tot bevordering der zaak medegewerkt hebben. Twee hinderpalen stonden ons tot dusver in den weg: gebrek aan geschikte medearbeiders en gebrek aan geld om ze te ondersteunen. Ik hoop, beide zullen met Gods hulp binnen korten tijd weggenomen zijn. Eene andere verblijdende omstandigheid, die onzen werkkring eene aanmerkelijke uitbreiding belooft, bestaat daarin, dat het Britsche bijbelgenootschap pogingen aanwendt, om onder de hier wonende christelijke vrienden een hulpgenootschap op te rigten ter ondersteuning van den bijbeldruk. De heer Buchanan heeft zich met dat doel tot den gouverneur-generaal gewend, en men mag hoop voeden, dat er verlof tot oprigting van dat genootschap gegeven zal worden. Alsdan zullen de zware uitgaven voor den bijbeldruk van onze schouders genomen en wij in staat gesteld worden, om onze inkomsten uitsluitend voor de verbreiding van christelijke kennis onder de volken van Indië te besteden. Reeds hebben wij aan het genootschap vijftien talen opgegeven, waarin de heilige Schriften vertaald en met hoop op goed gevolg verbreid konden worden. Wij hebben uitzigt, dat ons zendingswerk de openlijke goedkeuring der regering verkrijgen zal. Mij is nu ook het onderwijs in de Mahrattentaal aan het collegie opgedragen, en met den titel van hoogleeraar een dubbel tractement toegezegd."

Aan zijne zusters schreef Carey den laatsten dag van het jaar 1805: „Wij zullen elkander in deze wereld wel niet wederzien. Zie ik op het werk, dat nog vóór mij ligt, en op de plannen, welker verwezenlijking mijne geheele ziel bezig houdt, dan kan het mij niet in de gedachten komen, dat ik u en mijne vrienden in het vaderland, in dit dal der beproeving zal wederzien. Ik geniet eene goede gezondheid en een blijden moed. Koude weersgesteldheid doet mij gevoelig aan, hoewel ik alle gemakken des levens geniet, die het hart slechts wenschen mag. Maar een Engelschen winter

zou ik toch niet meer kunnen verdragen. Velen van onze bekeerde Hindoes bezitten goede gaven voor de verkondiging des Evangelies en zijn in het zendingswerk bruikbaarder dan wij. Moge de Heer hun getal vermeerderen en zijne zaak doen voortgaan, totdat geheel Indië, ja de geheele wereld den geloove gehoorzaam geworden zij. Wij zijn nu bezig met de vertaling en het drukken van den bijbel in zeven Indische talen en denken ons binnen kort in zes talen van Indië in te werken."

Den 15 Mei 1806 schreef Carey aan zijn vriend Fuller onder anderen het volgende: „Het werk Gods gaat allengs onder ons vooruit en er gaan weinige maanden voorbij, in welke geene nieuwbekeerde Hindoes tot de gemeente toegedaan worden. Te regt heeft men meermalen opgemerkt, dat het niet mogelijk zijn zou, de gansche heidenwereld door Europesche zendelingen tot het Christendom te bekeeren, en dat het daarom van belang is, inlandsche medearbeiders te vormen, ten einde dezen op zulke plaatsen te vestigen, waar de zendelingen eerst den akker van Christus ontgonnen hebben. Maar twee of drie dingen moeten daarbij niet uit het oog verloren worden. Vooreerst, dat zulke medearbeiders grondig ontwikkeld en vooral tot eene gezonde beoefening der Schrift opgeleid moeten worden; ten tweeden, dat de plaatsen, waar zij gevestigd worden, niet te ver van die der Europesche zendelingen verwijderd zijn moeten, daar zij anders, uit gebrek aan teregtwijzing, ligt voor de verleiding bezwijken; en eindelijk moeten de Europesche broeders hen zoo dikwijls mogelijk op hunne reizen vergezellen, om hen langzamerhand tot christelijke zelfstandigheid op te leiden.

„De Kaap de Goede Hoop is thans in handen der Engelschen. Zou het niet mogelijk zijn, dat ongeveer alle tien jaren eene algemeene vergadering van afgevaardigden van alle christelijke genootschappen uit alle vier werelddeelen dáár bijeen kwame? De eerste vergadering kon bepaald

worden tegen het jaar 1810. Ik ben zeker, dat iets van dien aard de gezegendste uitwerking hebben zou. Wij zouden elkander beter verstaan en in een onderhoud van twee uren onze wederkeerige uitzigten beter tegen elkander vergelijken kunnen, dan dit door jarenlange briefwisseling geschieden kan.

„Wij houden ons thans bezig met eene groote onderneming, namelijk de vertaling der heilige Schriften in alle talen van het Oosten, voor welk doel eene inteekening in omloop is, die reeds over de 36,000 gulden heeft opgebragt. Mijne Sanskritsche spraakkunst is nu afgedrukt. Dat was een moeijelijke arbeid! Ik ben van harten blij, dat hij ten einde gebragt is."

In het leven van den Christen hier op aarde gebeurt het niet zelden, dat de heldere hemel van voorspoed plotseling door donkere wolken overtogen wordt. Zoo ging het ook in het leven van Carey. Een nieuw onweder stak tegen hem en de zendingszaak op, waarvan hij zijne vrienden berigt geeft in een schrijven van den 2 September 1806: „Gij weet reeds, dat het onze wensch was, door de vestiging van verschillende zendingsposten de uitbreiding van het Evangelie in ruimeren omtrek te bevorderen. Een verzoek om toestemming, aan den gouverneur-generaal gerigt, moest ons hiertoe den weg banen. Wij wenschten te vuriger ons voornemen te kunnen uitvoeren, daar juist nu eenige medehelpers tot versterking onzer gelederen waren overgekomen. Maar denkt zelven, hoe groot onze verbazing was, toen wij, bij het aanmelden van onze beide aangekomene broeders, op het gouvernements-bureau te Calcutta van de beambten vernamen, dat het de bepaalde wil van den gouverneur-generaal was, dat wij ons niet door prediking en onderwijs in de vooroordeelen der inboorlingen mengen, ook voortaan geene boeken onder hen uitdeelen zouden, en dat het den nieuwbekeerden inwoners volstrekt niet geoorloofd zou zijn, het

land rond te trekken en onder hun volk het Christendom te verbreiden. Dit verbod is voor ons hoogst bedroevend, en des te meer, daar zich juist nu de ruimste kringen voor de verbreiding des Evangelies onder de Indische volken beginnen te ontsluiten. Daar wij ons van alle inmenging in de staatkunde gestreng onthouden hebben, is de oorzaak dezer plotselinge verandering ons ten eenenmale onverklaarbaar. Sedert meer dan twintig jaren is het Evangelie onder de inwoners van Bengalen verkondigd, zonder dat zulks de geringste verstoring in den burgerstaat heeft veroorzaakt. Duitsche zendelingen hebben sedert meer dan zeventig jaren op de zuidkust van Voor-Indië het Christendom gepredikt, en meer dan 40,000 inwoners voor de kerk van Christus gewonnen, zonder dat daaruit ook het geringste gevaar voor de Britsche regering ontstaan is. Die ondervinding moest genoeg zijn, om den bestuurders van Indië een voldoend bewijs te leveren, dat zij van de invoering des Christendoms niets te vreezen hebben.

„Het kost moeite, in deze omstandigheid met juistheid te bepalen, wat onze pligt is. Onze tegenwoordige toestand heeft veel overeenkomst met die, waarin zich de Apostelen bevonden, toen hun door den hoogen raad des lands verboden werd, verder van den naam van Christus tot het volk te spreken (Hand. 4: 18). „Oordeelt zelven," gaven zij ten antwoord, „of het regt voor God is, dat wij u meer gehoorzamen dan Gode?" Is het regt, wanneer ook wij in ons geval zulk een antwoord geven? Aan de ééne zijde worden door dit verbod de heerlijkste gelegenheden, om het koningrijk van God onder de volken van Indië op te rigten, aan onze handen ontrukt, terwijl duizende onsterfelijke zielen in de dienstbaarheid des verderfs liggen; en aan de andere zijde kon een openbaar verzet tegen den wil van den gouverneur-generaal ligt eene wettige verordening in het leven roepen, om aan onzen geheelen zendelingsarbeid voor langen tijd een

einde te maken. Wijken wij daarentegen een tijdlang voor den storm, misschien gaat hij dan weldra weder liggen en bekomen wij van den staat de toestemming, die wij reeds zoo lang gezocht hebben.

„De predikant Brown had intusschen den voorgaanden zondag een langdurig onderhoud met een aanzienlijken staatsbeambte, die verklaarde, dat de zendelingen van Serampore hun werk dáár ongestoord voortzetten, ook de heilige Schriften verbreiden en in hun huis christelijk onderwijs geven mogten, maar zich er van onthouden moesten, om openlijk op de markt het Evangelie te verkondigen. Verder betuigde deze staatsman, nóoit eene klagt tegen ons te hebben vernomen, en dat er ook bij de regering nooit eene was ingekomen. De aankomst van onze twee medehelpers had der regering bezorgdheid veroorzaakt, en zij had bevolen, dat het schip, waarop zij naar Indië gekomen waren, hen weder mede naar Europa terugnemen moest. Dit bevel was intusschen weldra weder ingetrokken, zoodat onze beide broeders, Mardon en Chater, zich bij ons te Serampore hebben kunnen nederzetten.

„Daar wij alzoo thans niets voor onze zending kunnen doen, hebben wij besloten, te beproeven, of er niet eene zending in het Birmansche rijk zou kunnen ondernomen worden. De beide genoemde broeders hebben de roeping derwaarts werkelijk aangenomen, en wachten nu op een schip, dat hen naar Rangoon brengen moet. Uitvoerige berigten over dit land zijn te vinden in de gezantschapsreis van den Overste Symes naar Ava. Dit groote rijk ligt aan de oostzijde van Bengalen; maar de hooge, met digt geboomte bezette bergen maken het onmogelijk, over land derwaarts te komen. Ik hoop, de Heer zal het ons doen gelukken, ook dit land met zijn Evangelie binnen te dringen. Ten slotte moet ik u nog mededeelen, dat de regering mij onlangs tot leeraar der Sanskritsche-, Bengaalsche- en Mahratten-taal met eene jaar-

lijksche bezolding van 14,000 gulden aangesteld heeft. Dit zal der zending een goed voordeel aanbrengen."

Intusschen bestuurde Gods gunst het zóó, dat deze droevige tijd niet al te lang behoefde te duren; want reeds den 14 October 1807 kon Carey zijnen vriend Fuller het volgende schrijven: „Ik verheug mij, u te kunnen melden, dat de storm voorbij is. Jongstleden dingsdag ontving de gouverneur te Serampore een schrijven van de regering, waarin de voortzetting van onze drukwerkzaamheden toegestaan is, onder voorwaarde, dat wij van ieder gedrukt werk vóór deszelfs verspreiding één exemplaar aan den gouverneur-generaal moeten toezenden. Eene zoo officiële intrekking van vroegere besluiten hadden wij geenszins kunnen verwachten; wij zullen daarom gezamenlijk een plegtigen dankdag voor de bevrijding onzer drukpers houden. Ik heb goede hoop, dat de overige nog bestaande hinderpalen allengs uit den weg geruimd zullen worden, en misschien is nu reeds onze toestand beter, dan hij ooit te voren was. Wij mogen het ons daarbij niet verhelen, dat er te Calcutta vele magtige tegenstanders zijn, die het gaarne zien zouden, dat het Christendom geheel en al uit het land verbannen, en inzonderheid aan ons zendelingswerk allerlei belemmering in den weg geworpen werd. Wij hebben alzoo geene andere veiligheid, dan bij onzen God; en sedert verscheidene maanden is mij het woord des Heeren (Jesaja 40: 27, 28) gedurig in de ziel: „weet gij het niet en hebt gij het niet gehoord: de Heer, de eeuwige God, die de einden der aarde geschapen heeft, wordt niet moede noch mat, en zijn verstand is ondoorgrondelijk." Alzoo kan Hij immers alles doen, wat noodig is, om zijne kerk te beschermen, te zegenen en uit te breiden."

In een brief van den 14 Januarij 1808 geeft Carey zijnen vriend Fuller berigt, dat het Gode behaagd had, den 8 December van het vorige jaar, zijne gade door den dood tot zich te nemen, nadat zij de laatste twaalf jaren haar jam-

merlijk leven in de droevigste verstandsverbijstering had doorgebragt. Ook schrijft hij, dat een edele vriend, de heer W. Grant, in zijn testament 24,000 gulden tot bevordering der zending, 12,000 gulden tot ondersteuning der bijbelvertaling, en nog 12,000 gulden tot onderhoud van een evangelischen prediker bij de zendingskerk vermaakt had. „Ik heb onlangs," voegt hij er bij, „met betrekking op den voortgang des Evangelies, eene vergelijking gemaakt tusschen den tegenwoordigen toestand van Indië en dien, welken ik vond, toen ik voor dertien jaren hier aanlandde. *Toen* waren mij naauwelijks zes mannen bekend, die de zaak des Evangelies op het hart droegen. Er waren misschien wel meer, maar ik kende ze niet. *Nu* zijn er in verschillende streken van Indië reeds twee-en-dertig verkondigers des Evangelies, en het woord van God is òf geheel òf gedeeltelijk in tien talen van Indië overgebragt. Wil God ons leven sparen, dan denken wij het heerlijk Evangelie ook in de nog overige talen en tongvallen dezer volken over te brengen. Met de Chinesche taal hebben wij reeds een begin gemaakt. Dit groote werk der bijbeloverzetting in alle talen van de volken der aarde moet eerst voltooid worden, aleer het rijk van Christus de algemeene heerschappij op aarde verkrijgen kan."

In een lateren brief, van den 4 Mei van dat jaar, berigt hij zijnen vriend, dat hij voornemens is, met eene godsdienstige Christin van zijnen leeftijd, Mej. Charlotte Rumohr, afstammelinge van eene aanzienlijke familie uit het hertogdom Sleeswijk, in den echt te treden, en voegt er bij: „Het vorige jaar was een der gewigtigste, maar tevens een der moeijelijkste jaren mijns levens. Uitstekende bewijzen van hoogachting zijn mij van de zijde der regering ten deel gevallen, en in vele smartelijke lotgevallen heeft de Heer mij verwonderlijk bijgestaan. Zijn naam zij daarvoor hoog geprezen."

Maar nog voordat dit jaar 1808 ten einde geloopen was, zag hij zich het treurig lot beschoren, dat zijne tweede gade, met welke hij naauwelijks vijf maanden in den gelukkigsten echt geleefd had, hem, insgelijks op den 8 December, door den dood van zijne zijde werd weggerukt; en zoo trok hij nu weder alleen, maar vol vertrouwen op zijnen God, de toekomst te gemoet.

NEGENDE HOOFDSTUK.

DE RUIME WERKKRING. VOORTGANG VAN HET ZENDINGSWERK. ZIEKTE VAN CAREY. OPRIGTING VAN KOSTELOOZE SCHOLEN. INLANDSCHE HELPERS. DE MENSCHENETERS OP SUMATRA. ARBEID VOOR DE TOEKOMST. DE DRUKKERIJ TE SERAMPORE VERNIELD. VELE BIJBELVERTALINGEN. ZENDINGSPOSTEN. NIEUWE WET VOOR INDIË. VERMEERDERDE BEHOEFTEN. DE BAND MET HET MOEDERGENOOTSCHAP VERBROKEN. OPRIGTING VAN EEN LANDBOUWGENOOTSCHAP. DAGBLADEN TE CALCUTTA. DOOD VAN DEN ZENDELING WARD. GROOTE OVERSTROOMING. VELE WERKZAAMHEDEN. SMART OVER DEN DOOD VAN BEPROEFDE VRIENDEN.

Het hoofdstuk, dat wij nu aanvangen, omvat zeven der merkwaardigste levensjaren van onzen vriend, welke door hem zelven in talrijke brieven op eene zóó leerzame en omstandige wijze geschilderd zijn, dat wij slechts eene doelmatige keuze uit zijne mededeelingen behoeven te doen, om onzen lezers eene getrouwe voorstelling van dit tijdvak te geven. Carey doet ons vooreerst door een brief aan zijne zusters, van den 9 Augustus 1808, een blik werpen in den ongemeen grooten werkkring, die zich aan alle kanten rondom hem uitbreidde en den arbeid zijner liefde in beslag nam. „Dit ge-

deelte des aardbodems," schrijft hij, „is met betrekking tot de kennis van goddelijke dingen aan eene onafzienbaar groote, onbebouwde wildernis gelijk. Werwaarts wij gaan mogen, overal vinden wij duizenden en honderdduizenden onzer medemenschen, onder welke niet één is, van wien men, ook bij de zachtste oordeelvelling, zeggen kan: deze is een Christen. Dikwijls word ik door moedeloosheid overvallen, wanneer ik de onwetendheid, het bijgeloof en de zonde opmerk, waarmede dit land overstroomd is, en ik de ontelbare menschenscharen, die nog niets van het woord des levens gehoord hebben, de veelvuldige in- en uitwendige belemmeringen, die hunne bekeering in den weg staan, het kleine getal arbeiders en hunne gebreken, alsmede de betrekkelijk geringe vruchten, die de prediking des Evangelies tot nog toe in Indië gedragen heeft, voor mijnen geest brenge. Bovendien drukt het mij loodzwaar op de ziel, dat ik zelf nog misschien voor zoo weinigen onder hen regt nuttig geweest ben. Toen ik eerst in het land kwam, had ik vóór alles eene moeijelijke taal aan te leeren, aleer ik mij tot het zendelingswerk begeven konde. Reeds had ik verscheidene jaren in de Bengaalsche taal Gods woord gepredikt, of gemeend dit te doen, toen op zekeren dag een man tot mij kwam en mij zeide, dat hij mij niet verstaan konde, terwijl mijne vleijende onderwijzers mij reeds langen tijd een klinkend loflied over mijne taalkennis gezongen hadden. Nu nog voel ik den indruk, dien het woord diens mans op mijne ziel maakte. Ik arbeidde lang, zonder vrucht te zien; maar eindelijk ving de Heer aan te arbeiden, en weldra werden onderscheidene Hindoes gedoopt. Eenigen hunner zijn een sieraad des Christendoms. Een paar anderen zijn in het overwinnend geloof aan onzen Heer van deze aarde gescheiden. Nog anderen hebben mij door hun onbetamelijken wandel het hart doorboord. Doch ik mag en wil niet klagen; veel liever wil ik mij verheugen, dat mij, den geringsten onder alle heiligen,

de genade ten deel gevallen is, om onder de Heidenen den onnaspeurlijken rijkdom van Christus te prediken. Ik ben nu over acht dagen 47 jaar oud. De Heer doe verder met mij, wat Hem welgevallig is. In deze volkrijke stad (Calcutta) vindt ons werk veel aanmoediging. Voor tien jaren was hier nog niemand, die met ons het heilig Avondmaal konde vieren; nu vereenigen zich ongeveer vijftig waarde broeders en zusters met ons aan den disch des Heeren."

Aan zijnen vriend Sutcliff schrijft Carey den 12 Augustus 1809: „Onlangs bragt eene hevige koorts mij op den oever des doods; twee weken lang zweefde mijn leven oogenschijnlijk in het grootste gevaar. Hartelijke gebeden zijn toen door de gemeente opgezonden, en ik geloof mijne herstelling als eene verhooring van de smeekingen mijner vrienden te moeten aanmerken. De koorts kwam, toen ik de vertaling der schriften des Ouden Testaments in het Bengaalsch juist den vorigen dag voltooid had. Nu heb ik mijn bed weder verlaten. Moge de Heer mij kracht verleenen, om met meer eenvoudigheid van hart en met meer zalving des geestes, dan tot dusver, mijne werkzaamheden te verrigten. Het getal dergenen, die naar waarheid zoeken, neemt toe, en onder dezen bevinden zich vele Portugezen van afkomst, die, wanneer zij eenmaal voor het werk van Christus gewonnen zijn, hetzelve later groote diensten bewijzen kunnen. Deze menschen spreken niet alleen de taal des lands vaardig, maar staan ook nader bij de denk- en levenswijze der inboorlingen, dan dit ooit met eenigen Europeaan het geval worden kan. Ik verzoek u dringend, om ons toch allerlei soort van zaderijen uit Engeland toe te zenden. De gemeenste vaderlandsche bloemen, welker zaad ieder jongen u voor een paar penningen verzamelt, hebben voor mij eene groote waarde. De Amerikaansche vrienden zijn op dit punt veel mededeelzamer dan onze Engelsche. Hoewel ik hier te Calcutta voor een paar lood sluitkoolzaad wel 25 gulden betalen moet,

heb ik het toch tot nog toe zoo ver niet kunnen brengen, dat ik een' mijner vrienden in Engeland ook maar eene ons van dit zaad afperste. Verbetert u op dit punt. — Het bijbelgenootschap heeft ons voor de drie volgende jaren eene ondersteuning van 12,000 gulden jaarlijks voor den bijbeldruk toegekend, en ons bij herhaling tot medeleden van het corresponderend committé benoemd."

„Er zijn nu weldra 17 jaren verloopen," zoo schrijft hij den 24 Mei 1810, „sedert ik het vaderland verliet, om mij in dit land neer te zetten. Sedert dien tijd was ik getuige van eene verbazende reeks van veranderingen, die aan de zaak van God hier te lande eene geheel nieuwe gedaante gegeven hebben. Geheel dit werk werd intusschen door God op eene zoo geheimvolle wijze volvoerd, dat men niet gemakkelijk de eene of andere bijzonderheid vindt, van welke één van ons zeggen kan: dat is door mij geschied. Ieders werk is derwijze opgenomen in het zamenwerken van allen, dat geene bijzondere werkzaamheid met hare gevolgen onderscheiden kan worden. Wij zien de vruchten van het werk, en ieder van ons verheugt zich daarin, en toch vermag niemand van ons te zeggen: dat heb ik gedaan! Dikwijls schijnt het mij toe, dat de zaak van Christus onder mijne handen meer belemmerd dan bevorderd is; en dikwijls gevoel ik mij geheel ontbloot van alle geschiktheid voor het heilig werk van de bediening der verzoening. Eene natuurlijke traagheid tot geestelijke gesprekken, een gedurig rondzwerven mijner gedachten, eene ongemeene ledigheid van geesteskracht, alsmede een te groote invloed van ongeheiligde neigingen, waarbij nu nog een verzwakken van mijn geheugen komt, hebben mij langen tijd ter neder gedrukt en mij van mij zelven doen denken, dat ik voor het evangelische predikambt volstrekt niet deug. Sedert jaren heb ik mij zoo voortgesleept en was genoodzaakt, mij dagelijks een gestrengen regel voor mijne werkzaamheden voor te hou-

den, en mij van het eene uur tot het andere van nieuws af op te frisschen, om toch maar mijn verzinken in geestelijke traagheid te voorkomen. Beschouwingen van dezen aard slaan dikwijls mijnen moed ter neder en veroorzaken mij veel inwendigen kommer. Desniettemin is het mijn innig verlangen, om mij, zoo als ik ben, geheel Gode en zijner zaak over te geven, en mijne dagen in zijne dienst door te brengen."

„Ik dank God," schrijft hij in een lateren brief, van den 24 October 1810, aan Dr. Ryland, „dat de aangelegenheden onzer zending zich in een toestand van vooruitgang bevinden. Verleden donderdag kwamen twintig heilbegeerige Hindoes bij mij en verlangden in de gemeente van Christus ingelijfd te worden. Dit is zeer bemoedigend voor ons, vooral daar ik sedert een paar maanden, als ik onder onze heidensche toehoorders rondzag, er naauwelijks eenigen meende te kunnen vinden, die mij hoop gaven. Inderdaad, de Heer doet groote dingen voor deze hoofdstad; en ofschoon het ongeloof nog de overhand heeft, is toch in menig huis het christelijk geloof het voornaamste voorwerp der gesprekken geworden. Wij hebben eene kostelooze school opgerigt voor Portugeesche meisjes, gelijk wij reeds vroeger eene soortgelijke voor jongens van deze natie geopend hebben; en reeds meer dan zeventig leerlingen ontvangen daarin onderwijs. Naauwelijks hadden de Europesche dames dezer stad van zulk eene meisjesschool gehoord, of alles was onder haar in beweging, om hare oprigting te bevorderen."

Over de inlandsche medehelpers, die van tijd tot tijd uit de nieuwbekeerde Hindoes tot het zendingswerk opgeleid werden, geven de brieven, door Carey in dezen tijd geschreven, onderscheidene verblijdende berigten. In een derzelve, van het laatst des jaars 1801, aan den heer Sutcliff, schrijft hij: „Wat de werkzaamheden onzer inlandsche helpers betreft, kan ik u veel verblijdends over hen mededeelen, of-

schoon er ook eenige gevallen zijn, die onze harten met bekommering vervullen. Twee van hen heeten Krischna; van welken de een, de eersteling onder onze gedoopten, te Calcutta arbeidt, en de ander, John Peter, te Ballassore zijn werkkring gevonden heeft. De eerste is een groote zegen voor zijne landslieden in de hoofdstad; hij is nu een welonderrigte, ijverige, standvastige, en ik mag er bijvoegen, welsprekende dienaar des Evangelies geworden, die in de hoofdstad en haren omtrek wekelijks twaalf- tot veertienmaal zijnen landgenooten het Evangelie verkondigt. Sebukran, een ander achtenswaardige dienstknecht van Christus, arbeidt insgelijks te Calcutta, en staat in vlijt en ijver met onzen Krischna gelijk. Hun beiden staat, even als ons ook, de toegang tot de gevangenissen open, binnen welker muren wij het licht, den troost en het leven des geloofs in Christus trachten te brengen. Het steeds aangroeijend getal van opmerkzame toehoorders vervult mijn hart met vreugde en dank aan God. Ik zelf kan mij, helaas, slechts weinig met hen bezig houden, maar ik zie een werk opwassen, dat mijne ziel met hooge blijdschap vervult. Iederen donderdag-avond komen er menschen tot mij, die ernstig naar waarheid zoeken. De eenvoudige belijdenissen van hun zondigen toestand, de onopgesmukte mededeelingen van hunne vroegere onwetendheid, de uitdrukking van hun vertrouwen op Christus en hunne dankbaarheid aan Hem, alsook de schilderingen van hun inwendigen zedelijken strijd, welke niet zelden door een stroom van tranen afgebroken worden, leveren soms een tooneel op, waarvan gij u naauwelijks eene juiste voorstelling maken kunt. Ook worden elken avond der week bijeenkomsten tot gemeenschappelijk gebed en onderlinge stichting gehouden, die door de Hindoes vlijtig bezocht worden, zoodat het heilige zuurdeeg zijne heilzame kracht al meer en meer onder de volksmassa doet ondervinden.

„Br. Charter is thans voornemens, te Palembang, op

het eiland Sumatra, een zendingspost op te rigten. Dit is eene belangrijke onderneming, en ik twijfel niet, of hij zal daarbij trouw, vlijt en ijver aan den dag leggen. Sumatra biedt een belangrijken werkkring voor den zendelingsarbeid aan. De heer Parr, die vroeger op dit eiland een aanzienlijken post bekleedde, verklaarde mij, op beslissende gronden te gelooven, dat deszelfs inwoners menscheneters zijn. Nu hoorde ik, veertien dagen geleden, uit den mond van een allezins geloofwaardigen reiziger een berigt aangaande hen, dat alles overtreft, wat ik nog ooit van kanibalen vernomen heb. Hij had, toen hij ons bezocht, een knaap bij zich, en vroeg mij: „Kunt gij denken, hoe ik aan dezen knaap gekomen ben? Toen ik voor eenigen tijd op de oostkust van Sumatra landde, viel mijne aandacht toevallig op drie kleine jongens, die in mijne nabijheid stonden. Ik vroeg een Maleijer, wie zij waren, en bekwam terstond tot antwoord, dat zij van een naburig eiland gestolen, en bestemd waren om aan de Batta's tot voedsel verkocht te worden, nadat zij eerst goed gemest zouden zijn. Ik vroeg naar den prijs, en men noemde mij 150 daalders. Terstond liep ik naar boord om het losgeld te halen, en nam hen met mij." Waarlijk, de tegenstanders der zendingszaak zullen het naauwelijks in twijfel kunnen trekken, of het zaak is, zendelingen naar dit eiland af te vaardigen."

De gezigtskring van Carey zette zich met ieder jaar verder uit, naarmate hij met zijnen geest in de behoeften des volks dieper doordrong; en het waren onmetelijke plannen tot weldoen, die zich in zijne ziel ontwikkelden. Niets was hem te groot, niets te moeijelijk, dat hij niet bereidvaardig ondernam, om door de dienst des Evangelies zijnen broederen in deze wereld nuttig te worden. Zoo schijft hij den 10 December 1811 aan zijnen vriend Dr. Ryland: „Daar mijn beroep mij verpligt, mij met velerlei talen bezig te houden, zoo is het mij tot eene gewoonte geworden, hare

eigenaardigheden, overeenkomst en verscheidenheid met elkander te vergelijken, en mij een klaar beeld van haren inwendigen bouw voor te stellen. Ik heb alzoo van drie dezer talen, het Sanskrit, het Bengaalsch en het Mahrattisch, spraakkunsten ontworpen en door den druk openbaar gemaakt. Ook de andere Indische talen denk ik grammatisch te bearbeiden. Spraakkunsten van de Telinga- en de Seikhtaal heb ik reeds vervaardigd en aan de pers overgegeven; ook ben ik nu met de bearbeiding van de Orissataal begonnen. Hierbij hoop ik later spraakkunsten van de taal der Carnaten, der Caschmiren, van de Nepaul- en welligt ook van de Assamtaal te voegen. Thans geef ik een Bengaalsch woordenboek uit, dat vrij volledig worden zal; want reeds zijn 256 bladzijden in 4to gedrukt, en nog zijn de woorden van de eerste letter niet ten einde. Hierbij moet echter opgemerkt worden, dat deze letter in het Bengaalsch meer woorden bevat, dan twee andere van dit alphabet te zamen. Ik denk er ook aan, en heb er reeds een geruimen tijd bouwstoffen voor verzameld, om een algemeen woordenboek van al de Oostersche talen te bewerken, aan welke het Sanskrit ten grondslag ligt. In dit woordenbok zullen al die talen zich als dochtertalen aan het Sanskrit aansluiten, terwijl tevens de overeenstemmende Hebreeuwsche en Grieksche woorden hierbij gevoegd zullen worden. Ik wensch hartelijk, dat het mij vergund zal worden, dit werk als voorbereidenden arbeid ten behoeve van latere bijbelvertalers ten einde te brengen, daar er misschien in den loop eener eeuw voor de bearbeiding van zulk een werk niet ligt weder zulke uitmuntende gelegenheden, als mij te dienste staan, zullen gevonden worden."

Te midden van deze drukke bezigheden verflaauwde het gevoel van dankbaarheid voor Gods weldaden niet in zijne ziel, en bleef zijn blik op het groote doel zijns levens onafgewend gevestigd. Den 11 Maart 1812 schrijft hij aan een zijner vrienden: „Ik geniet eene goede gezondheid, en voel

mij gelukkig. Drie van mijne zonen zijn leden onzer gemeente, en twee anderen van hen arbeiden in de dienst des Evangelies. Hoe duidelijk zegt mij toch mijne dagelijksche ondervinding, dat het waarheid is, wat de Heer beloofd heeft: wie al het goed der aarde om mijns naams en des Evangelies wille opoffert, die zal het honderdvoudig weder ontvangen. Zegeningen van nog oneindig hoogere waardij dan aardsche goederen zijn mij in de dienst van Christus toegevloeid. Ik heb mogen zien, hoe het woord van God in dit land wortel vat, zoodat tot deze zendingsplaats reeds elf gemeenten behooren, en twee of drie andere op het punt staan, zich te vormen. Sommige dezer kuddekens bevinden zich nog wel in den staat der kindschheid, maar anderen zijn tot 40, 70 en zelfs tot 150 leden aangegroeid."

Aan een zijner bloedverwanten, Eustatius Carey, die van het denkbeeld om zendeling te worden zwanger ging, schreef hij den 12 Maart 1812: „Hetzij gij als zendeling naar Indië komen moogt of niet, gij moogt toch gerust gelooven, dat de verkondiging des Evangelies het gewigtigste beroep is, dat gij op aarde kiezen kunt. Vat het aan in het ootmoedig gevoel uwer afhankelijkheid van God, met het oog gerigt op zijne verheerlijking, en Hij zal het u aan zijnen zegen niet laten ontbreken. Wien de Heer de noodige geschiktheid tot dit werk gegeven heeft, die is verpligt, zich aan hetzelve toe te wijden. Het staat niet aan zijne keus, of hij zal of niet, evenmin als het aan de keus der christelijke gemeente staat, of zij hem als verkondiger des Evangelies naar de Heidenen zenden zal of niet. Doet zij het niet, dan ligt de schuld op haar. De behoefte aan arbeiders is in onze dagen oneindig groot. Wanneer er op dit oogenblik 50,000 zendelingen kwamen en zich in het heidenland op evenredige afstanden verspreidden, dan zouden zij toch nog zoo dun in het rond gestrooid zijn, dat men hen naauwelijks zou bemerken. Inderdaad, de oogst is groot, maar de arbeiders zijn nog al te weinige."

Op deze tijden van vertroosting voor het aangezigt des Heeren zoude in Carey's leven weldra weder het uur der beproeving volgen, en wel de zwaarste van al, wat hem tot dusver getroffen had. Hooren wij, wat hij mededeelt in een brief aan den heer Fuller, van den 25 Maart 1812: „De hand van onzen God," schrijft hij, „heeft ons in den laatsten tijd op het smartelijkste getroffen. Onze arme broeder Chamberlain is binnen weinige maanden van drie zijner kinderen door den dood beroofd geworden. Br. Mardon heeft zijne gade en in de vorige week zijn jongste kind verloren. Br. Ward beweent eene geliefde dochter, en Br. Marschmann een dierbaren zoon, welke beide de Heer tot zich geroepen heeft. En in de verloopene week is onze boekdrukkerij met al wat zich daarin bevond door het vuur verteerd, en ons eene schade van ten minste 75,000 tot 80,000 gulden aangebragt. Jammer, dat bij dezen brand onderscheidene belangrijke handschriften zijn vernietigd; ik zal twaalf maanden onafgebroken moeten arbeiden, om weder te herstellen wat het vuur verteerd heeft. Gelukkig heeft de brand geen menschenleven gekost, en hebben wij onze drukpersen kunnen redden. Het verlies der handschriften van vertalingen in de Telinga-, Carnata-, Seikh-, Sanskrit- en Assamtaal is wel het gevoeligste; maar wanneer men, hoe ongaarne men ook daartoe komt, een weg voor de tweede maal moet bewandelen, dan doet men dit toch met grootere bedachtzaamheid, dan zulks de eerste maal geschiedde; ik mag alzoo hopen, dat het werk aan zijne wezenlijke waarde niets verliezen zal. Wij moeten maar weder van voren af beginnen, en zijn alzoo niet moedeloos. Werkelijk ben ik dan ook reeds begonnen met in plaats van de verlorene handschriften nieuwe te bewerken, en ik hoop met het drukken terstond weder te zullen kunnen aanvangen, zoodra onze persen weder opgerigt en nieuwe letters gegoten zullen zijn. „Wees stil en weet, dat ik God ben," deze woorden van

den psalmist (Psalm 46: 11) hebben mij in dezen jammer krachtig versterkt."

Aan een anderen vriend in Engeland, den predikant Robert Hall, schrijvende, voegt hij bij de vermelding dezer ongevallen het volgende: „Wij moeten echter niet alleen op de schaduw-, maar ook op de lichtzijde van dit tafereel zien. Wij hebben thans twaalf tot deze zending behoorende gemeenten, namelijk drie in Hindostan, te Agra, Digga en Patna; vijf in Bengalen, te Dinagepore, Gomalti, Cutwa, Jessore en Serampore, tot welke laatste ook die der nieuwbekeerden te Calcutta behoort; ééne in het koningrijk Orissa; ééne te Rangoon in Birman; ééne op het eiland Java, te Samarang; en ééne op het eiland Mauritius. Verscheidene van dezelve bevinden zich in den staat van vooruitgang, andere zijn kwijnend en ter neder gedrukt. Wij hebben het uitzigt, weldra nog eenige andere gemeenten te zullen oprigten."

In Engeland zoowel als in Bengalen zelf ontwaakte thans een groote en heilzame ijver, om de door het Baptisten-zendelinggenootschap geleden schade zoo spoedig mogelijk weder te herstellen. Ook in dit opzigt bleek de geledene ramp zegenrijk in hare gevolgen te zijn. Want juist in dien tijd had de ijver der Christenen voor de ondersteuning der zendingszaak zulk een magtigen prikkel noodig, en Gods hand maakte nu het ongeval dienstbaar, om de Christenheid op nieuw te wekken tot verhoogde krachtsinspanning voor de uitbreiding des Evangelies in Oost-Indië. Carey schrijft hierover, den 30 Julij 1812, aan zijn vriend Fuller het volgende: „Wij hebben bij deze gelegenheid van velen onzer vrienden te Calcutta, die ons verlies trachtten te vergoeden, de hartelijkste deelneming ondervonden. De predikant Thomason liet terstond eene inschrijvingslijst rondgaan, waarop reeds voor meer dan 8500 gulden ingeteekend is. Des daags na den brand hebben wij dadelijk aangevangen de drukkerij

weder uit de asch op te rigten en nieuwe letters te laten gieten, zoodat wij het drukken reeds weder in zeven Indische talen kunnen aanvangen en hopen mogen, bij het einde des jaars weder in het volle bezit van het verlorene te zullen zijn. Ik ben nu negentien jaar in het zendingswerk bezig, en het schijnt mij toe, alsof wij nu eerst door de eerste bolwerken, die den toegang des Evangelies tot de volken van Indië afsluiten, doorgedrongen zijn."

In een brief van den 15 Maart 1813 aan denzelfden lezen wij: „Nooit was ik zoo met bezigheden overladen als nu. Ik heb zoo even mijne Telinga-spraakleer voor de drukpers gereed gemaakt, terwijl het laatste vel van die der Pundschabi-taal zich onder de pers bevindt; ook is die voor de Carnata-taal bijna voltooid. Ik ben nu begonnen, de noodige bouwstoffen voor de bearbeiding der Kaschmir-, Puschto- en Bilotschi-talen te verzamelen, en tegelijk vereischt het Bengaalsche woordenboek een groot gedeelte van mijnen tijd. Ik verheug mij over dit werk en vind er groot genot in; hoewel mijn arbeiden slechts daarin bestaat, dat ik de eerste steenen uit den weg ruim, en bouwstoffen verzamel voor den arbeid van hen, die na mij komen zullen. Ik heb groote reden tot dankbaarheid aan God; want ik geniet in den kring van mijn gezin, alsook in mijn beroep, een overvloed van zegeningen, zoo als ik geringe nimmer had mogen verwachten. Het werk des Heeren gaat vooruit; de gemeente te Calcutta is thans zeer groot geworden, en wast met iederen dag. De zending heeft, niettegenstaande haar groot verlies, krachtige ondersteuning gevonden; en de werkzaamheden aan de drukpers zijn, nadat wij één jaar verloren hadden, in veel grooteren omvang weder opgevat dan ooit te voren. Wij kunnen wel niet verwachten, zonder lijden door deze wereld te zullen komen; doch alles komt slechts daarop aan, dat wij onze ziel in lijdzaamheid bezitten, en onze bekommeringen op Hem werpen, die beloofd heeft, voor ons te zullen zorgen."

In dezen tijd brak voor de ontwikkelingsgeschiedenis der Indische volken een nieuw en belangrijk tijdperk aan. Na vele merkwaardige beraadslagingen van het parlement, nam Engeland onderscheidene knellende boeijen, waarin de staatsregeling van Indië gekluisterd lag, weg, en baande door het invoeren eener nieuwe mildere wetgeving den weg voor eene hoogere godsdienstige en zedelijke ontwikkeling der Indische natiën. Carey roert deze gebeurtenis kortelijk aan in een brief aan zijne zusters, van den 3 Augustus 1814: „Innig verheug ik mij in de overwinning, die de zaak van God in de laatst gevoerde beraadslagingen van het parlement, bij gelegenheid van de vernieuwing der Indische grondwet, op hare tegenstanders behaald heeft. Ik verwonder mij over de schaamteloosheid, waarmede het zendingswerk door dezen aangerand werd; maar zij zijn ook, tot loon daarvoor, met smaad en schande afgewezen. De zaak des bijbels en der zending is eene zaak van God, en zal ten laatste, tot schande van hen, die zich tegen haar verzetten, de zege behalen. Met vreugde vestig ik mijnen blik in alle rigtingen op de volken rondom mij; ik zie reeds aangevangene of voltooide bijbelvertalingen in 25 van hunne talen in onze woning liggen, en hoop eerlang alle overige talen der Indische volken hiertoe te mogen tellen, opdat zij allen in hunne eigene talen de groote werken Gods mogen vernemen."

In een lateren brief telt Carey 26 verschillende vertalingen des Nieuwen Testaments met name op, die ten deele reeds voltooid, ten deele onder zijne handen waren, en voegt daarbij: „Hoe zou ik mij verheugen, indien het met mijnen geest zoo goed stond als met mijn ligchaam. Ik geloof, dat ik den Heer Jezus mijn vertrouwen heb geschonken, en ik weet nog dagelijks niets anders te doen, dan mijne arme ziel aan dezen Heiland van zondaren ter bewaring en leiding over te geven. Doch waarover ik het meest moet klagen, is het gebrek aan liefde tot Christus, dat ik dagelijks in mij

bespeur. Dat inwonen des Geestes, 'twelk zoo menig kind van God gevoelt, die bestendige oefening in de wegen Gods, die honger en dorst naar geregtigheid, die de ziel van het Christendom uitmaakt, is mij naauwelijks bekend; en wanneer ik dit een en ander al bij aanvang gevoel, het duurt echter te kort, dan dat ik het als een wezenlijk bestanddeel van mijn karakter kan beschouwen. Ik leid een werktuigelijk leven; ga iederen dag van den eenen arbeid aan den anderen, zonder daarbij die innerlijke geestkracht te ontwaren, die de uitoefening van onzen pligt tot een zalig genot maakt."

Van jaar tot jaar groeide Carey's ijver aan en breidden zich zijne plannen uit, om het heil der menschheid te bevorderen. Zijne liefde wenschte, in steeds ruimeren en ruimeren kring, der menschheid in hare tallooze godsdienstige en zedelijke behoeften te hulpe te komen. Dit is juist de groote winst, die eene naauwkeuriger kennismaking met de zendingszaak oplevert, dat zij de verachtelijke banden der bekrompene zelfzucht verbreekt en in het hart des menschen al meer en meer zulk een geest van allesomvattende liefde ontwikkelt, dat niets, wat mensch heet of de menschen betreft, hem vreemd blijven kan. De ware menschenliefde ziet zich nergens grenzen gesteld, buiten welke zij hare werkzaamheid niet zou uitstrekken. „Zie ik op de onmetelijke landstreken rondom mij, die zich hier voor ons opdoen," zoo schrijft hij den 14 October 1815 aan Dr. Ryland, „dan voel ik mij gedrongen, onze waarde broeders in Engeland ernstig te bidden, toch niet in een klein-koopmanachtigen geest, volgens een afgeknipt plan, het getal der bestaande zendingsposten naar dien maatstaf te bepalen, dien het slot der rekening van uw genootschap u misschien aanbiedt; maar veeleer al uw vlijt daarop te rigten, dat de jaarlijksche inkomsten steeds vermeerderd worden, opdat gij aan de dringende eischen, die de Voorzienigheid u doet, moogt beantwoorden. Laten uwe zendingsplannen maar uitgestrekt en groot genoeg

zijn, dan zal ook het christelijk publiek zijne bijdragen daarnaar inrigten; maar beperkt gij uwe plannen, dan zullen onvermijdelijk ook uwe jaarlijksche inkomsten verminderen. De vertalingen der heilige Schriften zijn nu zoo talrijk geworden, dat dit werk eene hooge beteekenis heeft verkregen. Onder het genadig bestuur van God hebben wij nu te Serampore een aanzienlijk getal taalgeleerden uit alle gedeelten van Indië bijeengebragt, die zich met het werk der overzetting bezig houden, en die, zoo zij ontslagen werden, niet gemakkelijk weder alzoo vereenigd konden worden. Deze mannen maken de eerste ruwe overzetting der heilige Schriften in hunne bijzondere volkstalen, terwijl sommigen de Bengaalsche, anderen de Hindostansche, en nog anderen de Sanskritsche vertaling des Nieuwen Testaments tot grondslag hebben, al naar dat zij deze of die taal beter verstaan. Daarbij overleggen zij met elkander en met andere punditen, die sedert eene reeks van jaren als correctors bij de pers gebezigd zijn en de heilige Schriften bijna van buiten kennen. Op deze wijze verkrijgen wij de juiste eigenaardigheid van iedere taal. Daarna zie ik het geheel na en maak daarin die veranderingen, welke noodig zijn. Eindelijk wordt de vertaling aan verschillende menschen uit ieder afzonderlijk volk voorgelezen, ten einde de proef te nemen, of zij haar inderdaad goed verstaan. Het aantal der Indische talen is waarlijk veel grooter, dan ik en anderen tot dusver gedacht hebben. Want wij gingen van de vooronderstelling uit, dat in het noorden en westen van Indië de Hindoe- of Hindostansche taal algemeen gesproken werd. Maar wat wij tot nu toe slechts als verscheidenheid van tongvallen beschouwd hebben, dat zijn inderdaad verschillende talen; wel is waar, alle uit denzelfden stam, het Sanskrit, gesproten, maar toch in hare innerlijke zamenstelling en woorduitgangen zoo verschillend gevormd, dat de inwoners van aaneen grenzende landen elkander niet verstaan. Daar echter de woordenschat

van al deze talen onderling veelal even groot is, ben ik zonder veel moeite in staat, de juistheid der vertalingen te beoordeelen, en wordt het mij mogelijk, eene taak te volvoeren, die voor hem, wien het Sanskrit en de afwijkende woordbuigingen der verwante talen niet bekend zijn, ten eenenmale onmogelijk zijn zou."

Ter dezer plaatse moeten wij, helaas, melding maken van eene onaangename briefwisseling, gevoerd tusschen de zendelingen van Serampore en het zendelinggenootschap in Engeland. In het jaar 1817, toen de zending de schoonste voortgangen maakte, ontstond eene noodlottige spanning, die tien jaren later de zendelingen tot het besluit bragt, om zich geheel van het moedergenootschap te scheiden en onafhanlijk hunnen weg te gaan. Het zendelinggenootschap namelijk had den wensch uitgedrukt, om een meer bepaald toezigt te hebben op de eigendommen der zending te Serampore, en wilde daartoe eenige Engelsche vrienden uit Calcutta als medebestuurders dier bezittingen erkend hebben. Met dit voorstel konden de zendelingen te Serampore zich niet vereenigen; zij lieten daarom bij de Deensche regering eene eigendomsoorkonde opmaken, waarmede nu van de andere zijde het zendelinggenootschap niet tevreden was. Nu volgden van beide zijden ophelderingen omtrent dit teedere punt, waardoor de zaak wel een tijdlang in haar loop gestuit en de wonde eenigzins verzacht werd, doch het hoofdverschil onopgelost bleef. Daaronder moest wel het wederzijdsch vertrouwen, dat de grond is, waarop het bestaan van het zendingwezen berust, geschokt worden. Toen zich nu in den loop des tijds allengs andere huishoudelijke moeijelijkheden opdeden, kwamen de zendelingen te Serampore in het jaar 1827 tot het besluit, om den band, die hen tot nu toe met het genootschap in Engeland verbonden had, te verbreken, en zich tot eene zelfstandige vereeniging te verheffen. Wij gaan, na de vermelding van dit voorval, die hier ter plaatse

behoorde en waarop wij later zullen terugkomen, voort in de mededeeling van 'tgeen onzen vriend Carey in 't bijzonder betreft.

Aan den heer Dr. Ryland schrijft hij den 23 October 1820: „Sedert eenigen tijd ben ik bezig met het oprigten van een genootschap voor den landbouw in Indië. De echtgenoote van den gouverneur-generaal, Lady Hastings, heeft mij tot deze onderneming opgewekt, en zoo werd den 14 September eene landbouw-vereeniging gesticht, die reeds ongeveer 50 leden telt. Velen der aanzienlijkste Hindoes zijn tot haar toegetreden; en ik durf hopen, dat zij weldadig voor dit land werken en den tijd voorbereiden zal, wanneer de inwoners, volgens de voorspelling, hunne zwaarden in ploegijzers, hunne speren in sikkelen veranderen zullen. Voor eenigen tijd zond de koning van Denemarken den broeders Marschmann, Ward en mij ieder een gouden medaille met een eigenhandig schrijven, waarin Z. M. hare welwillende goedkeuring onzer werkzaamheden uitdrukt en ons voor ons Hindoe-collegie te Serampore een openlijk gebouw aanwijst, 'twelk vroeger door een aanzienlijk staats-beambte werd bewoond."

In een brief van den 4 Julij 1822 meldt Carey zijnen vriend Ryland, dat tusschen hem en de zendelingen van andere kerkgenootschappen de volkomenste eensgezindheid plaats vindt, en dat de zegen van God op al hunne werkzaamheden rust. „In de omstandigheden der inboorlingen," zoo vervolgt hij, „is eene groote verandering gekomen. Er worden thans te Calcutta drie dagbladen in de Bengaalsche en één in de Persische taal uitgegeven. In deze worden door de inboorlingen zelve onderscheidene tot het Heidendom en het Christendom betrekkelijke zaken openlijk besproken, en vele gruwelen der afgodendienst aan het licht gebragt, die anders nimmer tot openlijke bekendheid zouden gekomen zijn. Eene levendige begeerte om kostelooze scholen voor het volk te

openen, ontwaakt steeds meer onder de inwoners, en hunne invloedrijkste leiders nemen in gemeenschap met menschlievende Europeanen een werkdadig aandeel aan dezelve."

Aangaande verschillende smartelijke en verblijdende ervaringen geeft Carey in een brief aan den heer Ryland, van den 18 Julij 1823, het volgende berigt: „Gij hebt zeker reeds vernomen, dat onze broeder Ward gestorven is. Gelijk zijn leven, zoo was ook zijn sterven eene verheerlijking van het Evangelie, dat hij beleed. Doch zijn verlies valt ons zwaar. Nog zwaarder is het voor mijn vaderhart, dat mijn zoon Felix plotseling uit dit leven weggenomen werd. Hij verschafte ons bij de herziening der bijbelvertalingen hoogst belangrijke diensten, en dit werk rust nu weder op mijne schouders. Ook de wakkere zendeling Schröter, die in de dienst van het Episcopaalsche zendelinggenootschap stond, is vroegtijdig reeds in de eeuwige rust ingegaan. Hij heeft vele geschriften nagelaten, die ik nu herzie en voor de pers in gereedheid breng. Zij bestaan meest uit verstrooide bouwstoffen voor eene spraakkunst en een woordenboek der Tibetaansche taal. Daarenboven werd mij door de regering bij mijn tegenwoordig beroep nog een nieuwe post opgedragen, namelijk om de regeringsbesluiten uit het Engelsch in de Bengaalsche taal over te brengen."

In een volgenden brief, van den 22 December van dat jaar, aan denzelfden, maakt hij melding van een ongelukkigen val, waardoor één zijner voeten zoo zwaar gekneusd was, dat hij verscheidene weken lang te bed moest blijven, en vervolgt dan: „Terwijl ik in October het bed hield, kwam zulk eene menigte water van de westelijke heuvels neder, dat de geheele landstreek meer dan 40 uren in de lengte en breedte daardoor ten eenenmale overstroomd werd. De Ganges breidde zijne wateren in alle rigtingen uit, en ook Serampore stond acht dagen lang onder water, zoodat in een wijden omtrek alle woningen der inboorlingen instortten,

hunne kudden weggespoeld werden, en de inwoners slechts op de heuvels en op boomen hunne redding vinden konden, op welke nogtans duizenden van honger omkwamen. De zendeling Jetter bezocht ons op zijne terugreis van Burdwan en hing ons het aandoenlijkste tafereel op van de grenzenlooze ellende, die deze watersnood over den geheelen omtrek verbreid had. Hij zelf had drie dagen lang honger moeten lijden, voordat hij iets te eten had kunnen bekomen.

„Het zendingswerk is uitgebreider, en, zoo als ik geloof, gezegender dan ooit te voren. Er zijn nu ook arbeiders van andere kerkgenootschappen bij hetzelve aangesteld, en ik verheug mij, te mogen zeggen, dat wij in hartelijke liefde verbonden zijn in des Heeren werk, en elkander gaarne de behulpzame hand bieden. Ook zijn er thans meisjesscholen opgerigt, en het ontbreekt niet aan ondersteuning."

In een brief van den 6 Julij 1824 meldt hij zijnen vriend Ryland, dat hij ten gevolge van zijn laatsten zwaren val zes maanden lang niet zonder hulp eener kruk had kunnen voortkomen, doch desniettemin, Gode zij dank, in staat geweest was, met den stroom zijner veelvuldige werkzaamheden van den eenen dag tot den anderen voorwaarts te zwemmen. „Daarenboven," schrijft hij, „moest ik ook nog de uitgave van het tweede deel van Roxburgh's Flora Indica bezorgen, welke nu afgedrukt is. Terwijl ik in huis opgesloten was, werd ik met eenparigheid van stemmen tot president van het genootschap tot bevordering van den landbouw in Indië gekozen; en daar reeds voor twee jaar op officiële wijze der regering onder het oog gebragt was, dat het gebrek aan timmerhout hier te lande zoo groot was, dat in de bestaande behoeften niet meer kon voorzien worden, zoo werd ik tot medelid van eene Commissie voor de houtcultuur gekozen, die de middelen moet zoeken uit te vinden, om in dit gebrek te voorzien. Er zijn alzoo plannen ontworpen, om op

de beste wijze nieuwe bosschen in Indië aan te leggen en de oude in stand te houden."

In dezen tijd werd aan zijn hart eene diepe wonde toegebragt door de omstandigheid, dat achtereenvolgens onderscheidene zijner vrienden, met welke hij tot dusver eene levendige briefwisseling gevoerd had, door den dood van de aarde afgeroepen werden. Reeds voor eenigen tijd was zijn dierbare vriend, de predikant Fuller, gestorven, die 30 jaren vroeger zulk een krachtig aandeel aan de oprigting van het Baptisten-zendelinggenootschap genomen en in dit lange tijdsverloop door voortdurende werkzaamheid zijn ijver voor de bevordering van het werk van Christus in de heidenwereld veelvuldig betoond had. Nu ontving hij ook de treurmare van het overlijden van een anderen ijverigen stichter des genootschaps, den heer Dr. Ryland, met wien hij sedert Fullers dood de briefwisseling voortgezet had. „Het komt mij voor," schrijft Carey den 9 December 1825, „alsof mij alles weggestorven is, wat mijn hart nog aan het vaderland bond. Er zijn nu in Engeland maar zeer weinige leeraars meer overig, met wien ik vroeger bekend was, en ook mijne familiebetrekkingen aldaar zijn voor het grootste gedeelte weg. Mijn oud dierbaar vaderland komt mij weldra voor als een wit vel papier, waarop voor mij niets meer geschreven staat: kwam ik nog eens derwaarts terug, dan zou ik geheel nieuwe vriendschapsbetrekkingen moeten aanknoopen. Doch dat kan en zal nu nimmermeer geschieden, hoewel ik overtuigd ben, dat velen mij daar met vreugde ontvangen zouden. Maar mijn hart is nu voor altijd met Indië verbonden, en hoewel ik van zeer geringe nuttigheid ben, toch smaak ik hier de zoetste genoegens, en, hoewel ik slechts weinig voor Indië doen kan, toch verheug ik mij in de vele geestelijke zegeningen, die hier door anderen uitgestrooid worden. Mijn Bengaalsch woordenboek is nu gereed; het beslaat drie compres gedrukte deelen in 4to en heeft mij verscheidene

jaren lang in mijne snipperuren bezig gehouden. Ik mag hopen, dat het iets bijdragen zal om het aanleeren der Bengaalsche taal gemakkelijker te maken en den volgenden zendelingen een werk te verkorten, dat gewoonlijk het onaangenaamste in het zendelingsberoep is."

TIENDE HOOFDSTUK.

LAATSTE LEVENSJAREN VAN CAREY. TERUGBLIK OP HET VERLEDENE. LAATSTE ZIEKTE EN DOOD. CAREY'S UITERSTE WIL. OPMERKINGEN OVER ZIJN LEVEN EN KARAKTER DOOR EEN VAN ZIJNE ZONEN. KORTE BEOORDEELING ZIJNER VEELVULDIGE VERTALINGSWERKZAAMHEDEN. EENIGE BIJDRAGEN TOT SCHILDERING VAN ZIJN KARAKTER.

Carey's laatste gevaarlijke val had voor zijne gezondheid gevolgen nagelaten, die hij niet weder te boven komen konde. Hierbij voegden zich van tijd tot tijd verschillende gebreken des ligchaams, die hem voorspelden, dat het einde zijner loopbaan met snelheid naderde. Hij vatte daarom zonder verwijl zijn werk der bijbelvertalingen weder met denzelfden ijver op, die tot dusver al zijn overigen zendelingsarbeid gekenmerkt had. Slechts was hij meer dan vroeger er op bedacht, om den wijden kring zijner werkzaamheden allengs in te krimpen en al zijne kracht aan de bearbeiding van sommige der gewigtigste Indische talen te wijden. Eene bijzondere zorg besteedde hij aan de Bengaalsche vertaling van het Nieuwe Testament. Hiermede had hij zijne vertalingswerkzaamheden begonnen, en de laatste herziening van dien arbeid werd juist met zijn dood gesloten. Een pijnlijken tusschenarbeid te midden van het weefsel dezer zegenaanbren-

gende werkzaamheden gaf de onaangename briefwisseling, die hij verscheidene jaren lang in naam zijner ambtgenooten over de trapsgewijze scheiding hunner zendingscolonie van het moedergenootschap voeren moest. Met zijne beschouwingen over deze zaak waren vele zijner vrienden in het vaderland niet geheel tevreden. Het kan niet ontkend worden, dat Carey meer dan een van zijne medearbeiders eene eigenaardige bevoegdheid had, om onafhankelijk van het moedergenootschap en zelfstandig in het zendingswerk op te treden; ook behoeven de zendingsvrienden in Europa zich eigenlijk geen oogenblik te beklagen, wanneer hunne zendingsposten in de heidenwereld de een na den ander allengs onder den zegen Gods tot zulke kracht en zelfstandigheid geraken, dat zij de tot dusver genotene ondersteuningen hunner vrienden in Europa niet langer noodig hebben. Maar zulk eene nieuwe verhouding moest nimmer op den weg van eischen en afgedwongen toegeven, maar steeds op dien van wederkeerig broederlijk overleg tot stand gebragt worden. En heeft dan, vragen wij, eene grijze zorgdragende moeder alle regten op hare dochter verloren, wanneer deze ten eenigen tijde tot bewustzijn van eigene krachten en zelfstandigheid is opgegroeid? Zonder twijfel had Carey zich omtrent den aanvang van het zendingswerk in Indië eene verdienste verworven, zoo als slechts weinige zendelingen bekomen, en waarin hij velen zijner broederen als een navolgenswaardig voorbeeld is voorgegaan. Hij was het eerst met zijn gezin, vol vertrouwen op zijnen God, uitgegaan in de duistere heidenwereld, zonder bepaalde toezegging van voortdurende ondersteuning van de vriendenvereeniging, die zich in het vaderland rondom hem verzameld had, te hebben bekomen. Hij had in Indië langen tijd zich en de zijnen door den arbeid zijner handen onderhouden en de zending als een teeder kind op zijnen schoot opgekweekt. Hij had vrijwillig zijne aangekochte bezitting ten voordeele der zendingszaak

laten varen en zich in eene nieuwe woonplaats, te Serampore, met zijne vrienden kommerlijk beholpen. Hij had het aanzienlijk bedrag zijner inkomsten, die hij als ambtenaar van de regering bekwam, aan het zendingswerk overgegeven, en dit was alzoo zijn meest eigenlijk levensberoep geworden. Maar ook de vereeniging zijner vrienden in het vaderland had naar vermogen het hare gedaan, en onder Gods zegen het heilaanbrengend werk met blijmoedigheid helpen voortzetten. Bovendien zou, naar menschelijk inzigt, de voortduring eener wederkeerige verhouding van broederlijk hulpbetoon ook daarom voor beide partijen heilzamer geweest zijn, dewijl de kracht en zegen der ongeschokte biddende liefde in het vaderland den boden van Christus in de heidenwereld meer voordeel aanbrengt, dan in letters en cijfers kan uitgedrukt worden; en dewijl aan den anderen kant de terugwerkende heilzame invloed van het zendingswerk op de kerk van Christus in het vaderland grooter nut uitwerkt, dan bij eene scheiding der zendingsposten van de kerk kan verkregen worden. Doch wie weet, wat bij zulke veranderingen meermalen Gods bedoeling zijn moge? Wie zal de dieper liggende gevolgen doorzien, die ook langs dezen weg voor de verbreiding van het Evangelie van Christus moeten verkregen worden?

Wij keeren nu tot het verhaal aangaande de laatste levensjaren van onzen vriend terug.

In een zijner brieven aan zijne zusters, van den 5 Junij 1830, meldt hij: „Sedert achttien maanden had ik gedurig aan nieuwe aanvallen van koorts te lijden, die mijne krachten zeer verzwakt hebben. Dikwijls dacht ik, dat de tijd van mijn heengaan op handen was; en de Heer gaf mij genade, zoodat ik al mijn eeuwig heil alleen in Gods barmhartigheid door onzen Heer Jezus Christus vinden mogt. Ik heb ondervonden, dat in het offer, 'twelk Hij gebragt heeft, eene volkomene verzoening geschonken wordt, en dat ik juist

daarom, dewijl aan ieder, die in Hem gelooft, een eeuwig leven toegezegd is, met ootmoedig vertrouwen het uur durf te gemoet zien, waarin allen, die bemind zijn in den Geliefde, als verzoenden en geregtvaardigden tot het deelgenootschap aan de erve der heiligen in het licht komen zullen."

Op soortgelijke wijze drukt hij zich in dien tijd uit in een brief aan zijnen derden zoon Jabez: „Ik ben heden 70 jaren oud," schrijft hij, „en sta als een gedenkteeken der goddelijke barmhartigheid nog op mijne plaats, ofschoon ik bij het terugzien op mijn verloopen leven veel, zeer veel vind, waarom ik mij voor God in het stof verootmoedigen moet. Mijne werkelijke zonden zijn talloos; mijn verzuim in het werk des Heeren was groot, en ik heb zijne zaak niet zóó voorgestaan, zijne eer niet zóó gezocht, als ik had moeten doen. Desniettegenstaande heeft Hij mij tot op dit oogenblik in zijne dienst gehouden. Slechts in het bloed van Christus vind ik mijn deelgenootschap aan Hem, en nu durf ik hopen, door Hem in genade in zijn hemelsch koningrijk te zullen worden opgenomen. O, hoezeer verlang ik, nog meer geheiligd te worden naar den inwendigen mensch, nog vlijtiger alle christelijke deugden te beoefenen, nog getrouwer mij aan zijne dienst toe te wijden, en vruchten der geregtigheid voort te brengen tot eer van den Verlosser, die zijn leven voor mij heeft opgeofferd. Dat zoenoffer, 'twelk Hij aan het kruis gebragt heeft, is de eenige grondslag mijner hoop; en op dezen grond bouw ik tevens mijne onverstoorbare verwachting, dat alle beloften Gods vervuld, dat de afgodendienst, het Mohamedanisme, het ongeloof onder alle volken der aarde verdelgd, dat aan den oorlog, de onderdrukking en de slavernij in alle hare vertakkingen een einde gemaakt, en dat het rijk van onzen Heiland onder alle volken opgerigt worden moet en zal. Deswegens bid ik ook voor den vrede van Jeruzalem; niet bloot om het einde van

vijandelijke botsingen tusschen de verschillende christelijke godsdienstpartijen, maar om de heerschappij van die algemeene liefde, welke het Evangelie eischt, en welke ook het Evangelie alleen in de harten der menschen vermag te plaatsen."

In een lateren brief, van den 27 Julij 1833, schrijft hij aan zijne zusters: „Dit is welligt de laatste brief, dien gij van mij ontvangt. Eene week geleden heb ik eene zoodanige verandering ondervonden, dat ik die voor den doodelijken stoot moest houden; daarom verzamelden zich reeds al mijne kinderen rondom mijn sterfbed. Doch sedert dien tijd ben ik bijna op wonderdadige wijze weder tot het leven ontwaakt; ik kan echter niet verwachten, dat deze toestand lang zal duren. De wil des Heeren geschiede. Vaartwel, dierbare zusters, totdat ik u in eene betere wereld wedervinde!"

In een laatste schrijven aan zijne zusters, van den 25 September 1833, meldt hij haar: „Nadat ik verscheidene maanden lang in zoo groote zwakheid ter neder gelegen heb, dat ik alle denkkracht scheen verloren te hebben en naauwelijks nu en dan een woord konde spreken, kan ik nu weder op mijn bed overeind zitten en soms een vel drukproef der heilige Schriften doorlezen. Mijn binnenste is rustig. Ik geloof, met de hoofdzaak staat het goed, en ik ben nu tot de heenreis gereed. Het uur van vertrek laat ik aan mijnen God over."

Onder dusdanige afwisseling gingen de laatste levensdagen van onzen voortreffelijken vriend voorbij, totdat hij den 9 Junij 1834 in het geloof aan zijnen Heiland getroost en zalig mogt ontslapen.

In de uiterste wilsbeschikking, door hem nagelaten, ontzeide hij zich en de zijnen alle aanspraak op de belangrijke bezittingen der zending te Serampore, vermaakte aan het daar bestaande Hindoe-collegie zijne aanzienlijke en in

menig opzigt kostbare verzameling van voorwerpen uit de natuurlijke geschiedenis, en drukte slechts den wensch uit, dat, terwijl hij al het overige der zendingszaak ten eigendom liet, uit de opbrengst van zijne aanzienlijke boekverzameling, voor zoo ver deze voor het zendingswezen van geen dadelijk belang mogt zijn, zijnen zoon Jabez een legaat van 1800 gulden mogt uitbetaald worden, daar God zijnen anderen zoon, Jonathan, in het tijdelijke genoeg gezegend had, om geene verdere ondersteuning te behoeven. Met betrekking tot zijne begrafenis verordende hij, dat die zoo eenvoudig mogelijk moest worden gehouden, en dat een zeer eenvoudig grafschrift, op een gewonen steen gebeiteld, de plaats moest aanwijzen, waar zijn stoffelijk deel ter aarde was besteld.

Wij willen hier eenige mededeelingen omtrent zijne verschillende werkzaamheden en zijn karakter laten volgen, die wij aan zijnen zoon Jonathan te danken hebben.

„Als medelid van den zendingspost te Serampore,” zoo schrijft deze, „had mijn vader voornamelijk de roeping, om de heilige Schriften in de Indische talen over te brengen, en dáár zoowel als te Calcutta het Evangelie te verkondigen. Zijne talrijke bijbelvertalingen zijn bij het publiek bekend. Daaraan wijdde hij het grootste gedeelte van zijnen tijd; ook spaarde hij geene moeite, haar de grootst mogelijke volkomenheid te schenken, waarbij hij van elk gepast hulpmiddel en van elken goeden raad dankbaar partij trok. Nevens dezen vertalingsarbeid was hem opgedragen, niet slechts zijne taalkundige voorlezingen in het fort William te houden, maar ook alle verordeningen der regering in de taal des lands over te zetten. Met dezen arbeid verbond hij de verzameling en vervaardiging van spraakkunsten en woordenboeken, van welke sommige hem zeer veel moeite veroorzaakten. Gierig was hij in den eigenlijken zin des woords op zijnen tijd, en

overviel hem des nachts de slaap te midden van zijnen arbeid, dan zocht hij het verzuimde door des te ijveriger werkzaamheid weder in te halen. Drie taalleeraars waren steeds bij afwisseling den ganschen dag door met hem aan het werk; de een was er des morgens vroeg tot aan het ontbijt; de tweede verving dezen tot aan het uur, waarop hij zijne voorlezingen moest houden; en daarna arbeidde een derde met hem in den namiddag.

„Prediken deed mijn vader te Serampore zoowel als te Calcutta altijd gaarne. Hij verkondigde het Woord in de Engelsche en in de Bengaalsche taal, en wijdde des avonds een uur aan hen, die de waarheid zochten te kennen. Het onderzoek der natuur verschafte hem altijd groot genot en was zijne ontspanning van de dagelijksche bezigheden. Zijne verzameling van ertsen en andere voorwerpen der natuur was aanzienlijk. Nog belangrijker was zijne verzameling van planten, daar de plantenkennis zijn gemoed altijd magtig aantrok; ook bleef zijn tuin en de bearbeiding daarvan eene uitspanning voor hem tot in zijne laatste levensdagen. In zijn tuin genoot hij de zaligste oogenblikken van wetenschappelijke en godsdienstige overpeinzing. Men raakte zijn oogappel aan, wanneer men zijn tuin op eenige wijze beschadigde. Hier had hij de zeldzaamste verzameling der voornaamste gewassen van het Oosten aangelegd; en om die verzameling zoo volledig mogelijk te maken, schreef hij talrijke brieven aan beroemde plantenkenners en dreef met hen een bestendigen ruilhandel van zeldzame gewassen. Het was aandoenlijk te zien, met welken weemoed mijn vader van dezen plek zijner stille genietingen afscheid nam, toen de uiterste ligchaamszwakheid hem daartoe noodzaakte, nadat hij zich langen tijd nog op een karretje met vier raderen daarin had laten rondtrekken.

„Aan alle zaken, die het welzijn des lands betroffen, nam hij gaarne een werkzaam aandeel. Gelijk hij eene ver-

eeniging tot bevordering van den landbouw bestuurde, zoo was hij ook een werkzaam medelid van een genootschap voor den tuinbouw, en had het genoegen, te mogen zien, dat de uitstekendste mannen des lands zich daaraan als leden aansloten en deszelfs nuttig doel met alle krachten zochten te bevorderen. Ook het Aziatisch genootschap had in hem een werkzaam medelid gevonden, daar hij zijne geestesgaven en geleerdheid gaarne in alle rigtingen tot bevordering van wetenschappelijke ontwikkeling aanwendde. Inzonderheid echter ging het hem ter harte, er toe mede te werken, dat allengs de gruwelijke en afgrijselijke tooneelen der afgodendienst uit het land weggedaan werden. In verbindtenis met eenige invloedrijke mannen drong hij bij de regering op de afschaffing van den veelvuldigen kindermoord aan, en hij smaakte de vreugde van zijn wensch vervuld te zien: de regering verbood ten strengste het verdrinken der kinderen in den Ganges bij de beruchte plaats te Sangor, alwaar van dien tijd af eene militaire wachtpost geplaatst werd, om deze afschuwelijke gewoonte van het Hindoesche bijgeloof te verhinderen. Eveneens was hij een der eersten, om met de nadrukkelijkste vertoogen de regering te bewegen, de bekende Sutti, of het verbranden der weduwen met de lijken van hunne echtgenooten, af te schaffen; en hij trachtte uit de godsdienstige schriften der Hindoes zelve de bevoegdheid der regering tot zulk een verbod te bewijzen. Ook hierin genoot hij de vreugde, van de algemeene afschaffing van dezen gruwel in Britsch-Indië te mogen beleven. Niet minder droeg hij het zijne krachtig daartoe bij, dat de regering tot het besluit kwam, om den zoogenaamden pelgrim-tax, volgens welken de toegang tot de vereerde plaatsen van het Hindoesche bijgeloof met eene belasting aan de regering betaald moest worden, alsmede de bijdragen, die de regering tot dusver voor de herstelling en het onderhoud van heidensche afgodstempels gegeven had, af te schaffen.

„Jegens alle klassen des volks gedroeg hij zich zacht en minzaam; boven allen echter waren zij, die tot de huisgenooten des geloofs behoorden, dierbaar aan zijn hart; gaarne nam hij deel aan hun lief en leed; kwam bereidvaardig, voor zoo ver hij het met de kleine geldsom, die hij ter zijner beschikking hield, konde doen, den noodlijdenden in hunne behoeften te hulp, en ook wanneer hij zelf niet helpen kon, dan werd toch niemand zonder goeden raad en troost door hem weggezonden.

„Hij had van natuur een levendig gemoed en een helderen geest, en bezat de eigenaardige gave, om in gezelschap met anderen leerzaam en belangwekkend te zijn. Zijne grondbeginselen waren vast en bepaald, en nimmer ontzag hij zich, om zijne overtuiging rondborstig uit te spreken. Het eedzweren streed tegen zijn geweten en hij veroordeelde luide de ligtzinnigheid, waarmede door de regering eeden werden afgenomen. Hij zelf kon er nooit toe komen, een eed te zweren, al ware ook het grootste verlies aan deze weigering voor hem verbonden geweest.

„Naauwelijks had mijn vader de laatste herziening van het Bengaalsche Nieuwe Testament ten einde gebragt, toen hij bespeurde, dat nu zijn werk hier beneden voleindigd was, en dat hem verder niets overbleef dan te wachten op den wil zijns Heeren. Dikwijls plagt hij met zijnen geest tot den aanvang van het zendingswerk in Indië terug te keeren en uit te roepen: welke groote dingen heeft toch de Heer gedaan! Van zijne eigene werken sprak hij steeds met groote bescheidenheid, en hij beschouwde zich als een onnutten dienstknecht, die zich onvoorwaardelijk aan de genade van zijnen Heer en Heiland moest overgeven. Dikwijls klaagde hij gedurende zijne ziekte over zijne nutteloosheid, en vreesde steeds, anderen tot last te zijn. In dezen werkeloozen toestand werd hij dikwijls door zijne vrienden, die hem hoog schatten en lief hadden, bezocht: en toen eens een van hen, een predi-

kant, met wien hij zeer bevriend was, hem vroeg, hoedanig zijne hoop was met betrekking tot de toekomende wereld? gaf hij ten antwoord: „Ik kan juist niet zeggen, gewaarwordingen van hooge vreugde en geestvervoering in mijne ziel te hebben, maar ik vertrouw op de beloften mijns Heeren, en wensch mijne eeuwige belangen aan zijne verzorging over te geven, mijne hand in zijne hand te leggen, gelijk een kind met zijnen vader doet, en mij door Hem te laten leiden, zoo als en waarheen het Hem behaagt." In deze gemoedsstemming bleef hij gedurende zijne krankheid. Zijne ligchaamszwakte nam van dag tot dag toe, maar zijn gemoed bleef zich steeds gelijk; stil en tot God gekeerd wachtte hij, tot zijn laatste uur sloeg, om hem voor altijd uit de banden des doods te verlossen."

Tot zoo ver de opmerkingen van een zijner zonen over het leven en karakter des onvergetelijken vaders.

Spoedig na de vestiging van Carey en zijne medearbeiders te Serampore, werd een aanvang gemaakt met de uitvoering van het veelomvattende plan, de vervaardiging van bijbelvertalingen in alle Indische talen. Door aller zamenwerking moest dat groot ontwerp volvoerd worden. In den loop van vijfentwintig jaren mogt het hun, onder Gods zegen, dan ook gelukken, grootere of kleinere gedeelten van het Oude en Nieuwe Testament in *veertig* verschillende talen van Indië over te brengen. Men kan niet verwachten, en de zendelingen beweren het ook geenszins, dat zij zich van al deze talen eene grondige kennis verworven hadden. De wijze, waarop zij bij dezen vertalingsarbeid te werk gingen, is door de zendelingen in hunne berigten met naauwkeurigheid beschreven. Elke dezer vertalingen werd door een taalkundigen inboorling vervaardigd, die de taal, waarin hij de heilige Schrift overbragt, als moedertaal sprak en tevens met eene of meer andere talen bekend was, zoodat hij de hierin

reeds bestaande vertalingen als grondtekst kon gebruiken. Deze vertalers zaten en werkten met elkander in dezelfde kamer, en waren alzoo in staat, om in twijfelachtige gevallen elkanders raad en hulp in te roepen. Daarna werden de vertalingen door een der zendelingen met elkander vergeleken en naauwkeurig nagezien, waarop dan Dr. Carey ze nog aan eene algemeene herziening onderwierp en er alzoo de laatste hand aan legde. Tot zulk eene beoordeelende herziening stond hem juist niet altijd eene volledige kennis der taal, waarin de overzetting vervaardigd was, te dienste, maar met behulp der Sanskritsche taal benevens een paar der voornaamste hiervan afgeleide talen, die hij grondig verstond, verzekerde hij zich van de getrouwheid der overzettingen.

Het spreekt van zelf, dat bij zulk eene vertalings- en herzienings-methode de volkomenheid op verre na niet bereikt kon worden; desniettemin hebben toch deze vertalingen als eerste proeven eene groote waarde en verdienen den lof der getrouwheid in eene boven verwachting hooge mate.

Carey's karakter kenmerkt zich door verscheidene sterk te voorschijn komende trekken, die ons de innigheid van zijn Christenzin en zijne bijzondere geschiktheid voor het zendingswerk duidelijk leeren kennen. Moedige beradenheid, geduldige volharding en ootmoedige eenvoud schijnen ons toe, de grondtrekken van het bewonderenswaardig beeld uit te maken, dat zijne levensgeschiedenis ons voor oogen stelt. Door deze vereenigde karaktertrekken is hij een navolgenswaardig voorbeeld voor de Christus-boden in de heidenwereld geworden. Er was in 't algemeen niets weifelends, onzekers, twijfelachtigs in geheel zijne denk- en handelwijze. Zijn blik wist in ieder voorkomend geval ras en zeker dát te onderscheiden en uit te vinden, wat juist nu noodig was, en zonder dralen was dan bij hem de gedachte tot daad geworden.

Hij koos altijd met vastheid en juistheid, en kon ook in elk voorkomend geval voor iedereen met bepaaldheid uitspreken, wat hij wilde en niet wilde; en, wat hij als zijne levenstaak beschouwde, dat zette hij steeds met onbezweken volharding door. Dan was hem geen gevaar te dreigend, geen offer te zwaar, geene inspanning te groot; veeleer vond hij juist in de magt der hindernissen, die zich op zijnen weg plaatsten, slechts een des te grooteren prikkel, om ze in de kracht van Christus met welberaden moed te overwinnen. Deze welberadenheid werd door hem reeds in de dagen zijner jeugd op velerlei wijze aan den dag gelegd. Hij zelf plagt dikwijls te verhalen, dat hij als knaap was gewoon geweest, bij voorkeur juist op zulke boomen te klauteren, wier takken voor ieder zijner kameraden te rank waren. Eens was hij bij zulk een ondernemen uit een hoogen boom deerlijk gevallen, zoodat hij aan vele plaatsen des ligchaams zwaar gekneusd was. Maar naauwelijks was hij, na gedurende verscheidene weken veel pijn uitgestaan te hebben, weder zoo ver hersteld, dat hij het ouderlijk huis verlaten kon, toen zijn eerste gang naar denzelfden boom was, ten einde het vogelnest, dat hij vroeger daaruit had willen halen, nu in bezit te krijgen.

Met dezelfde hartstogtelijkheid, waarmede hij vroeger de wereld en hare begeerlijkheden gediend had, gaf hij zich ook over aan de indrukken, welke de lezing des Evangelies op zijne ziel gemaakt had. Van nu af was hij met geheel zijn hart den geloove in Christus gehoorzaam geworden; nu begon hij het woord van God met onverdeelden ijver te bestuderen, en elke nieuwe waarheid, die zich daarin aan zijnen geest ontdekte, bereidde hem eene zielevreugde, gelijk aan de vreugde desgenen, die een grooten buit wegdraagt. Vooral was het er hem om te doen, bij al zijne nasporingen Gods bedoelingen met hem duidelijk te leeren inzien, en, zoodra hij wist, wat Gods wil was, dien ook met een eenvoudig hart te volgen, zonder zich angstig er over te be-

kommeren, waarheen de gehoorzaamheid aan God hem leiden mogt. In het Evangelie van Christus was het inzonderheid de voorstelling der allesovertreffende liefde van God jegens de menschenkinderen, die zijne ziel met onweerstaanbare kracht tot zich trok, en hem weldra tot de alles in belangrijkheid te boven gaande overtuiging bragt, dat het de hoogste roeping zijns levens was, deze liefde van God tot de menschen aan geheel de wereld bekend te maken. Daar Gods uitdrukkelijke wil hem dit tot pligt gemaakt had, zoo kon hij ook geen oogenblik aan den gelukkigen uitslag van iedere dusdanige onderneming twijfelen, geschiedde zij slechts in kinderlijke gehoorzaamheid aan Hem. Hoe vroeg of hoe laat en in welke mate deze uitslag zich mogt openbaren, en welke zwarigheden, moeiten en gevaren met de volvoering van dit werk verbonden mogten zijn, dat kon hij rustig aan zijnen God geheel overlaten. De eenige hoofdzaak hierbij achtte hij slechts te zijn, dat zich het hart onverdeeld en zonder eenig voorbehoud aan dit werk van God overgave. Hij beschouwde alzoo het zendelingsberoep als eene door God zelven hem opgelegde taak, en deze taak te volbrengen, daartoe achtte hij zijn leven niet te dierbaar. De veelvuldige tegenspoeden, die de eerste jaren van zijn zendelingsleven in Indië kenmerkten, het zware huiselijke lijden, dat gedurende zoo vele jaren den last van zijn beroep nog veel zwaarder maakte en boven alles zoo menige verijdelde hoop op de bekeering der Heidenen, die hem somtijds tot moedeloosheid toe dreigden neder te drukken, vermogten hem toch geen oogenblik in zijn besluit te doen wankelen, om aan de uitbreiding der kennis van Christus onder de Heidenen zijne uiterste krachten te wijden.

Den onwetenden volken van Indië de heilige Schriften des Ouden en Nieuwen Verbonds in handen te geven, beschouwde hij als zijn hoogste levensdoel, en geen beroep in de wereld, hoe glansrijk, invloedrijk en weldadig het ook

mogt kunnen zijn, zou hij tegen dit werk hebben willen verruilen. Hiermede zich bezig houdende, achtte hij elke zwarigheid gering, hoe geweldig zij zich ook tegen hem mogt verheffen. Vele talen moesten tot dit doel aangeleerd worden. Wel was hij zich bewust, dat hem geene ongemeen groote maat van geestesgaven geschonken was, en in den aanhoudenden strijd met eene natuurlijke neiging tot rust viel hem het leeren van talen moeijelijk; maar hij aarzelde geen oogenblik, om alle talen van Indië met kracht aan te grijpen, ten einde ze aan zijne grootsche levenstaak dienstbaar te maken. Hem ontbraken bij dezen arbeid alle gewone letterkundige hulpmiddelen, die in Europa den leerling in de talen bij iedere schrede te dienste staan; maar ook dit weerhield hem niet; hij had zich voorgenomen, om voor alle Indische talen spraakkunsten en woordenboeken te vervaardigen, en in deze drooge en geestdoodende bezigheid, wanneer het noodig was, zijn geheele leven door te brengen, ten einde zóó allengs nader te komen aan het verheven doel, namelijk, dat het licht der bijbelsche openbaring in den duisteren nacht des Heidendoms ontstoken werd. Dat hij daarbij zeer spaarzaam met zijn tijd moest huishouden, laat zich ligt begrijpen. Doch daar hij voor iedere afzonderlijke bezigheid een bepaald gedeelte van den dag had afgezonderd, en zich van deze vastgestelde orde door niets afbrengen liet, was hij in staat, de meest uiteenloopende werkzaamheden in juiste evenredigheid nevens elkander voort te zetten en te voltooijen, zonder dat het een door het ander gestoord werd. Op deze wijze gingen zijne verschillende bijbelvertalingen nevens al zijne overige beroepsbezigheden wel langzaam, maar toch met vasten tred vooruit; totdat na eene reeks van jaren het aantal reusachtige en toch gelukkig voltooide werken tot zulk eene hoogte was aangegroeid, dat men, bij het lezen der levensgeschiedenis van dezen man, in allen ernst vraagt: hoe was het mogelijk, dat een éénig man binnen zulk een kort tijds-

verloop, kampende tegen zoo vele bezwaren, en bij gemis van de onmisbaarste hulpmiddelen, zóó veel heeft kunnen tot stand brengen? Maar onuitputtelijk geduld en onverdroten standvastigheid verzekerden hem de overwinning over alle bezwaren. Eens zeide hij tot een zijner vrienden: „Mijn waardste, mogt het na mijn dood ooit iemand invallen, om van mij eene levensschets te willen schrijven, dan wil ik u een kenmerk noemen, waaraan gij zult kunnen merken, of hij mij goed beoordeeld heeft. Stelt hij mij namelijk voor als een man, die het zich bij zijnen arbeid zuur vallen liet, dan schrijft hij waarheid; maar al wat hij meer over mij schrijft, dat is te veel gezegd. Ik kan mij bij mijn werk afpijnigen, ik kan al wat ik ondernomen heb onverdroten voortzetten; aan deze eigenschap heb ik ook naast den zegen van God alles te danken."

Maar een van de eigenaardigste trekken van zijn karakter bestond in den grooten eenvoud van zijn hart en leven. Deze eenvoud zijner ziel was bij hem niet zoo zeer gave der natuur, als wel meer het gevolg der eenvoudige en vaste grondbeginselen zijns levens, die hij met onwankelbare trouw aanhing; en vandaar dat deze karaktertrek hem even eerwaardig als beminnelijk maakte. Deze eigenschap bezorgde hem niet minder de bepaalde hoogachting der aanzienlijken, dan het volle vertrouwen der armen en geringen; en terwijl hij door den geleerde eerwaardig geacht werd, wist hij zich tegelijk de meest ongedwongene toegenegenheid des kinds te verwerven. Met één woord, deze karaktertrek verspreidde over zijn geheele wezen eene eigenaardige aantrekkelijkheid.

In de wetenschap wilde hij slechts van daadzaken en resultaten der ervaring hooren; daarom hield hij in de natuurkennis, die zijn lievelingsvak was, zich aan Linneüs, terwijl Buffon in zijne oogen geene waarde had. En zóó oordeelde hij ook in zaken van godsdienstige kennis en christelijk le-

ven. Geene theoriën jaagde hij na, maar hij las de heilige Schrift met de eenvoudige gezindheid van een opmerkzamen leerling, ten einde zich uit haar te laten onderrigten en leefregelen voór zijn gedrag op te zamelen. Vanwaar en bij welke gelegenheid hij de waardigheid van Doctor (in de godgeleerdheid?) bekomen hebbe, weten de berigtgevers van zijne levensbijzònderheden ons niet te zeggen. Zijne wijze van prediken was ongemeen eenvoudig; slechts twee gezigtpunten waren het, waaruit hij steeds ieder onderwerp beschouwde: zijn hart en zijn Evangelie: deze twee, in hun levend verband tot elkander, gaven hem altijd stof voor zijne prediking. De onnaspeurlijke behoefte van den geest, het hart en het leven des menschen aan de ééne, en de onnaspeurlijke rijkdom der kennis van Jezus Christus aan de andere zijde; dit waren de groote keerpunten, rondom welke zich al zijne godsdienstige toespraken bewogen. Zijne wijze van zich uit te drukken was niet minder eenvoudig, maar daarbij iets verwaarloosd, en meer eene ontboezeming van het oogenblik, dan de vrucht van naauwgezette voorbereiding. Hij zeide zelf, nooit in zijn leven eene preek te hebben geschreven, en zich zelfs hiertoe geheel buiten staat te gevoelen. Intusschen leefde hij onafgebroken in de bijbelsche waarheid, en bezat eene eigenaardige vaardigheid, om het bijbelwoord, waarmede hij zoo grondig bekend was, op iedere voorkomende levensomstandigheid toe te passen.

In den omgang met anderen bezat hij slechts in geringe mate de gave des gespreks. Hij zelf was zich dit gebrek bewust en plagt er zich meermalen over te beklagen. Gebeurde het echter, dat men met hem over zaken, de zending betreffende, kwam te spreken, dan leefde alles in hem op, en hij werd spraakzaam en welsprekend. Spraakzaam en minzaam was hij ook bij uitnemendheid in zijn verkeer met armen en met kinderen. Nimmer kon hij er toe komen, in het gesprek met anderen zich bij nietsbeduidende zaken op

te houden en daaraan zijn tijd te verspillen. Dan brak hij liever het gesprek af en keerde naar zijne bezigheden terug. Wat meer losheid in den omgang en wat grooter gemakkelijkheid, om zich aan anderen aan te sluiten, zou ongetwijfeld het verkeer met hem aangenamer gemaakt hebben. Maar hij dacht schielijk en sprak gemeenlijk met groote vrijmoedigheid de eerste indrukken zijner ziel uit. Vleitaal was hem van nature reeds tegen de borst; ook kon hij zich in de gewone woorden van bloot uiterlijke wellevendheid en zoogenaamde complimenten niet best vinden; en zoo dikwijls hij buiten zijne gewone wijze van doen en spreken kwam, beging hij zulke in het oog vallende vergrijpen tegen de wellevendheid, dat hem alle lust benomen werd, de proef nogmaals te wagen. Daarenboven was over geheel zijn wezen eene ongekunstelde goedhartigheid verspreid en eene weekheid van gemoed, waardoor hij ligt op doolwegen had kunnen geraken, zoo hij niet onder de heerschappij van de grondbeginsels des Christendoms gestaan had. Deze gemoedelijkheid deed hem zich en het zijne bereidvaardig ten offer brengen, om den Heer en de menschheid te dienen, en gaf niet zelden in beslissende oogenblikken zijns levens aan zijne besluiten den doorslag. Hij zelf was met deze eigenaardigheid niet onbekend, en liet zich daarover eens tot een zijner vrienden aldus uit: „Broeder Swan, ik ben voor het opvoedingswerk niet geschikt, omdat ik geen „neen" zeggen kan. Ik liet mij overhalen, leeraar te Mouldon te worden, alleen omdat ik geen „neen" zeggen kon. Ik ging naar Leicester; alleen omdat ik geen „neen" zeggen kon. Ik ben een zendeling geworden, omdat ik geen „neen" zeggen kon." Deze weekheid van gemoed is niet zelden met groote geestkracht verbonden. Het is een gebrek, dat aan de deugd grenst. Wij verheugen er ons over, dat Carey geen „neen" zeggen kon, toen hem de drang des geestes tot het zendingswerk naar Indië trok.

Deze eenvoud des harten openbaarde zich in geheel zijn leven. De eenvoudige, wezenlijke, onopgesmukte Evangeliewaarheid was de grondslag zijner hoop, het steunpunt en de troost zijner ziel. „Ik zie niets in mijn vervlogen leven," zoo schreef hij aan een zijner vrienden na eene zware ziekte, „waarop ik mij zou kunnen verlaten; en eene, ieder oogenblik zich vernieuwende behoefte mijns harten dringt mij, om mijne arme ziel in de handen van mijnen Zaligmaker aan te bevelen. Mogt gij mij overleven, en het kunnen verhoeden, dan verzoek ik u dringend, dat men met mijnen naam geen lofprijzend bijvoegsel verbinde, als b. v. „de getrouwe dienaar van God," of iets dergelijks. Alle zulke uitdrukkingen zouden ten mijnen opzigte slechts eene onwaarheid in zich bevatten. Word ik ten laatste slechts door den Heer aangenomen, dan ben ik zeker, dat alle lof daarvoor van het begin tot aan het einde bij uitsluiting aan de genade van God toekomt; terwijl *mij* niets anders dan schaamte en verootmoediging past." Met zulke gevoelens heeft hij, wiens leven en werken wij hebben medegedeeld, zijnen loop hier op aarde voleindigd, terwijl hij op de genade van onzen Heer Jezus Christus ten eeuwigen leven onafgewend zijn oog gevestigd hield. Zulke gevoelens lezen wij ook in de woorden, die, volgens zijn vroeger uitgedrukt verlangen, op zijne grafzerk gebeiteld staan:

WILLIAM CAREY,

Geboren den 17den Augustus 1761,

Gestorven den 9den Junij 1834.

'K ZINK, HULPLOOS IN MIJ ZELF, GELOOVIG IN UW ARMEN;
MIJN UITZIGT IS ALLEEN OP 'T GODDELIJK ERBARMEN.

NASCHRIFT.

Wij twijfelen niet, of onze lezers zullen met belangstelling de levensbijzonderheden vernomen hebben van een' man, wiens naam met hoogachting moet genoemd worden door ieder, die ijver voor de zaak van Gods koningrijk, waarachtige godsvrucht en meer dan gewone bekwaamheden weet te waarderen. Ons doel met het bewerken dezer levensgeschiedenis was vooral: opwekking der deelneming aan de zendingszaak bij velen onder ons, die tot nog toe met haar weinig bekend en daardoor omtrent haar meer of min onverschillig waren. Bedriegen wij ons niet, dan is tot dat doeleinde de kennismaking met het leven en werken van Dr. William Carey bijzonder geschikt. Hoedanig een geest het is, die in den echten zendeling leeft; welke krachten en bekwaamheden het zendingswerk vordert; wat al tegenstand en bezwaren een Evangeliebode onder de Heidenen te bestrijden heeft; hoe de arbeid des geloofs en der liefde toch eenmaal, zij het ook na lang en moeitevol verbeiden, heerlijke vruchten draagt; dit en veel meer nog, waardoor het zendingswerk van onderscheidene zijden in het licht geplaatst wordt, zagen wij ons in Carey's geschiedenis voor oogen gesteld. Het is niet noodig, dat wij dit een en ander hier nog eens opzettelijk aanwijzen; ieder lezer heeft dergelijke opmerkingen in over-

vloed bij zich zelven kunnen maken. Maar wij willen, in het belang der zaak, die wij zoo gaarne door alle Christenen als de heiligste zaak der menschheid behartigd zagen, kort en eenvoudig uitspreken, waarom en hoe de Evangelieverbreiding onder de Heidenen door ieder onzer moet bevorderd worden. Wat wij bedoelen, is vervat in de nu volgende stellingen.

1°. *Voor de heidenwereld is het dringende behoefte, dat er zendelingen, veel meer zendelingen dan tot dusver, tot haar afgevaardigd worden.*

Wanneer wij van de heidenwereld spreken, dan bedoelen wij die *achthonderd millioenen* onzer natuurgenooten, die nog nimmer iets gehoord hebben van „den eenigen naam die onder den hemel gegeven is, door welken de menschen zalig worden.” Zóó groot schat men toch het getal dergenen, die nog wandelen in de duisternis des heidendoms. Voegt men bij dit getal honderd vijftig millioen Mohamedanen en zes millioen Joden, dan bevindt men, dat nog geen vierde gedeelte van de tegenwoordige bevolking der aarde (driehonderd millioen) eene christelijke bevolking mag genoemd worden. Van die acht- of negenhonderd millioenen nu gaat eene stem tot ons uit: „Komt over en helpt ons!” Want diep te beklagen is de toestand der heidensche natiën.

Velen verkeeren in een staat van verwildering en verdierlijking, die aan het ongeloofelijke grenst. Hunne godsdienstbegrippen zijn duister, verward, onzinnig. Zij aanbidden òf redelooze dieren òf levenlooze steenen en ruwe stukken hout. Algemeen verbreid is het geloof aan hekserij en tooverij. Zij leven gestadig in onmenschelijken oorlog met andere stammen. De meest onnatuurlijke wreedheden, als menschenoffers, kindermoord en het gulzig verslinden van menschenvleesch, zijn onder hen in zwang. Bij de bewoners der Markiezen-eilanden (een eilandengroep in de Stille Zuidzee) wordt de krijg dikwijls „met geen ander doel ondernomen,

dan om menschenvleesch te bekomen; want de gevangen en verslagen vijanden worden zonder omwegen gebraden en gegeten. Alle kannibalische gruwelen zijn bij hen in zwang; vriend en vijand wordt geslagt, bij hongersnood zelfs vrouw en kind. Zij hebben de gewoonte, den in het gevecht verslagen vijanden spoedig eenige gaten in het hoofd te slaan, en het uitvloeijende bloed te drinken eer het stolt. De vrouwen hebben eene even sterke begeerte naar menschenvleesch als de mannen, en zijn zelfs wel, in weerwil van hare moederlijke liefde, die zij anders betoonen, in staat, bij schaarschte van voedingsmiddelen, met gevoellooze wreedheid daarvoor hare eigene kinderen om te brengen *)." Niet minder ontzettend zijn de gruwelen, die nog heden ten dage op vele der Fidsjie-eilanden (mede in de Zuidzee), namelijk op die, waar het Evangelie nog niet doorgedrongen is, plaats hebben. „In eene slang vereeren zij hunnen god, aan wien zij tevens kinderen en kleinkinderen toeschrijven, wier getal steeds aangroeit. En ofschoon er bij de inwijding van een nieuwen tempel, voor de vereering van hunnen god, van 5 tot 10 en meer menschen ter zijner eere geslagt en gekookt worden, zoo meenen zij toch, dat hun god zich niet om de wereld bekommert, maar dat er daarentegen booze geesten zijn, die bestendig op aarde rondwaren, en dag en nacht de menschen met allerlei boosheid en kwalen bezoeken. Ten einde hunne tempels van genoegzame offers te voorzien, voeren zij onophoudelijk krijg, waarbij de afschuwelijkste tooneelen plaats grijpen. Men houwt den ongelukkigen gevangene lid voor lid af, totdat het leven den overgebleven romp verlaten heeft. In het in stukken houwen der geslagten of verslagenen mun-

*) J. A. Groen, A.J.Zn., Handleiding bij de Christelijke Zendingskaart (Leiden, 1854), blz. 433. Wie de ellende des Heidendoms en den zegen, dien het Evangelie den volkeren brengt, nader wil leeren kennen, leze dit voortreffelijk werk.

ten de afgodspriesters vooral uit. Vooreerst worden de voeten, dan de onderbeenen, vervolgens de schenkels afgehakt, enz., de stukken zorgvuldig in boombladeren gewikkeld, in den oven gelegd en gebraden. Vroeger hadden de Fidsjie-eilanders de gewoonte, om de krijgsgevangenen gebonden en in eene zittende houding levend in den braadoven te werpen, opdat het vleesch door deze meer langzame bereiding des te zachter wezen zou. Zoo werden eens 30 gevangene kinderen levend, in manden van kokosbladeren gebonden, in de hoogte geheven, om in den wind tot overwinningsteeken en van den bloedigen krijg te strekken. Door de schommeling van de boomen werden de jonge schepseltjes gedurig daartegen geslingerd, totdat hun hartverscheurend geschrei weldra in de stilte des doods eindigde. Anderen werden als schijven om naar te schieten voor de kinderen der overwinnaars gebruikt, die dan hunne pijlen op hen aanlegden. In vele gevallen worden de kinderen door hunne ouders genoodzaakt, menschenvleesch te eten; ja, om de nakomelingschap te zekerder de begeerte naar zulk een afschuwelijken maaltijd in te planten, laat men de zuigelingen reeds aan een stuk menschenvleesch zuigen. Bejaarden, zwakken en zieken worden dikwerf aan den hongerdood prijs gegeven, levend begraven of in de zee geworpen ten prooi van de haaijen. Sterft een opperhoofd, dan worden al zijne vrouwen verworgd. Menschenschedels worden als drinkschalen gebruikt *)." Moet ons het hart niet ineen krimpen bij het vernemen dezer gruwelen? Moeten wij niet erkennen, dat dáár dringende behoefte bestaat aan de kennis van den Eenigen Waarachtigen God en Jezus Christus zijnen Zoon, opdat zij, die dood zijn in de zonden en misdaden, mogen opgewekt worden ten leven? Of zullen wij nog met sommigen blijven spreken van den schuldeloozen toestand dier eenvoudige natuurmenschen, die zich geluk-

*) Groen, t. a. p., blz. 374.

kig gevoelen in hunne kinderlijke godsdienst en door ons niet moeten gestoord worden in hunne bekoorlijke rust? Die liefelijke natuurstaat der heidensche volken is niets anders dan een droombeeld, eene zelfbegoocheling van eene soort zich zoo noemende humanisten, wier onkunde aan den wezenlijken toestand openbaar wordt, zoodra men de oogen opent, om te zien waar en wat Heidendom is *).

't Is waar, niet overal treedt het Heidendom in zulk eene stuitende, afgrijsselijke gedaante voor onze oogen. Er zijn heidensche volken, die op zekeren trap van wetenschappelijke ontwikkeling staan, die eene zekere mate van uiterlijke beschaving en kunstvaardigheid bezitten, bij voorbeeld de Chinezen en de Hindoes. En toch zijn zij bij het gemis dier echte beschaving, die het Christendom aanbrengt, diep ellendig.

De Chinezen, hun getal bedraagt driehonderd zestig of tachtig millioen, zijn een arbeidzaam en vindingrijk volk. De drukkunst, het kompas en het buiskruid waren bij hen vele eeuwen vroeger dan in Europa bekend. Hun landbouw, hun koophandel en hunne fabrieksnijverheid zijn van aanbelang. De kunst van lezen en schrijven is onder hen zoo algemeen als onder geen volk ter wereld. Boeken hebben ze in menigte en tot ongeloofelijk lage prijzen. Hun staatsbestuur is hecht en vast. Maar de Chinezen staan sedert eeuwen op denzelfden trap in kunst en wetenschap; hun huiselijk, maatschappelijk en staatkundig leven is als versteend in doode vormen, en onder het uiterlijke van wellevendheid verbergen zij een verraderlijk en wreed, valsch en listig karakter. Het ouderlijk gezag wordt door hen geëerbiedigd, zoo als bij geen volk op aarde; maar 't is niet de ware ouderliefde, die

*) Verg. L. J. van Rijn, Waar is ellende, waar heil op aarde bij menschen en volken? Beantwoord door berigten van een ooggetuige ('s Hertogenbosch, 1851), blz. 13 en volg.

door het Christendom geplant wordt in de harten der kinderen; 't is slaafsche onderwerping, die door de wet wordt afgedwongen; en de Chinees is kruipend jegens zijn meerdere, tiranniek jegens zijn mindere. Onder hen bestaat de slavernij, en dikwijls verkoopen ouders hunne eigene kinderen als slaven. Het vrouwelijk geslacht ondergaat de diepste vernedering. Van de meisjes, die er dagelijks geboren worden, wordt een groot gedeelte door de ouders om het leven gebragt. Zoo zegt men, dat te Peking alleen jaarlijks 9000 vrouwelijke kinderen worden omgebragt, en dat een doodenkar daar dagelijks de straten doorkruist, om de overtollige kinderen dood of levend op te nemen en naar den doodenkuil te brengen.

Maken de Chinezen bijna een derde gedeelte uit van de gansche bevolking der aarde; het getal der Hindoes, die geschat worden op tweehonderd millioen, bedraagt ongeveer een zesde gedeelte. De landstreken, die zij bewonen, onderscheiden zich door ontzagchelijk hooge gebergten, verbazend groote rivieren, uitgestrekte vlakten en bosschen, een weelderigen plantengroei en eene groote verscheidenheid van dieren *). „Naar het uitwendige mag Indië een beschaafd land heeten. Landbouw, veehoederij, kunsten, fabrieken, wetgeving, bestuur zijn er op geregelden voet. In de steden vindt men winkels, pakhuizen, kantoren, kooplieden, makelaars, bankiers, scholen, goudsmeden, juweliers, manufacturiers, passementwerkers, zijdewevers, enz. enz. Zij staan onder geregeld bestuur van overheden, en de policie bewaart er goede orde. Een Hindoesch dorp is eene maatschappij, zoo goed geregeld als de beste in Europa. De geriefelijkheden des levens, de gezellige omgang, het huiselijk leven worden in Indië even zoo goed genoten als bij ons. Doch meer moet men ook hier niet verwachten. Fijn gevoel, hoogere begin-

*) Groen, t. a. p., blz. 132.

selen van zedelijkheid en de daaruit voortvloeijende handelingen en inrigtingen, de uitvloeisels van het Christendom, zou men in Indië te vergeefs zoeken. En zoo kan men zeggen, dat barbaarschheid en beschaving er op zonderlinge wijze met elkander vermengd zijn. Vandaar de afhankelijke en vernederende toestand der vrouw, die haar uitsluit van het verwerven van alle kennis, die haar nog in kindschen leeftijd tot het huwelijk dringt, haar verhindert ooit een tweede huwelijk aan te gaan, haar blootstelt aan allerlei gevaren van zedelijken en physieken aard, of wel haar aan den brandstapel prijs geeft. Vandaar het ombrengen van kinderen, om den geslachtsboom niet bezoedeld te zien; het tot den hongerdood dwingen van schuldenaars; het vonnissen door middel van ordaliën of godsgerigten; het bestaan van duivelbezweerders enz. *)." Langzaam en schoorvoetende is de Engelsche regering er toe gekomen, om aan vele gruwelen des Heidendoms in Britsch-Indië perk en paal te stellen; onder anderen aan het verbranden der weduwen op den brandstapel, die het lijk van haren heer en echtgenoot verteerde: waaromtrent een van staatswege ingesteld onderzoek aan 't licht gebragt had, dat alleen te Calcutta en in den naasten omtrek, in een tijdverloop van acht jaren, 3379 vrouwen den dood in de vlammen gevonden hadden. Maar er geschieden nog heden ten dage in het uitgestrekte Hindostan duizende gruwelen, die de regering tot nog toe òf niet durft òf niet kan verhinderen. Wie heeft niet gehoord van de schaamtelooze eeredienst in de Indische tempels, van de ongeloofelijke geldafpersingen, waaraan zich de priesters schuldig maken, van de ontelbare feesten ter eere der afgoden, tot welke honderdduizenden pelgrims van alle oorden zamenvloeijen, om, beroofd van al hun geld, van hunne kleederen dikwijls, huiswaarts te keeren? Wie heeft niet gehoord van de godin Kali,

*) Dezelfde, blz. 133.

wier priesters (de Thugs), door geheel Indië verspreid, in het duister schuilen en, om aan den bloeddorst van hare meesteres te voldoen, den argeloozen reiziger overvallen en worgen? Of van den vreesselijken Jaggernaut, wiens afzigtelijk beeld jaarlijks in feestelijken optogt op een ontzagchelijk grooten wagen wordt voortgetrokken, terwijl duizenden elkander verdringen, om slechts de touwen of de assen te mogen aanraken, ten einde daardoor heilig te worden, ja, zelfs sommigen zich onder de krakende wielen laten verbrijzelen? Wie weet niet van de ongehoorde zelfkwelling en zelfkastijding, die menig Jogi (zoo noemt men hem, die door pijniging des ligchaams een hoogen trap van heiligheid zoekt te bereiken) zich oplegt? Geloofwaardige ooggetuigen verhalen ons van boetenden, die zich aan een touw, met een ijzeren haak door het vel van den rug, boven een vuur lieten heen en weer slingeren; van anderen, die schoenen dragen met zolen, waardoor lange, scherpe spijkers geslagen zijn, zoodat iedere schrede bloedsporen achterlaat; van zulken, die jaren lang naakt op één been stonden, met de armen onbewegelijk boven het hoofd gehouden, zoodat hun het karige voedsel door medelijdende menschen moest in den mond gestopt worden; van een, die veertig dagen lang tusschen vier geweldig groote vuren zat, met de brandende zon als het vijfde boven zich; en weder van een' ander, die de gelofte deed en volbragt, om twaalf jaren onafgebroken te staan, en daarna met de handen boven het hoofd een groot gedeelte van Azië te doorwandelen. Overal in Indië, en vooral aan de bedevaarts-plaatsen, ontmoet de reiziger scharen van heilige bedelaars, die naakt, met asch en vuiligheid bedekt, zich aan dergelijke onzinnige oefeningen overgeven. Het meest in 't oog vallend gedragen zich de vereerders van Schiva. Op de hooge feesten van hunnen god komen zij, de tong met een mes doorboord, of de neusgaten opgescheurd en de lippen doorgesneden, of levende slangen om het lijf gekronkeld, ook wel in optogt met

naakte voeten over gloeijende kolen schrijdende *). Niet zelden vervalt er een in zijn streven naar heiligheid tot zelfmoord, 'tzij hij den hongerdood, 'tzij hij den dood op den brandstapel, 'tzij hij dien in de heilige wateren van den Ganges kiest. Beklagenswaardige waan, jammerlijke verblinding! Maar wanneer die Heidenen zich zoo afpijnigen, om een' vrede te vinden, die alleen dáár genoten kan worden, waar men God dient in geest en in waarheid, is dat dan niet mede eene stem, die zamenvloeit met de tallooze stemmen, welke daar opgaan in het Oosten en Westen en Zuiden en Noorden: „Komt over en helpt ons!" Aan alle zijden, waar wij ook de oogen vestigen op de heidenwereld, vinden wij dringende behoefte aan dat Evangelie, waardoor het waarachtige licht des levens ontstoken wordt en troost en hope gezaaid wordt in de onsterfelijke zielen.

Daartoe nu moeten er zendelingen afgevaardigd worden naar de heidensche landen, en in veel grooteren getale dan tot dusver geschied is. De laatstverloopen halve eeuw heeft onder de Christenvolken een nieuwen ijver voor de uitbreiding des Christendoms onder de Heidenen zien ontwaken. Eeuwen lang had de zendingsgeest in de christelijke kerk maar al te zeer gesluimerd; eeuwen lang hadden de Christenen hunne heilige roeping ten aanzien van de Heidenen maar al te zeer vergeten; en moge er al geen tijd aangewezen kunnen worden, waarin het werk der Evangelieverbreiding onder de niet-christenen geheel stil stond, toch heeft onder anderen de Protestantsche Kerk in de eerste 250 jaren van haar bestaan zich dat werk maar zeer weinig aangetrokken †). Toen Wil-

---

*) Verg. Dr. J. Scherr, Geschichte der Religion. I, blz. 132, 133.

†) Voor de kennis van 'tgeen er in dezen gedaan is, geeft het werkje van Ds. A. T. Reitsma: Geschiedkundig overzigt van de vestiging en uitbreiding des Christendoms op aarde (Gron. 1856) een volledig onderrigt.

liam Carey in Engeland aan den heiligen drang des geestes gehoor gaf, om als Evangeliebode uit te gaan naar Bengalen, toen was het eigenlijke zendingswerk van den nieuweren tijd nog in zijne geboorte. Er is sedert dat tijdstip veel gedaan: meer dan vijftig zendelinggenootschappen hebben zich gevormd in verschillende deelen der aarde; van jaar tot jaar is de ijver toegenomen; ruim drieduizend protestantsche zendelingen arbeiden thans met meer dan tweemaal zooveel helpers uit de inlanders aan de bekeering der Heidenen; en men mag veilig rekenen, dat er in den loop dezer halve eeuw meer zielen toegedaan zijn tot de kerk van Christus dan in de geheele eerste eeuw van 't bestaan des Christendoms. En toch geldt het hier: de oogst is groot, maar de arbeiders zijn weinige. Waren die duizenden zendelingen over de geheele heidensche bevolking gelijkmatig verdeeld, dan zouden er voor elke millioen Heidenen nog maar hoogstens vier zendelingen zijn. Wij Nederlanders hebben in onze Oost-Indische bezittingen ter naauwernood zoo veel zendelingen als er millioenen Heidenen dáár aan het Nederlandsche gezag onderworpen zijn. Hoeveel blijft er alzoo nog voor de christelijke liefde in de heidenwereld te doen overig? Er zijn uitgestrektheden lands op den aardbol grooter dan het werelddeel, dat wij bewonen, waar alomme nog het Heidendom heerscht met al zijne gruwelen en geen Evangelieprediker nog den naam van Christus heeft doen hooren. O, mogt de arbeid der liefde verdubbeld, vertienvoudigd worden!

2°. *Voor de christelijke gemeente is het dure pligt, zendelingen, veel meer zendelingen dan tot dusver, af te vaardigen tot de Heidenen.*

Dat is pligt der *gehoorzaamheid.* De Heer der gemeente heeft haar het gebod gegeven: „*Verkondigt het Evangelie aan alle creaturen!*" Dat gebod was niet voor zijne eerste discipelen alleen, maar evenzeer voor allen, die later door hunne prediking tot het geloof in Hem zouden gebragt worden.

Immers, tot het werk, dat de Heer met dat woord den zijnen te doen gaf, waren eeuwen noodig; daarom deed Hij dit gebod ook vergezeld gaan van de belofte: *„Ik ben met u tot de voleinding der wereld.”* Zal de gemeente nu aan 's Heeren gebod gehoorzamen, dan moet zij zendelingen afvaardigen, dan moet zij steeds op middelen bedacht zijn, haren zendingsarbeid onder de Heidenen te vermenigvuldigen, dan moet zij hare krachten vereenigen tot dat heerlijk doel, dat de aarde vol worde van de kennis des Heeren, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken.

Dat is pligt der *dankbaarheid.* Het is de genade des Heeren, dat *wij* ons verblijden mogen in het heerlijk Evangelielicht. Door zijn liefderijk bestuur zijn ook tot onze vaderen Evangelieverkondigers van elders overgekomen om hen, die knielden voor een hout of steen, te brengen tot de kennis en dienst van den waarachtigen God en Vader in Jezus Christus. O, wanneer wij onzen toestand vergelijken met die der millioenen, die nog heden ten dage in den duisteren nacht des heidendoms verkeeren; wanneer wij al de zegeningen der christelijke beschaving, waarin wij ons verblijden mogen, den rijkdom van troost en kracht en hope, die wij volop mogen genieten, ons voor den geest brengen, dan moeten onze harten wel brandende in ons worden van dankzegging, en wij vragen: wat onderscheidt ons? Maar de dankbaarheid maakt het ons dan ook ten pligt, om dienzelfden schat van zegeningen eveneens te brengen tot hen, die er nog van verstoken zijn, en wat wij om niet ontvangen hebben, ook te geven om niet. Voorwaar, de christelijke gemeente zou zich den zegen des Christendoms ten eenenmale onwaardig betoonen, zoo zij niet deed wat hare hand vindt om te doen ter verbreiding van het heil, dat voor de menschheid ontkiemt uit het geloof in den Zone Gods. Gevoelt zij zich echter aan den Heer innig verbonden, dan zal het gevoel van dankbaarheid voor zijne weldaden haar

al wat zij doet, nog steeds als te weinig en te gering doen voorkomen, om aan zijne liefde ook maar eenigzins te beantwoorden.

Ja, inderdaad veel te weinig en te gering, al wat zij doet; want door eeuwenlang verzuim heeft de christelijke gemeente eene eeuwenoude schuld op zich geladen, zoodat het voor haar in den allereigenlijksten zin pligt der *schuldbetaling* wordt, den Heidenen het Evangelie van Gods genade te brengen. Sedert de dagen, toen een Willebrord, een Bonifacius en anderen, die na hen over zee en land herwaarts kwamen, het Christendom plantten binnen de landpalen der Duitschers en Friezen, verliepen er ruim tien eeuwen, in welke de Christenheid hare roeping omtrent de heidenwereld bijna scheen te hebben vergeten. En ach! was het maar bij een verzuimen der heilige roeping gebleven! „Bij de schuld van verzuim heeft zich eene schuld, die gruwelijk is, gevoegd. De blanke man heeft den olijfkleurigen en den zwarten onder de brandende zon, op eene verschroeide aarde, voor zich doen arbeiden, voor zich doen kruipen, voor zich doen bloeden; hij heeft den koperkleurigen van zijne akkers en weiden verjaagd. Hij heeft den naam van het christelijk Europa stinkende gemaakt in Azië, in Afrika, in Amerika, en op alle eilanden. Hij heeft den naam van Christus doen lasteren door al de Heidenen, die hem hebben gehoord. Hij heeft den Heidenen gebragt brandewijn, opium en de afschuwelijkste ziekten. Hij heeft hem met glaskralen verleid, hunne kinderen te verkoopen. Wij gedenken de *eerste gruweldaad van Europa* in Amerika, als de vaan der Christenen een moordvaan was, als duizenden, die zich als kinderen met stokjes verdedigden, voor slagzwaarden en vuurwapenen vielen. Spanjaarden wedden voor een spel, wie in de minste slagen een onschuldigen inboorling in stukken zou houwen. Wij gedenken *Europa's tweede gruweldaad* in hetzelfde wereld-deel, als zij duizenden van negers, als slagtvee in schepen

geladen en met ketens overladen, van Afrika's kusten derwaarts overbragt, om met hun zweet en bloed en tranen te woekeren. Tot voor vijftig jaren had zij zich over ruim twee millioen negerslaven uitgestrekt. Alleen tusschen de jaren 1823 en 1832 liepen niet minder dan 325 erkende slavenhaalders uit de haven van Havannah, naar Afrika's kusten; van dezen kwamen er 236 terug, en bragten 100,000 slaven aan; de overige 89 waren op zee genomen of vergaan. De arme zwarten, die hun dood in de golven vonden, waren zeker de ongelukkigsten niet! Wij gedenken *Europa's derde gruweldaad* in Amerika; de inboorlingen van Noord-Amerika, eens een volk van veertien millioenen, door Europeesch geweld tot op twee millioenen versmolten.... Wij gedenken, wat wij wenschten te vergeten, de mishandelingen, het gruwelijk onregt en de godslasterlijke beleedigingen door Hollandsche boeren den Hottentotten aangedaan — en.... Dan genoeg — wij gevoelen ook deze schuld der boete bij de schuld der dankbaarheid aan onzen Verlosser; wij zijn begonnen die eenigzins te betalen; God helpe ons! Hij helpe ons, den bloedigen rug des Heidens te wasschen van de striemen, door ons Christenen hem geslagen. De blik op Hem, door wiens striemen wij genezen zijn, make ons telkens meer getrouw *)." Niemand onttrekke zich aan deze schuldbetaling door te zeggen: aan die euveldaden ben ik toch niet medepligtig; wat mij te bekommeren over 'tgeen vroegere geslachten jegens de menschheid misdreven! Veel liever zij God gedankt, dat onze handen rein mogen zijn van bloed; maar laat ons het niet uit het oog verliezen, dat de schuld der vaderen als eene onzalige erfenis op ons hunne kinderen is overgegaan, eene

---

*) Waardig om gelezen en behartigd te worden is de Redevoering, waaruit wij bovenstaande plaats met eenige verkorting overgenomen hebben, van N. Beets: Des Christens schuld aan den Heiden (Haarlem, 1848).

erfenis, die wij niet mogen weigeren als de onze te erkennen, en dat naar goddelijk regt op ons rust de dure pligt, hunne schuld te delgen, zoo 't immer mogelijk is. De schuld ook *onzer* vaderen! Want langer dan twee eeuwen is Nederland in het bezit geweest van de kostelijkste overzeesche koloniën; langer dan twee eeuwen heeft Nederland zich verrijkt met den arbeid en het zweet van de inboorlingen dier gewesten, en ach! hoe weinig heeft Nederland aan zijne roeping gehoor gegeven, om hun voor al dien arbeid en al dien aardschen rijkdom, den kostelijksten schat, de hemelsche zegeningen des Christendoms in ruiling te geven! En denken wij aan Suriname, aan de slaven — de veertigduizend slaven, tot op den dag van heden nog zuchtende onder het juk van Nederland! o, dan moet ons wel het aangezigt gloeijen van schaamte, en diep gevoelen wij het: wij zijn schuldenaars voor God en de menschheid, den Heidenen van Oost en West; God en ons geweten roepen ons op tot afdoening der schuld; mogt nu slechts al wat in ons is volvaardig zijn, hun, die nog verre van God zijn, het Evangelie des levens te brengen.

3°. *Ieder Christen is heden ten dage in de gelegenheid om aan de Evangelieverbreiding onder de Heidenen mede te werken.*

Niet ieder Christen kan, niet ieder Christen mag zelf uitgaan tot de Heidenen, om hun het Evangelie te verkondigen. In een' zendeling worden bij ootmoedig geloof in den Zaligmaker en hartelijke liefde tot Hem en door zijnen geest gewekte liefde tot de menschheid, velerlei gaven en bekwaamheden naar ligchaam en geest vereischt, welke niet ieders bezitting zijn. Daarenboven niet allen zijn in die maatschappelijke omstandigheden geplaatst, dat zij vaderland en woonplaats en betrekkingen mogen verlaten, om zich te begeven naar gindsche verre oorden. God heeft in zijne groote huishouding aan ieder zijner menschenkinderen een' kring aangewezen,

waarin hij werken moet, 'tzij hier, 'tzij elders; en wél hem, die *in zijnen werkkring*, hoe beperkt, naar den menschelijken maatstaf gemeten, die dan ook zijn moge, getrouw bevonden wordt. Ook in ons midden is overvloedige gelegenheid om nuttig te werken voor het koningrijk van Jezus; ook hier moeten nog vele ongeloovigen, vele zondaren, vele naamchristenen door het woord en den wandel der opregte belijders des Heeren voor zijne dienst gewonnen worden. Zijt verbreiders van Christus' naam ieder in uwen kring, o gij die blaakt van ijver voor Hem, maar niet kunt, niet moogt gaan tot de Heidenen in ver verwijderde landen: en let er op, wat gij bovendien nog op andere wijze voor dezen doen kunt. Wanneer een onberaden drift — zoo wij ons dit voor een oogenblik mogen voorstellen — om als Evangelisten uit te gaan tot gindsche Heidenen, elkeen, onverschillig of hij tot dit heilig werk roeping van den Heer bezat of niet, aangreep, dan zou de orde in Gods huishouding verbroken en de gemeente des Heeren, in plaats van opgebouwd, verstoord worden. Maar *dit* ware te wenschen, dat toch meerderen, dan tot dusver, acht gaven op de roepstem van den Heer, die arbeiders verlangt in zijnen wijngaard; dat meerderen, dan tot dusver, zich zelven ernstig en naauwlettend onderzochten, of zij ook in zich hebben zulk een geloof en zulk eene liefde, zulk een ligchamelijken en geestelijken aanleg, en of zij ook verkeeren in zoodanige omstandigheden, dat zij zich aan dat groote en heilige werk mogen toewijden. Mogten dergelijke overwegingen in de harten van meerdere jongelingen, dan tot dusver, opkomen; van jongelingen ook uit de beschaafde en aanzienlijker standen der maatschappij, in wie de zin voor geestelijke en eeuwige dingen zich doet gevoelen. Aan gelegenheid, om tot dat werk voorbereid en uitgezonden te worden, ontbreekt het niet, zoo slechts de geschiktheid blijken moge. De Bestuurders van het Nederlandsche Zendelinggenootschap hebben dan ook geen vuriger

wensch, dan dat er van jaar tot jaar meer zulke jongelingen gevonden worden *).

Maar *uitgezonden* moeten zij worden, die liefde en geschiktheid tot dit werk bezitten. Zal de Evangelieverkondiging vast en geregeld voortgaan en naar den wil des Heeren behartigd worden, dan moet niemand zich eigenmagtig en willekeurig tot Evangeliebode opwerpen, maar de gemeente van Christus moet hen *zenden*, die daar zijn woord zullen brengen onder de Heidenen. Toen de Heer op aarde was, zond *Hij* zijne discipelen, om aan menschen de blijde boodschap des heils te brengen; toen Hij van de aarde wegging, was het *zijne* opdragt, die zij na zijn vertrek zouden te vervullen hebben. *Hij* had hen geroepen; *Hij* had hen tot het werk hunner bediening opgeleid. Ook Paulus was *door Hem* geroepen, *door Hem* op de meest treffende wijze opgevoed tot Heiden-apostel. En wat de Heer eerst zelf deed, dat moet later zijne gemeente doen, of, wilt gij liever, wat de Heer eerst onmiddellijk deed, dat doet Hij nu door zijne gemeente. Zoo werden dan ook door de Antiocheensche gemeente Paulus en Barnabas afgezonderd tot het werk des Heeren, om zijn woord te verkondigen in de steden en vlekken van Klein-Azië. Nu rust dan op 's Heeren gemeente de taak, om zulken, die roeping, die lust en aanleg bezitten tot den zendingsarbeid, daartoe af te zonderen, op te leiden, en, als zij met de noodige bekwaamheden wél toegerust en aanvankelijk geoefend zijn tot hunne toekomstige bestemming, hen ook met der daad af te vaardigen. *Zij* moet den zendelingen hun werkkring aanwijzen, hen verzorgen en van alle noodige hulpmiddelen voor hunnen arbeid voorzien; *zij* moet bestendig het

*) Men zie: H. Hiebink, Het zendelinghuis van het Ned. Zendelinggenootschap in 1855 (Rott., 1855). Een werkje, dat voor ieder belangstellende naauwkeurige inlichting geeft omtrent de vereischten in jongelingen, die tot zendeling-kweekelingen wenschen aangenomen te worden.

oppertoezigt op de zendelingen en hunnen arbeid houden, en — voor hen bidden. Zoo kan, zoo moet het zendingswerk het werk der geheele Christen-gemeente zijn. Zoo kan, zoo moet dan ook ieder Christen als lid der christelijke gemeente aan den zendingsarbeid deelnemen door zijne giften, zij mogen klein zijn of groot, naar ieders vermogen, dat God hem geschonken heeft, en niet minder door zijne gebeden te vereenigen met die van allen. En velen in de christelijke gemeente kunnen ook met geestelijke gaven, door wetenschap en ervaring, door goeden raad en beleid, door onderwijs en bestuur de zendingszaak dienen.

Nu wordt heden ten dage die taak der gemeente meestal ter harte genomen door de in haar midden bestaande zendelinggenootschappen. In ons vaderland worden ook de door het zendelinggenootschap opgeleide kweekelingen, vóór hunne uitzending, van wege de kerk geordend door de Commissie voor de belangen der Protestantsche gemeenten in Neêrlands Oost- en West-Indië. Wie nu zijn duren Christenpligt inziet, om aan de uitbreiding des Christendoms onder de Heidenen mede te arbeiden, hij vindt daartoe ruimschoots gelegenheid, zoo hij zich aan die zendelinggenootschappen als Lid of Begunstiger aansluit, zijne giften den Bestuurders dier genootschappen in handen stelt, door getrouwe bijwoning van de zamenkomsten ter bespreking der zendingszaak en van de bidstonden voor de Evangelieverbreiding van zijne persoonlijke deelneming doet blijken, en door woord en voorbeeld ook bij anderen den ijver en de liefde voor dit werk des Heeren zoekt op te wekken. Het *Nederlandsche zendelinggenootschap* is opgerigt in het jaar 1797 te Rotterdam, waar nog de jaarlijksche algemeene en openlijke vergadering der Leden gehouden wordt en ook het zendelinghuis of instituut ter opleiding der zendelingen bestaat. Het vaardigt zijne zendelingen af naar de Nederlandsche Oost-Indische bezittingen; die toch merken wij teregt aan als het eigenlijke arbeidsveld, dat God in zijn

aanbiddelijk bestuur *ons* heeft aangewezen. Dáár zijn nog twintig of dertig millioenen tot heden verstoken van het licht der kennisse Gods in Christus zijnen Zoon en van den zegen der christelijke beschaving. Thans arbeiden daar op Celebes, op Amboina, op Timor en op Java 24 van onze zendelingen. In de berigten omtrent den zendingsarbeid op aarde, die ons genootschap maandelijks uitgeeft, worden ons van tijd tot tijd mededeelingen gedaan aangaande het werk en lot dier zendelingen en de vruchten van hunnen arbeid; mededeelingen, die soms van teleurstellenden en bedroevenden, maar, Gode zij dank! zeer dikwijls ook van hoogst verblijdenden en bemoedigenden inhoud zijn. Ons zendelinggenootschap vergeet echter, te midden van zijne bemoeijingen voor de heidenwereld, de godsdienstige belangen der onkundigen, verwaarloosden en armen in ons midden niet. Voor hen verspreidt het jaarlijks vele duizende kleine geschriftjes, geschikt tot onderwijzing en aankweeking van godsvrucht en deugd. Ten hunnen behoeve helpt het vele heilzame inrigtingen, als godsdienstoefeningen en katechisatiën voor armen, zondagscholen enz. tot stand brengen en ondersteunt die. Met het Nederlandsche Bijbelgenootschap staat het in naauwe en vriendschappelijke betrekking; en beide Genootschappen helpen elkander tot het groote doel, de toebrenging der bevolking van den Indischen archipel tot het rijk van Christus.

Zoo heeft dan inderdaad ieder Christen, ook onder ons, gelegenheid, om naar de mate der gaven, hem door God verleend, deel te nemen aan het werk der Evangelieverbreiding onder de Heidenen. God zij daarvoor geloofd! Dat nu slechts ieder doe, waartoe God hem roept. Dat niemand langer spreke of denke: „die zaak gaat *mij* niet aan; anderen mogen daaraan medewerken, daarvoor ijveren; ik heb het mijne te bedenken en te behartigen!" Want, waarlijk! die zaak gaat u allen aan, mijne Medechristenen! Het is

de zaak van Christus, uwen Heer; en is dat niet uwe zaak? Kunt gij 't ontkennen, dan — ach! dan hebt gij den Heer niet waarlijk lief, en uw Christendom is niet van den echten stempel. „Komt dan over en helpt ons!" dat is de stemme des geroeps, die onophoudelijk in uwe ooren moet weerklinken: „Komt over" en laat ons zamen de arme Heidenen helpen: met onbekrompene giften, zoo God ons gezegend heeft met aardsche goederen; met het penninkske der weduwe, zoo wij geen goud of zilver bezitten om te offeren. „Komt over," gij allen, rijken en armen! en vereenigt u tot bidden voor de Heidenen en voor de zendelingen! Werkt en bidt! Uw bidden geve u kracht tot werken, en uw werken toone de opregtheid van uw bidden!

